T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ŞEYHÎ
Hayatı
ve
Divanı'nın Tenkitli Metni

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ahmet SEVGİ

HAZIRLAYAN
Oktay NAR

KONYA 2007

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

Divan edebiyatı ve şiirini layıkıyla anlayabilmek için edip ve şairlerimizin gösterdikleri yol üzerinde yürümek öncelikli şartımız olmalıdır. Çünkü tarihin yetiştirdiği bu önemli şahsiyetler, kültürümüzün, bizi biz yapan değerlerin başında gelmektedir. Biz de bu düşünceden hareketle Şeyhī Dīvānı'nı inceledik.

Çalışmamıza Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki yazma nüshayı temin etmekle başladık. Yaptığımız araştırmalarda divanın başka bir yazmasına rastlayamadık.

Divanda 14 kaside, 175 gazel, 1 tahmis, 1 saki-name, 7 kıt'a, 13 matla' bulunmaktadır. Divanı inceleyip transkripsiyonlu metnini hazırladık.

Çalışmamız üç bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölüm şairin hayatı ve eserlerinden oluşmaktadır. Şairin hayatını tezkirelerden araştırdık.

İkinci bölümde eserin şekil özelliklerini, şairin kullandığı vezinleri, kafiye ve redifleri ele aldık.

Üçüncü bölümde ise divanın transkripsiyonlu metnini sunduk. Metnin sonuna, sonuç ve çalışmalarımızı yürütürken istifade ettiğimiz kaynakların belirtildiği bibliyografyayı ekledik.

Bizden bilgi ve birikimlerini esirgemeyen hocalarım sayın Prof. Dr. Emine YENİTERZİ ve Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ Hanımefendi'ye ve bu çalışma konusunun seçilmesinde, çalışmamın her aşamasında desteklerini gördüğüm ve görüşlerinden yararlandığım kıymetli hocam sayın Prof. Dr. Ahmet SEVGİ Beyefendi'ye teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Oktay NAR

KONYA 2007

GİRİŞ

17. ASIR ŞİİRİNE BAKIŞ

17. yy genel olarak, Osmanlı Devleti'nin siyasi, iktisadi ve sosyal alandaki olumsuz görüntüsüne rağmen, Türk edebiyatının yükseliş ve gelişimini devam ettirdiği bir dönemdir. Türk edebiyatı 16. yy'da eriştiği olgun ve verimli yapıyı bu yüzyılda da korumuş olup özellikle 17. yy'da edebi türlerin çeşitliliği ile edebi eser sayılarındaki çokluk dikkati çekmiştir. 17. yy'da imparatorluğun içinde bulunduğu olumsuz gelişmelerin edebiyat üzerindeki etkisi hiç görülmez. Bundaki temel etkenlerden biri de şüphesiz şiirin hayatın bir parçası haline gelmiş olmasıdır. Önceki devirlerde olduğu gibi bu devirde de Osmanlı hanedanı âlimi ve sanatkârı koruma politikasını devam ettirmiştir. Nitekim divanını incelediğimiz Şeyhi Efendi de Sultan Ahmed, Şeyhülislam Yahya Efendi, Vezir Ahmed Paşa gibi önemli şahsiyetlere kaside yazmıştır.

Türk edebiyatının en parlak dönemlerinden biri olan bu asırda birçok şair yetişmiştir. Bu dönemde kaleme alınan şair tezkirelerinden Riyāzi'nin Riyāzü'ş-şu'ara'sında 400' e yakın şair, Asım'ın Zübdetü'l-eş'ar'ında 123 şair ve Rıza Tezkiresi'nde 250'nin üzerinde şair hakkında bilgi verilmiştir.

Bu dönemde şairler özellikle çevrelerinde olan hadiseleri gözlemleyerek bunları şiirlerinde kullanmışlardır. Nef'ī, Nev'i-zāde Atā'ī, Nābī gibi şairlerin "sosyal çevre" ile çok fazla meşgul olmaları bu dönem şiirlerinin genel karakterini de belirlemede etkili olur.

Bu devirde özellikle şiir alanında Nef'ī, Şeyhülislam Bahayī, Nā'ili-i Kadīm, Neşātī, Nābī gibi kendine has üslubu olan birçok şair yetişmiştir. Yüzyılın en önemli kaside şairleri Nef'ī ve Sabrī; gazel şairleri Şeyhülislam Yahya, Neşātī, Vecdī, Fehīm-i Kadīm, Nā'ili-i Kadīm, Nedīm-i Kadīm, İsmetī, Şehrī, Nābī, Sābit; mesnevi şairleri ise hamse sahibi Nev'ī-zāde Ata'ī, Nābī' dir.

Bu devirde Nef'ī ile kaside alanında bir hareketlenme görülür. Gazel nazım şekli bu devirde kaside gibi orijinallik göstermez. Bu dönem gazelleri Bākī ile temsil edilen

anlayışın devamı niteliğindedir. Mesnevi sahasında önemli eserler verilmiştir. Aşk konulu mesnevilerin gerek sayısında gerekse çeşidinde büyük gerileme görülmesine rağmen dini-tasavvufi konulu mesneviler ağırlık kazanır. Bu asırda rubai alanında ise Türk edebiyatının Hayyam'ı olarak bilinen Azmī-zāde Hāletī yetişmiştir.

Bu dönemde dört farklı edebi üsluptan bahsedilir. Bunlardan ilki "klasik üslup" olup bu üslup 16. asır şairlerinden Bākī'nin temsil ettiği şiir anlayışını devam ettiren şairler tarafından sürdürülür.

Sebk-i Hindi bu dönemi etkileyen üsluplardan biridir. Sebk-i Hindi gerek Hindistan'da gerekse Hindistan dışında yaşayan ve Hint felsefesinin, edebi zevkinin ve Hint şiirinin etkisinde kalan çoğunluğu İranlı olan şairlerin oluşturdukları şiir tarzına verilen isimdir. Bu üslup 17. asırdan itibaren Türk edebiyatında etkisini göstermeye başlamıştır. Üslubun bu asırda edebiyatımızdaki temsilcileri Fehīm-i Kadīm, Nā'ili-i Kadīm, Nedīm, İsmetī, Şehrī gibi şairlerdir.

Bu asırda etkisini gösteren diğer bir üslup da "didaktik üslup" ya da yaygın adıyla "hikemi tarz" dır ve daha çok Nabi ile özdeşleşmiştir.

Nev'i-zāde ve Sābit ise gerek yerli konu ve malzeme tercihleri bakımından gerekse dil söyleyişteki tasarrufları yönünden bu dönemde etkili diğer bir üslup olan yerli tarzın temsilcileri olmuşlardır.

I. BÖLÜM
ŞEYHİ, HAYATI, ESERLERİ

A. Hayatı, Eserleri:

Yaptığımız araştırmalarda Şeyhi Mehmed Efendi hakkında Rıza Tezkiresi, Tuhfe-i Naili, Keşfü'z-Zünūn ve Asım'ın Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ār'ında bilgilere rastlanmıştır. Ancak bu kaynakların hepsi de Şeyhi Mehmed Efendi hakkında sınırlı bilgiler vermişlerdir. Şair hakkında en kapsamlı bilgiyi tezkireci olarak bilinen Şeyhi Mehmed Efendi Vekayiu'l-Fudalā adlı eserinde vermiştir.

Buna göre Şeyhi Mehmed Efendi Egridir'de dünyaya gelmiştir. Asıl adı Mehmed'tir. Allāme Şeyhi olarak tanınmıştır. Seyyid Burhaneddin'in oğludur. Tahsilini tamamladıktan sonra çeşitli görevlerde bulunmuştur. Sinan Paşa Medresesi, Bahri-zāde Efendi Yahya Zāl Paşa Medresesi, Şah Sultan Medresesi, Haseki Sultan Medresesi, Sultan Selim Medresesinde müderrislik yapmıştır. Uzun süre nakibüleşraflık görevinde bulunan Şeyhi azledilerek Mekke'ye gönderilmiş ve Cidde'de vefat etmiştir. Vefat tarihi Asım'ın Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ār'ına göre 1043/1634, Rıza Tezkiresi, Keşfü'z-Zünūn ve Vekayiu'l-Fudalā'ya göre 1044/1635'tir.

Şiir ve inşada maharetli olan Şeyhi Mehmed Efendi'nin mürettep divanı vardır. Divanının yazması Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Kitaplığı numara 454'te bulunmaktadır. Bu Türkçe divanından başka bir de Farsça divanı olduğu Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi kayıtlıdır.

Şeyhi'nin Türkçe divanından Vekayiu'l-Fudalā'da örnekler verilmiştir. Vekayiu'l-Fudalā'da Ez-Ḳaṣāid Ṣıfat-ı Bahār başlığıyla verilen şu beyitler:

İrişüp tāze çemen ʿarż-ı cemāl itdi bahār
Dilber-i nev-ḫaṭa döndi yine saḥn-ı gülzār

Lāle vü nergis ile rişte-i bārānı gören
Bāġı ḳandīl ile zeyn oldı ṣanur cāmiʿ vār

İrgürince ḫaber-i ḳahrını o mevce ṣabā
Biri birin baṣaraḳ çizdiler ol demde kenār

divanda Der-medḥ-i vezīr Aḥmed Paşa kasidesinde sırasıyla 1., 6. ve 29. beyitlerde yer almaktadır.

Vekayiu'l-Fudalā'da Ṣıfat-ı Şitā başlığıyla verilen şu beyitler:

Berfden soñra açıldı felek-i āyine fām
Yüzi āġ alnı açıḳ bir güzel oldı eyyām

Sāyesinde nola ḫoş geçseler enhār ānuñ
Ḳurdı ṣaḥrāda yine berf ile eşcār ḫayyām

Ṭolıya baṣdıracaḳ sāḳī-i devrān-ı şitā
Nice naḫl ide yıḳıldı nitekim mest-i müdām

divanda Ḳasīde der-beytü'l-muḳaddes vāḳıʿ şode kasidesinde sırasıyla 1., 7. ve 8. beyitlerde görülmektedir.

Vekayiu'l-Fudalā'da Ez-Ġazeliyāt başlığıyla verilen şu beyitler:

Ḳarārım yoḳ sefer ḳasdın idelden ol büt-i raʿnā
Metāʿ-ı sabrı ḥayfā bir seferli eyledi yaġma

Ḳaçan kim girye itsem ol dür-i yektāyı añduḳça
İki göz arasında ẓāhir olupdur ʿaceb deryā

Yol ile eyledüm pīr-i muġāndan Şeyḫiyā tekmīl
Müdām elde ṭoludur anuñ içün sāġar-ı ṣahbā

divanda sırasıyla Evvel-i metāli‘ Fi’l-elif başlığıyla 2. beyitte ve birinci gazelde 2. ve 5. beyitlerde yer alır.

Vekayiu’l-Fudalā’da geçen şu beyitler ise:

Erenler gibi ‘ālī himmet ol ṭāḳ-ı semādan geç
İdüp ḳaṭ‘-i menāzil gel bu cisreyn-i ‘inādan geç

Maḥabbet bezmine gel ḫūn-ı dil-nūş it benüm cānım
Vefā cāmıyla ser-mest ol şerāb-ı dil-güşādan geç

Özüñ dām-ı te‘alluḳdan ḫalāṣ it ey dil-i çālāk
Olur sevdā degüldür çenber-i zülf-i dü-tādan geç

Yapış sūzen gibi dāmān-ı ‘Īsāya tecerrüd ḳıl
İrem dirseñ sipihr-i aṭlaṣa tāc u ḳabādan geç

divanda yirmi ikinci gazelde 1, 2, 3 ve 4. beyitlerde,

Ḳıl ḳadar söz yeri yoḳ mūy-ı miyānında velī
Diḳḳat olunsa lebi söz götürür bir yerdür

Ḫak-i rāhi ter olur eşk-i terimden o şehüñ
Gelüñ inṣāf idelüm ter düşecek yerlerdür

beyitleri otuz sekizinci gazelde sırasıyla 2 ve 4. beyitlerde,

Her ne raḳīb bāġına degse raḳīb olur
Ol şūre ḫāk-i tīrede lābud diken biter

beyiti altmış üçüncü gazelde 8. beyitte ve

Elin būs itmege ‘uşşāḳa bir kez ol güzel virmez
Bu istiġnā begim böyle ḳalursa bize el virmez

beyiti ise yetmiş birinci gazelde 1. beyitte küçük bir farkla yer alır. Divanda **bir kez** olarak yazılan beyit Vekayiu’l-Fudalā’da

Elin būs itmege ‘uşşāḳa **hergiz** ol güzel virmez

olarak geçmektedir.

Ayrıca Vekayiu'l-Fudalā'da mevcut

İderken evc-i istiġnāya bī-pervā çıḳup pervāz
Göñül murġını ġāfil avladı ol gözleri şehbāz

beyiti divanda Metāli-i fī ḥarfü'z-zā başlığında 1. beyitte ve

Kāküli şeb yüzi meh-i nāḫın engüşti hilāl
Bir güzeldür depeden ṭırnaġa dek ḥüsn-i cemāl

beyiti de matla' bölümünde Fi'l-lām başlığının 1. beyitinde yer alır.

Son olarak Vekayiu'l-Fudalā'da, divanda yer alan saki-nāmeden de örnek beyitler verilmiştir:

Gel ey mest-i peymāne-i ma'rifet
Getür raḳṣa sāḳīyi sāġār-ṣıfat

Dilüñde senüñ sırr-ı arż u semā
Ṣunuldı saña cām-ı 'ālem-nümā

Elüñde olup cām u rıṭl-ı girān
Terāzūdan aġsun mey-i erġuvān

Ola seyl-i meyden vücūdum tebāh
Baña olmaya bir daḫı sedd-i rāh

O ṣahbāyı Şeyḫīye yārab içer
Anı bir ayaḳla felekden geçer

Anuñ neşvesin eylemek 'ıyān
Ḳabaḳ gibi manṣūr aṣıldı hemān

Ḫaṭādur açulmaz bu pusīde kār
Yaṣaḳdur içilmez şerāb aşikār

Nühüfte gerek ser-i bezm-i elest
Anuñçün suḫan-ı cāmın itdüm şikest

İrüp ġāyetine rahīḳ-i kelām
Ḫumı eyledüm ser bahār-ı ḫitām

Ṣuraḥi-i ḫāme olup ser-nügūn
Bu meydānı ṭutdı mey-i lāle-gūn

Bitürdüm bu naẓm-ı ter-i sādeyi
Düketdüm sebūda olan bādeyi

Ḫum-ı sīne pür-meydür ammā dilā
Ḥarīfān-ı hem meşrebe hep ṣalā

II. BÖLÜM
ŞEYHİ DİVANI

A. Nüshaları:

Şeyhī Mehmed Efendi'nin mürettep Türkçe Divanı'nın bir nüshası bulunmaktadır. Bu yazma Süleymaniye Kütüphanesinde Lala İsmail Kitaplığında 454 numara ile kayıtlıdır. Yaptığımız araştırmalarda Şeyhī Mehmed Efendi Divanı'nın bu divanına ait başka bir nüshasına rastlayamadık.

Üzerinde çalıştığımız divanda kaside, gazel, tahmis, kıt'a, saki-nāme ve matla' formunda şiirler bulunmaktadır.

B. Şekil Özellikleri:

1. Vezin:

Şair vezin uygulamada başarılıdır ve vezne hakimdir. Eserde 21 ayrı aruz kalıbı kullanılmıştır. Bazı mısralarda aruz kusuru görülmektedir. Divanda bulunan bu aruz kusurları hemen her şairde bulunabilecek olan hususlardır.

Kullanılan vezinler şunlardır:

Nu.:	VEZİN	Kullanılma Sayısı
1	Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün	77
2	Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün	45
3	Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün	39
4	Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün	32
5	Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün	19
6	Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün	16
7	Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün	11
8	Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün	3
9	Mef‘ūlü Mefā‘ilün Fe‘ūlün	2
10	Mef‘ūlü Mefā‘ilün Mef‘ūlü Mefā‘ilün	2
11	Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün	1
12	Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün	1
13	Fā‘ilātün Mefā‘ilün Fā‘ilātün Mefā‘ilün	1
14	Müfte‘ilün Fā‘ilün Müfte‘ilün Fā‘ilün	1

15	Mef‘ūlü Fā‘ilātün Mef‘ūlü Fā‘ilātün	1
16	Müfte‘ilün Mefā‘ilün Müfte‘ilün Mefā‘ilün	1
17	Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün	1
18	Fe‘ilātün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ilün	1
19	Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün	1
20	Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūlün	1
21	Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūl	1

2. Kafiye ve Redif

Şair kafiye ve redif oluşturmada oldukça başarılıdır. Kafiye ve redifler hem Türkçe kelimelerle ve hem de Arapça ve Farsça kelimelerle yapılmıştır.

Āh-ı dilden mihr ile çarḫ-ı mu‘allā mużṭarib
Tünd-i ṣarṣardur ‘aceb mi olsa dünyā mużṭarib

Ḥasteyüz devrān idelden cām-ı ṣaḥbāyı şikest
Dil-i şikeste olıcaḳ eyler a‘żāyı şikest

Sözin dil rūḥ-ı ḳadd ise cümle söz sīneden söyler
Göre ol bülbül-i āteş-dem-i ḳudsi neden söyler

Tam kafiye örneğine şu beyti verebiliriz:

Şimdiden rıṭl-ı girānı çeke görsün ẓürefā
Aġır aylar geleyor soñra çekilmez zīrā

Zengin kafiye örneğine şu beyti verebiliriz:

Āzürde-dil olur dileseñ yārdan vefā
Yoḳ yire itme sen de dilā cānuña cefā

Şairin tekrar gruplarını da redif olarak kullandığını görmekteyiz:

Meclis-i bāde idüp bāġda yārān ḳat ḳat
İtdiler ġonçe-ṣıfat çāk-i girībān ḳat ḳat

Şairin beyit içerisinde cinasa yer verdiği de görülmüştür:

Her gün āh eyler diyü ʿaşḳ ehlini mecrūh ider
Her günāh itdükçe lazım mı cezā-yı ʿömr kāh

C. Muhteva Özellikleri

Dil ve Üslup:

Şeyhī Mehmed Efendi'nin dili açık ve anlaşılır olmakla birlikte Arapça ve Farsça kelimelerin çok kullanılması dikkat çeker. Bu durum özellikle kaside bölümünde belirgindir.

Şairin düşünce dünyasında geleneğin önemli bir yeri vardır. Nitekim telmihlerde sık sık karşımıza Leyla ile Mecnun, Ferhad ile Şirin ikilileri çıkar.

Şair duygu ve düşünce dünyasını ifade ederken Kur'an'da bahsi geçen Süleyman Peygamber, İsa Peygamber, Tur Dağı ve Musa Peygamber, İbrahim Peygamber isim ve kıssalarından telmih ve iktibas yoluyla istifade etmektedir.

Ḥoḳḳa-i gevher-i rāy-ı ẖoşı levḥ-i maḥfūẓ
Şuḳḳa-i rāyet-i ejder-veşi mihr-i raẖşan

Ḫum üzre düşem ben daẖı bī-şu'ūr
Ola vaḳ'a-i bezm-i Mūsa vü Ṭūr

ve

Ḳo tīğı düşmene başdur gemine peykānuñ
Ki ġarḳ ider nice mūr-ı żaʿīfi ḳaṭre āb

beyitlerinde olduğu gibi.

Tasavvuf Şeyhī Mehmed Efendi'nin düşünce temellerinde bulunan diğer önemli bir özelliktir. Örneğin Hallac-ı Mansur beyitlerde karşımıza çıkar.

O neşveyle gerdūna başsun ayaḳ
Ene'l-ḥaḳ meyinden pür olsun ḳabaḳ

Bunlarla birlikte klasik edebiyatta sıkça yer alan İskender, Cem, Hüsrev, Mısır, Kayser, Kecīle gibi şahıs ve yer isimleri de şairin duygu ve düşünce dünyasının şekillenmesinde rol oynarlar.

Şair aynı zamanda beyitlerinde bazı Arapça ibarelere de yer vermiştir.

Zülfini idüp ber-ṭaraf ol mihr-i mücellā
Şāyed ki seḥerden ṭoġa الليلت حبلى [1]

Gülzār ider ayaġı dili çeşme-i ẖumuñ
يستنبط الحيات من الماء كل شى [2]

[1] Gece gebedir.
[2] Her şey sudan hayat bulur.

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ء	’
ا	a,e
آ	ā
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s̱
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
ژ	j

س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ż,ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	ñ، k, g
ل	l
م	m
ن	n
و	v
ه	h
ى	y

III. BÖLÜM

1b **Ḳāṣīde-i nažīre be-ṭavāf-ı Beytü'l-'Atīḳ vaḳı'u'l-ḥāl manẓūm şode**
Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Ḳıṣṣadan vech-i cemīl üzre idüp 'arż-ı cemāl
Olsun āyine-i tafṣīl reh-i ḥacc icmāl

2 'Aşḳ gibi görinür evveli āsān amma
Giderek müşkil olur ḥāl ricāliyle cemāl

3 Dāne dāne dökilür dāmenine eşk gibi
Tāb-ı meh-rū nem-i bārān ile aḥcār-ı cibāl

4 Yir gök aġlar göricek mātemini ḥüccācuñ
Dizilür yollara emvāt-i cemāliyle ricāl

5 Ecele ḳarşu varur esb ü şütür gide gide
Dinilürse nola her saṭḥına levḥ-i ācāl

6 Baḥr-i āteşdür anuñ deşti cibāli emvāc
Küşte-i üştür ile ölmededür ġarḳ aḥmāl

7 Ṭūr-veş kūhları ṭurmaz anuñ rīzelenür
Daḫı olmaḳda gibi anda tecellī-i cemāl

8 Yapışur dāmenüñe ḫār-ı muġaylān nitekim
Ceyb-i medyūne ḳoy pençe ile dīn-i āmāl

9 Düşse çengāline bir nesne alınmaḳ olmaz
Ḳoparur istedügi deñlü metā'ı fi'l-ḥāl

10 Nīzelerle başuña ḳaṣd ider eṭrāfuñdan
Ser-fürū eylemeden geçmek olur anda maḥāl

11 İnişe yoḳuşa da yorġa olurlar giderek
'Aḳabe kūhına varduḳda ḥarūnān-ı ni'āl

12 ‘Aḳabe ‘āḳıbetinde görinüp ḫayr u ṣafā
Ḳāfile sehle aḳarlar nitekim āb-ı zülāl

13 Her cemelbār maḫaffeyle beyābān içre
Seyr ider niteki murġ-ı üştür-gūne per ü bāl

14 Neberüñ bürkeden olduḳda revān her biri līk
Görinürdi şütür-i çarḫa mahābetde mis̱āl

15 Kehkeşān gerden ü gerdūn şikem ü kūh kūhān
Şīr-i ner hemheme vü hem nigeh-i kebg ü ġazāl

16 Ebr-i reftār neheng-efgen ü deryā cünbüş
Pīl-i pā bebr-i ṣadā ejder-i ‘ifrīt-i cidāl

17 Ḥāṣılı māh-ı nev-çarḫa boyun egmez iken
Oldılar bedr-i ḥanīne varıcaḳ cümle hilāl

18 Ṣūretā gerçi hilāl oldı anuñ her biri līk
Ser-i destār-ı fezāda görinür şekl-i ḫilāl

19 Anda gün ṭoġdı seḥer başlarına ḥüccācuñ
Görinür oldı o dem şa‘şa‘-i ‘ıyd viṣāl

20 Şem‘ u ḳandīl ile zeyn oldı o şeb ḫaymelere
Nitekim encüm ile çarḫ-ı münaḳḳaş o bāl

2a 21 Siḥr-i dür şekl-i murabba‘la işārāt-ı münīr
İndi ol siḥr ile güyā yire pervin ü hilāl

22 Pür olup anda işāretle beşāretle zemīn
Şevḳden yol mı bulur dillere zāġān-ı melāl

23 Cebel-i nūr ise bir mürşid-i nūranīdür
Yüz sürer dāmen-i pākine mürīdān-ı ḫayāl

24 Yüzi üzre sürinüp cānib-i beytü'llāha
Sāye-veş ḫalḳ iderler o rimāle rū-māl

25 Baş açıḳ yaluñ ayaḳ beyt-i ḥarāma çıḳılur
Giyüp iḥrāmı olur şāhlar anda abdāl

26 Ḳulları da'vet-i Mevlāya diyüp hep lebbeyk
Peyk olup her biri sa'y itmede bī-ceng ü cidāl

27 Degemez ḫāṭırına anda Süleymān mūruñ
Peşşeyi ṣayd idemez bāz-ı muẓaffer çengāl

28 Ḳıl ḳadar cürme rıżā yoḳdur o mevḳifde ḳula
Mu-şikāfānuñ olur mūları bend ü aġlāl

29 Ḥürmet-i beyt 'atīḳ ü ḥaber ü ḥicr ü cürm
Raġbet-i zemzem-i mīzāb u maḳām-ı ihlāl

30 Sa'y-ı meşkūrle tesbī'-i ṭavāf u tesbīḥ
Ḳıbleye ḳuble-i erkānla dāim iḳbāl

31 İstiḳāmetle maḳāmātuñ iḳāmet ḥükmin
Vaḳfa vü ẕebḥ ü tırāş ser ü sā'ir a'mal

32 Pīr ü bernā vü zin ü mürde mühimdür andā
İki 'ālemde olur mühmil idenler ihmāl

33 'Ayn-ı 'ālemdür o beyt ü ḥacerü'l-esved ānuñ
Merdüm-i dīdesidür sür gözüñe sürme miṣāl

34 Ṣanma mīzāb el uzatmışdur o rabbü'l-beyte
Tāki mihmānlara bir elden ide feyż-i nevāl

35 Beyt-i ḥaḳ beñzer o şāha ki ola perde-nişīn
Bürümişdür anı envārla estār-ı celāl

36 Ḳaldırur gāhī yüzin sürmege estārını bād
Rūzgārıyla ider ḳullarına ‘arż-ı cemāl

37 Merd ü zen cez̠be yolından ṭolaşur eṭrāfın
Kimsenüñ kimseden olmaz ḫaberi ḥaşr-ı mis̠āl

38 ‘Arafāt içre varup vaḳfe iden ‘ārifler
Hem olur ehl-i vuḳūf hem olur vāḳıf-ı ḥāl

39 El virür cümle menī ṣoñra mināda bī-reyb
Bir daḫı ehl-i dile ḫāṭıra olmaz āmāl

40 Maṭla‘ü’ş-şems sa‘ādetdür anuñ afāḳı
Devr ider bedri mühürle bir vech-i kemāl

41 Şeyḫī-i tīre dilüñ bāşına gün ṭoġdı seḥer
Virme ol mihre şeb-i rūzla bārab zevāl

2b **Ḳaṣīde der-medḥ-i esb-i hemvār**
Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Var bir esbim ki bād neslinden
Ṣāfānātü’l-ciyād neslinden

2 Müntesibdür ebī-i ebyāna
Ümemi ümmü’l-cevād neslinden

3 Küḥl-i çeşmin Kecīleden almış
Cīdi cīrān vād neslinden

4 Pīl-i nerden s̠ebāt-ı kesb itmiş
Vü s̠ebātı cerād neslinden

5 Ol peri peykeri ḫüdā ḳılmış
Aşḳar-ı dīv-i zād neslinden

6 Pūr-ı dilden sülāle-i şeş-pā
Ḫink-i ‘anḳa nihād neslinden

7 Anı bir şeh-süvāra sevḳ iderüm
Sām-ı Sāmī ṭırād neslinden

8 Lüṭf ü ḳahrı ‘adālet üzre temām
Ḳahramān u Ḳubād neslinden

9 Beste-nūşīn devāne silsilesi
Ḫüsrev ü ‘adl ü dād neslinden

10 Ṣāḥib ü ḫuṭbe saña nāmla cām
Server-i Cem nejād neslinden

11 Mülk-i baḫş-ı cihānistān u dilīr
Ḫān-ı Selīm cevād neslinden

12 Zehre-rūdur şeh-i mülk-i Rāmid
Pādişāhān-ı rāh neslinden

13 Kā’inātuñ murād-ı mümtāzı
Ḥażret-i ḫān Murād neslinden

14 Ḳulı ḳurbānı şāh-ı şehzāde
Kihterīn ‘abdi-i ‘ād neslinden

15 Şāh-ı Maḥmūd anuñ mekātibidür
Ḫaṭṭ-ı nüvīs ‘imād neslinden

16 Ferş-i dārü’s-sa‘ādesi ḫaddi
Ḥūr-ı ‘ayn-ı su‘ād neslinden

17 Bīñ mi yoḳ bendesi çü fetḥ-i girāy
Fātiḥān-ı bilād neslinden

18 Cümle anuñ silāḥdārları
Ḫān demircān pulād neslinden

19 Nice bīñ tīġ-ı zen dilāveri vār
Rüstem-i zer necād neslinden

20 Sürḫ-i ser üzre istese serdar
Serverān-ı cihād neslinden

3a 21 Bāş u cānla gelür niçe ġāzi
Seyyid-i bā-sedād neslinden

22 Aṣl-ı faṣlıyla kesdi fitneleri
Tīġı ehl-i fesād neslinden

23 ʿIrḳını kes şehā ḳoma kimse
Ehl-i küfr ü ʿinād neslinden

24 Yüze devrüñde çıḳmasun sevdān
Zenc-i efʿā sevād neslinden

25 Ḳoma ādem yirine dīvleri
Ġūl-ı āhen fuʿād neslinden

26 Gün gibi hep ola ḳapuñda ṭoġan
Ehl-i mihr ü vedād neslinden

27 Şād ḳıl lüṭfuñ ile mürdeleri
Şīr-i merdān şād neslinden

28 Virme terke ḳılıç ḳılıç gülümüz
Ehl-i dās u ḥaṣād neslinden

29 Merd zeyn olmaz ehl-i zīnet olur
Zen-i zerrīn mihād neslinden

30 Verd ḳopmaz gelür cebān gürbe
Mübtelā-yı zebād neslinden

31 ‘Askerin ḥaḳ ziyāde idüp ide
Sa‘d u Ḥamza ziyād neslinden

32 Erşed-i bende kānidür Şeyḫi
Şeyḫ-i ṣāḥib reşād neslinden

33 Ḫayr-ḫˇāhı kimin s̱enā-ḫˇānı
‘Abdi ḫayru’l-‘abād neslinden

Ḳaṣīde-i berāy-ı zem-i duḫān-ı vāḳı‘ şode
Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Mis̱āl berk-i ḫazān rūzgār-ı tünd şitāb
Duḫān varaḳların itdi ṭaraf ṭaraf pür-tāb

2 Çerāġı rūşen olup bir daḫı ögüp bitmez
Ocaḳlarına ṣu ḳoydı şu resme seyl-i ‘itāb

3 ‘Ömürlerine ḳonup pāreler cigerlerini
Bu ḫalḳa itmez anuñ itdügin derinde ‘iḳāb

4 Duḫānla ‘işret ider mi kömür yiyen Mecnūn
Duḫān içen ‘uḳāla virsene suāle cevāb

5 Niḫās-i naḫsle düzāḫ-nişīn olup ẓürefā
Cigerlerin döne döne yaḳar mis̱āl-i kebāb

6 Duḫān ḥarīfini elbette ehl-i nār eyler
Duḫānya ney-i sezādur yaḳarsa nār-ı ‘iḳāb

3b 7 Sevād vechi nümāyān olur duḫān-ı şek
Çeker duḫāndan anuñçün mecālis içre ḥicāb

8 Duḫānı rū-keş ider zehr içer ḥaḳiḳatde
‘Aceb sefīh olur ol kim ider helāke şitāb

9 Geçürsin āh ile gögsini ṣadr-ı dūd-keşān
Ki berg-i ‘ayşı itdi zamāna naḳş bir āb

10 Duḫān u bādeyi berbād idüp üfürdi felek
Görünmez oldı bu vādīler içre āb u serāb

11 Sevād dūdı belā-yı siyāh olup ḫalḳa
Felekde olmış idi ‘āleme seḥāb-ı ‘azāb

12 Soyunmış çerāġ cemāl-i meh-rūyān
Buḫārı itmişidi āfitābı da bī-tāb

13 Dehānın itmişidi gül-ruḫānuñ ol bed-bū
Ki gend-i nā idi güyāki ġonçe-i sīr-āb

14 İderdi meclisi bed-bū teneffüs itse nüfūs
Duḫān dehenlerin itmişdi lu’le-i çirk-āb

15 Esince ṣarṣar-ı ḳahrı şedīd-i sulṭānī
Götürdi ḳoḳuyı ol rū-siyāh-ı gende ḥarāb

16 O şāşek āteş-i ḳahrın görince tütdi duḫān
Bu vehm ile yere geçdi miṡāl-i cür‘a şerāb

17 Yıḳar yaḳar ġażabı ateş-i ḫarābātı
Duḫān içer diseler ger bir iki ḫāne ḫarāb

18 Vücūd-ı münkeri devrinde itdiler inkār
Duḫānı eyleyemez kimse kimseye işrāb

19 Degüldi rūz u şeb eksik ezel küsūf u ḫusūf
Gidince ẓulmeti ferahladı mihrle mehtāb

20 İkisi bir yire gelmez gider ol evrāḳuñ
Anı ṭaġıtdı yesāġ-ı şeh-i yeġāne cenāb

21 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Murād-ı ʻādil kim
Rikābı ḫıdmetini ṣalṭanat bilür dār-āb

22 Merām baḫş-ı cihān kāmkārmend-i cism
Sipihr-i mertebe ḫāḳān-ı āfitāb-ı rikāb

23 Hizebr-i bāsil-i ṣāḥib Ḳur’ān-ı deryā-dil
Felek muḥaneẟim ü sidre ʻilm şihāb-ı ṭınāb

24 Ḥıżır kerāmet ü ṣıddīḳ-ı ṣıdḳ ʻİsī-dem
ʻÖmer ʻadālet ü ʻOẟmān ḥayā ʻAlī miḥrāb

25 Güşāde baḫt u Süleymān ḥaşem Ferīdūn baḫt
Bülend ẕāt u hümāyūn siyer muʻallā bāb

26 Sütūde ẓıll-ı ẓalīl-i Ḫüdā ʻazze ve celle
Ḥaceste şāh-ı celīl mübeccel ale’l-ḳāb

4a 27 Medār-ı mülk ü milel sāzkār ʻilm u ʻamel
Ḳarār-ı dīn ü düvel zinde dār-ı ḥükm ü kitāb

28 Menāṭ-ı redd ü ḳabūl u murād baḫş-ı hüner
Güher-şināṣ-ı efāżıl geride senc-i libāb

29 Zemīne dürr ü güher yaġdırırdı çün bārān
Eger ki baḥr güninden alaydı feyż-i seḥāb

30 Ḥadīẟ vaṣfını mecmuʻa-i sipihr almaz
Olunsa meḥmedet-i ẕātī ger ḥesāb u kitāb

31 Mülūk işigine yüz sürmegi bilür rifʻat
Ḳader ü tayy ile olur derinde ḫalḳa-i bāb

32 O şāh-ı şāhnişānuñ zamān u ʻadlinde
Urur mı lāf-ı şehi bī-sebeb ʻaceb sibāb

33 Degül ḳıla‘-ı ʻadūyı şu resm-i himmeti kim
Cibāl-i rāsiye ḳal‘ini itmez istiṣ‘āb

34 Ne demki anları başdırsa tīr-i bārāna
Olur siperleri a‘dāya verṭa-i girdāb

35 Aḳın deminde ʻadūnuñ gelūlarına şehā
Aḳup dökülmededür tīġ u nīze çün şerāb

36 Ḳo tīġı düşmene basdur gemine peykānuñ
Ki ġarḳ ider niçe mūr-ı ża‘īfi ḳaṭre āb

37 ʻAdū şikārı şehā himmetüñde āsāndur
Fesād peşm ile minḳār olur mis̱āl-i devābb

38 Revāc-ı sekte-i dīn fażl ile olur çünkim
Kemāl-i naḳd-ı efāżıldadur felekde ḥisāb

39 Bir iki mes’eleyi naṣb-ı nefs idüp bilmez
Ümīd-i naṣb-ı münāṣib ider niçe niṣāb

40 Kelām-ı pür-ġaraża sem‘-i pākiñi ṭutma
Mülevves̱ olmasun ol bāb-ı ʻanberīn ḳullāb

41 Revā mıdur devletüñde var iken ʻallāme
Bulanmaḳ olur iken lüccede der-i nāyāb

42 Bir iki bed-güher-i dūn mis̱āl-i ẖar-mühre
Ola meżāyıḳa beḥşāy-ı ʻaḳd der-ẖoş-āb

43 Mükemmel oldı devā vü nīm üç lisān üzre
Mü’ellefātım olur cem‘ olunsa nice kitāb

44 Kemīne bendesisin pādişāh-ı Cem cāhuñ
Ḳo ḫod-fürūşluġı Şeyḫiyā yeter ıṭnāb

45 Çü nesl-i āl ʿabāsın duʿa gerek pīşeñ
Olur hemīşe gül elden netice gül-āb

46 Müdām tā gül-i ḫoş-bū vire damaġa ferāḥ
Münevver ola şükūfe'yle meclis-i aḥbāb

47 Bahār ʿömri ola sāye-i sürūr ebed
Zamān devleti ola mis̱āl ʿahd-ı şebāb

4b **Ḳaṣīde der-vaṣf-ı Bahār**
Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Şāh-ı nevrūza dehr idüp taʿẓīm
Behmen-i vaḳte eyledi taḳdīm

2 Döşeyüp sebz-i maḳʿadını bahār
Gitdi kūha şitā-yı köhne kelīm

3 Dökülüp geldi ʿasker-i ezhār
İtdi dey mülkin anlara teslīm

4 Bāġı baṣdırdı kevkebe şeh-i gül
Düşdi ḳalb-i şitāya cemre-i bīm

5 Berfi maḥv eyleyüp ḥicāba ḳodı
Şīve-i germ-i rūy mihr-i kerīm

6 Şāḫ-ı ḫuşk eyledi ḳabūl nümā
Buldı yaʿni ḥayāt ʿaẓm-i remīm

7 Oldı mestān bezm-i Ḫuld eşcār
Cūylar virdi neşve-i Tesnīm

8 Na‘re-i mest-i bülbülān-ı çemen
Zehre-i zehri itdi çāk u dü-nīm

9 Şecer-i Ṭūr şu‘le pīçīde
Gülben-i pür-güli hezār-ı kelīm

10 Nergis-i ḫoş-ḳumāş-ı nev-naḳşuñ
Kāse-i zer nigārı kār-ı ḳadīm

11 Lāle lala vü tāze-res ġonçe
Bir ocaḳ oğlı nev-civān za‘īm

12 Ṣalınur el ele leb-i cūda
Serv-i lāġar meyān çenār-ı cesīm

13 Dili bitdi çemende ṭūṭīnüñ
Şāh-ı verde yanaşdı tāze nedīm

14 Gülsitānda hezār-ı ṭurfe maḳām
Bir misāfir ‘acemdür adı Maḳīm

15 Sīm desteyle ṣatılur oldı
Rāygān itdi ḳıymetin taḳdīm

16 Cāy-ı kānūna dek muḳavvime kim
Şimdiden ābı eylesün terḳīm

17 Basṭ-ı ervāḥ itdi dünyāya
Ne seḫā-pīşe cān olur bu nesīm

18 Mürde murġān-ı kūha virdi ḥayāt
Rūzgār itdi kār-ı İbrāhīm

19 İtdi ezhārı cümle ‘anber-bū
Nefḫa-i ḫalḳ-ı padişāh-ı kerīm

20 Vāretü‘l-mülk-i ḫān Murād k’odur
Ced-be-ced şeh nişān heft iḳlīm

21 Emn-i mülk ü sa‘ādet-i ‘ālem
Şeref-i tāc u revnaḳ-ı dīhīm

5a 22 Maẓhar-ı ism-i a‘ẓam-ı Ḳayyum
Nāmdār-ı cihān-penāh-ı ‘aẓīm

23 Ḥākim-i nükte-senc ḥikmetdān
‘Ālem-i ser-te-ser nühüft-i ‘alīm

24 Dāniş ü bīniş-i Ḫüdā dādī
Bī-niyāz-ı mu‘allim ü ta‘līm

25 ‘İlm-i ‘adli vü dikdi tā-ser-i ‘arş
Ḳāim oldı anuñla şer‘ ḳavīm

26 Rāyı nāmūs-ı a‘ẓam-ı melekūt
Fikri cāsūs-ı cüst ṣad ıḳlīm

27 Ḳaṣr bu’l-‘ayn-ı Mıṣr-ı ‘adli cinān
Nīl cūdunda çarḫ-ı köhne cerīm

28 Ġonçe aġzın gül-āb ile yıḳasar
Dāmen-i pākin itmege telṡīm

29 Feyż-i lüṭfi şitā-yı ḳıldı bahār
Zemherīr-i cahīmi itdi nīm

30 Olsa hem-dem nesīm-i rā fitne
Nefḫa-i Ḫuld olurdı ḳayḥ-ı caḥīm

31 Nār-ı ḫışm u ‘itābı tābından
Rīḳı olur ‘adūya mā-i ḥamīm

32 Tīr-i zerrīni tābı düşmen-sūz
Yanar eñ ṣoñ şihāba dīv recīm

33 Hışm-ı ḳıtāl tīġı sürḫ-i sere
Şeş-peri ehl-i zerḳe başlu ġarīm

34 Ḳahru fitnede ḳahramān-ı şedīd
Kāh lüṭf u kerem ḥalīm ü selīm

35 Āb-ı müşfiḳ ʿaṭāsı eytāma
Derdür ancaḳ memālikinde yetīm

36 Hiṣṣe alsun cihān bu maṭlaʿdan
Eyle rindāne muṭribā taḳsīm

37 Etmeseydi nefes āvāre nesīm
Cāna cān ḳatmaz idi böyle nesīm

38 Misk-rū mı iderdi ḫākini müşk
Ṭurresinden alaydı şemme şemīm

39 Nefḫa-i kūyunı alaydı nebāt
Nāfe olurdı āhuvān ḥarīm

40 Dil-i ḫūbānı ḳıldı ġamzesi çāk
İtdi pūlādı ḫançeriyle dü-nīm

41 Şāh-ı devrāna naẓm-ı gül-būyuñ
Şeyḫiyā ḳıl duʿāyıla teslīm

42 Germ ü serd ola tār beyʿ ü şitā
Ḥışmnāk ola gāhi gāh-ı ḥalīm

5b 43 ʿAdli eyyāma iʿtidāl vire
Rūzgārı ola naʿīm-i muḳīm

Ḳaṣīde der-sitāyiş-i merḥūm ʻOsmān Ḫān aleyhi'r-raḥme
Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

1 Serve ḫilʻat giyürüp itdi boyunca iḥsān
Yine gülşende kesüp biçmede berḳ ü bārān

2 Cān virüp yürür imiş cism-i nebāt u şecere
Āb-ı enhāra ʻaceb mi dir isem rūḥ-ı revān

3 İki saṭr oldı çemen iki yanında cūyuñ
Düşdi mā'ī varaḳ eṭrāfına ḫaṭṭ-ı reyhān

4 Döndi dolāblar ile çemenüñ eṭrāfı
ʻIydgāha ṣalınursa yiridür serv ü çemen

5 Sebzvār oldı çemen mā-i ʻacem māyesidür
Cā-be-cā gülleri var sünbül-i ṣaḥn-ı bostān

6 Yine zer-üsküf ile ḳapıya çıḳdı nergis
Oldı dergāh-ı şehen-şāh-ı bahāra derbān

7 Ḳol ḳol el baġladılar serv ü çenār u ʻarʻar
Şāh-ı gül şevket ile itdi çemende dīvān

8 Aldı sīmīn siperin dūşına cev ṣanma ḥabāb
İtdi aḳıncıların şehr-i gülistāna revān

9 Berg-i gül üzre Süleymān zamandur her-mūr
Götürür taḫtını nāzüklük ile bād-vezān

10 Yāsemen ḫayli yine lāleye ġālib oldı
Nitekim sürḫ-i sere ʻasker-i āl-i ʻOs̱mān

11 Aḳışı gözlerin alur baḳanuñ nergisvār
Nola erbāb-ı ṣafā cūlara olsa ḥayrān

12 Naʻme-i bülbüle mizāblar āheng eyler
Ṣanki gülşende oḳur nāy ile bir ḥoş elḥān

13 Gezdirür bād girüp ḳoltuġuna ‘uşşāḳı
Ḫastelerdür güc ile bāġı iderler seyrān

14 Göricek ġonçe-i zanbaḳ bu ḳadar āyātı
Barmaġın ḳaldurup ol demde getürdi īmān

15 Āstīn-i güli ezhār sürer gözlerine
Nitekim dāmen-i sulṭān-ı cihānı a‘yān

16 Pertev-endāz-ı ‘adāletgede-i zī’n-nevrīn
Nūr-ı a‘yān-ı şehān ḥażret-i Sulṭān Oṡmān

17 Cām-ı bahşā-yı cem ü kāmda rūm u ‘acem
Kār-ı fermā-yı key ü tāc-sitān-ı keyvān

6a 18 Āsumān ḳadr ü kevākib ḫadem ü mihr-efser
Ḳahramān ḳahr u Süleymān ḥaşem-ı İskender-şān

19 Ḥoḳḳa-i gevher-i rāy-ı ḫoşı levḥ-i maḥfūẓ
Şuḳḳa-i rāyet-i ejderveşi mihr-i raḫşān

20 Maṭla‘-i devleti nev-rūz-ı bahār-ı ‘aẓamet
Sāye-i cūdı şeb-i ḳadr nehār-ı iḥsān

21 Kevkeb-i ṭāli‘inüñ üstine ditrer ḫūrşīd
Ḫıdmeti şem‘ine pervāne sipihr-i gerdān

22 Raḳṣdan ayaġı yer başmaz idi çün meh-i nev
Bulsa zühre ṣaf-ı na‘line duḫūle imkān

23 Kef-i dür-pāşı felekde olalı gevher-rīz
Yüzi ṣuyıla yerinde ṭurur ebr-i nīsān

24 Bāb-ı gül-zārı nesīm-i keremi fetḫ itse
Dehr-i tekvīne yazılmaz idi faṣl-ı aḫzān

25 Himmeti şöyle ki bir gerd-i ḥaḳīre naẓarı
İtse bir laḥẓa te‘alluḳ ola çarḫ-ı gerdān

26 Saṭveti şöyle ki olsa felege tāb-endāz
Ḫurd olup şīşe-ṣıfat ola rehīne rīzān

27 Şevketi söyle ki bir cānibe ‘azm itse olur
Çarḫ u seyyāre peyklerle rikābında revān

28 Düldül-engīz veġā kim dem-i cevlānında
Tīġveş kūhleri ser-be-ser eyler rīzān

29 Fāris-i ‘arṣa-i pehnā-yı şecā‘at ki olur
Esb-i bālā döne kūh ile ṣaḥrā yeksān

30 Tolasın tünd-i felek çenber olur altında
Düşürüp dizginini eylese ‘azm-i meydān

31 At ḳoparsaydı eger ‘askeri bir yirden olur
Kūhler bād ile at başı berāber pūyān

32 Ṣarṣar-ı leşkerinüñ gerdi çıḳup eflāke
Germ-i şeb-tāba döner peyker-i ḫūrşid-i cihān

33 Tīġ-ı mevvācı eger aḳsa ġılāf-ı zerden
Maḥv olur baḥr-ı teḥayyürde nühüftüñ ‘ummān

34 Teb ṭutar şīr-i neri tābiş-i şemşīrinden
Secde eyler göricek şeş-perini pīl-i dumān

35 Nice baş gösterse şemşīrine ḳarşu a‘dā
Gösterür mi göze hiç zerreyi mihr-i tāban

36 Mār-ı efserde ṣıfat dillerin a‘dā ṭutdı
Ejder asā idicek nīzesi taḥrīk-i zebān

37 Ṭās-ı pür-āteş olur sürḫ-i serüñ bāşına tāc
Olsa nār-ı ġażabı ol ṭarafa şuʻle-feşān

38 Eyleyüp ḳaṭʻ-i ʻalāḳa ide mülkin teslīm
Rāy-ı Hind üzre ki rāyı çeke tīġ-ı bārān

6b 39 Mertabāni gibi āhū ide hep ḳalʻāların
Mülk-i faġfūre eger ṣalsa bir ednā derbān

40 ʻAcele üzre mefātīḥi ḳılāʻuñ gele hep
Dil ucıyla ide ger tīġı ḳırāla fermān

41 Bu ḥafīfe ile ḥıżr aña muʻallim mürşid
Bu ʻalī āṣafı vaṣṣāfı kemāl u selmān

42 ʻAṣrı ʻaṣr-ı ḫulefā-pīşesi ʻilm ü taḳvā
Kārı ʻadl-i ʻömer-i ʻiffet ibn-i ʻaffān

43 Ser-be-ser dār-ı saʻādetde olan bendeleri
Müşteri rāy u ʻaṭṭār dehen-rū māh-ı mekān

44 Beñzer ol pīre serāyı k'ola feyż-i ḥaḳdan
Ẓāhir ü bāṭını maʻmūr u mükemmel erkān

45 Ey şeh-i nükte-şinās ey meh-i ḫūrşīd libās
Ey ferāset ʻulemā fāris-i ʻirfān meydān

46 Ẕerre pūşīde degüldür dil-i ḫurşīd es̱re
Ki ġubār olmışıdı niçe dem-i ehl-i īmān

47 Ney-i ḫuşk olmışıdı ḫāme devāt ise tehī
Aḳmadan ḳalmışıdı çeşme-i kūy-ı ʻirfān

48 Devr-i cān-baḫşuñ olup teşnelere ḥażar irdi
Geldi ol çeşmeye ṣu yirine āb-ı ḥayvān

49 Baḳi-i luṭf ile ecdāduñ idüpdür bāḳī
Sende bāḳīleri iḥsān ile eyle ḥassān

50 Vaṣf u pāküñ ḳaleme cümle getürmek olmaz
Gelemez bir yire mīzāb ile enhār-ı cinān

51 Naẓm-ı zikr-i cemīlün ile du'ādur maḳṣūd
Açalum biz de du'āya eli gül gibi hemān

52 Şeyḫiyā tāki bahār ile cihān ḫurrem ola
İltifāt-ı şeh-i gülden ola bülbül ḫāndan

53 Ḫalḳı ḫurrem ide her laḥẓa nesīm-i ḫalḳı
Yanına uġramaya gülşeninüñ bād-ı ḫazān

Ḳaṣīde der-sitāyiş-i Aḥmed Ḫān 'aleyhi'r-rahmeti ve'l-ġufrān
Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ḫuşā ṣubḥ-ı ṭarabnākı ḫoşa vaḳt-i s̱enā ḫ᷾ ānı
Ki dehri rūşen itdi mihr 'adl-i ẓıl-ı yezdānı

2 Ruḫı bir böyle gün toġmış degüldür başına ḫalḳuñ
Ḫudā gerdān idelden günbed-i gerdūn-ı gerdānı

3 Çerāġ-ı mihr ü mehden eyledi ferāġ cihān ḫalḳın
Fürūġ-ı şeb-çerāġ-ı dūdmān-ı mülk-i Os̱mānı

4 O taḫt-ı pür-cevāhir üzre şāh-ı 'ālemi görsün
Felekde görmiyenler encümiyle mihr-i raḫşānı

7a 5 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Ahmed Şāh Cem mesend
Celālet baḫş u zīb efzā-yı dīvān-ı Süleymānı

6 Şu deñlü lem'-i şem'-i 'adli ṣaldı 'āleme pertev
Ki dehri ẓulmet-i ẓulm idemez bir daḫı nūrānı

7 Naṣīb olmadı dāḫı böyle bir şāh-ı cihānbāna
Yapaldan bāni-i ḳudret bu ne fīrūze erkānı

8 Cihān-ı köhneye bāni-i ‘adlī ṭarḥ-ı nev ṣaldı
Müsellemdür o şāh e’l-haḳḳ āyīn-i cihānbānı

9 Virürdi her seḥer cārūb-ı zerrīn gelüp ḫūrşīd
Eger ṭutsa anı cārū keşān-ı ṣaḥn-ı meydānı

10 ‘Aceb mi āsitānı secdegāh-ı ser keşān olsa
Olubdur resm-i miḥrāb anda naḳş-ı na‘l-i yekrānı

11 Semend-i bād-ı reftār ile gāhi cilve itseydi
Ṣanurlar kim getürmişdür ṣabā gülberg-i ḫandānı

12 Sipihr-i nīl-reng üstünde ḫurşīde gelür lerze
Ne dem kim ol semend-i eblaḳ üzre ide cevlānı

13 Zihī esb-i felek siyer ü Buraḳ berḳ-i cünbüş kim
Ayaḳlar cilve itdükçe nücūm u māh-ı tābānı

14 Ṣıṭablı gūşesinde çarḫ-ı pür-encüm kemīn ġırbāl
Nesīm-i ravża-i bāġ-ı İrem-firāş meydānı

15 Mücevherin ile ol bād-ı pā-reftāra geldükçe
Revān oldı ṣanur bād ile taḫt-ı Süleymānı

16 Meger kim öñüne düşmişdi şāhuñ çarḫ-ı pür-encüm
Cevāhirle müzeyyin büridük ṣandı gören ānı

17 Gümān alduḳça destine miṣāl Rüstem-i destānı
Ṣanurlar burc-ı ḳavse geldi ḫurşīd-i raḫşānı

18 Seḫā vaḳtinde desti ol şehenşāh-ı ‘aṭā baḫşuñ
Boşaldur kāse-i ‘ummānı silker kīse-i kānī

19 Kef-i feyyāzını zer-baḫş ider a‘lā vü ednāya
Aḳıdur her ne yaña istese deryā-yı ‘ummānı

20 Şu deñlü şarḳ u ġarba çekdi ḫ‘ānı lüṭf ü iḥsānın
Ki yekser dehre oldı bā‘is̱-i medḥ u s̱enā ḫ‘ānı

21 Ṣadefveş el açup ṭañ mı ḳamu ‘ālem du‘ā itse
Anuñ iḥsānını eṣdāfa etmez ebr-i nisānı

22 O tuġrāyıla ṭañ mı revnaḳ efzā olsa menşūrı
İder zülf-i ḫum-ender ḫum ziyāde ḥüsn-i ḫūbānı

23 Anuñ menşūrınuñ mānendi bir ṭāvūs-ı zerrīn dem
‘Adālet gülşeninde itmemişdür dāḫı cevlānı

24 Başına od yaḳar yoḳ devr-i ‘adlinde meger ḫurşīd
Var ise ṣubḥ kāẕibdür çeküp yırtan garibānı

7b 25 Gülüñ destārına bād-ı ṣabā destān dırāz itmez
Olaldan pāsbān-ı ṣavleti dehrüñ nigehbānı

26 Gül ü nergis gibi bir tepsi altunı başı üzre
Götürse bir kişi ṣaḥrāda çekmez ḫavf-ı düzdānı

27 ‘Adūyı ḳatl içün lāzım degül tīġ-ı ecel zirā
Alubdur boynına ol kārı anuñ tīġ-ı berrānı

28 Serin peymāne gibi şāh-ı faġfūruñ şikest eyler
Eger ‘ahdında eylerse şikeste ‘ahd u peymānı

29 Aña teslīm iderdi ser-be-ser hep çīn-i mā-çīni
Eger ḫāḳān-ı çīne göstereydi çīn-i pāşānı

30 Serin tīġıyla ġarḳ-ı ḫūn ider şāh-ı ḳızıl bāşuñ
‘Adūnuñ olamaz şimdengerü başına dermānı

31 Şehenşāhuñ elinde tīġ-ı ḫūn-ālūd ẓan eyler
Eger deryā içinde görse düşmen şāḫ-ı mercānı

32 Şehā sensin o şems-i ma'delet kim ḥażret-i bārī
Senüñ devrüñde ḫayra döndürübdür ḥāl-i devrānı

33 Şeb-i ẓulmüñ ẓelāmın maṭla'-ı devletde maḥv itdüñ
Belī hengām-ı ṣubḥ irer cihāna feyż-i rabbānı

34 Lisān-ı ḫāme 'ācizdür muḥaṣṣal vaṣf u zātuñda
Söze gelse bilinmez ger çekem degme suḫandānı

35 Feżāyil ehline 'ahduñda lüṭf it iltifāt eyle
Budur āyīn-i sulṭān budur resm-i cihānbānı

36 Berāt dest-i zer-efşānuñ ṭolı ṣun cām-ı iḥsānuñ
Ḫalāṣ it cevr-i devrānuñ elinden ehl-i 'irfānı

37 Vücūd-ı bāḳiye elṭāf-ı ecdāduñ idi bā'iṯ
Şehā sen daḫı ḳıl bāḳilere elṭāfuñ erzānı

38 Bu naẓm-ı dil-peẕīre reşk ider Selmān u Firdevsī
Revādur Ḫüsrevā olsa ne var maḳbūl-i ḥāḳānı

39 Var iken naẓm-ı Şeyḫī ġayrı eş'āra ḳulaḳ ṭutma
Ki gūş itmez gül-i ter degme bir murġ-ı ḥoş elḥānı

40 Şehā herkese virmez böyle ṣūret şāhid-i naẓma
Bulunmaz degme ṣūretde bilürsen şīve-i mānī

41 Benüm taḥsīnime muḥtācdur naẓm-ı seḥer kārān
Muḥaṣṣıl ehl-i naẓmuñ ben ḳuluñdur şimdi ḥisānı

42 Sezā-yı iltifāt-ı Ḫüsrevānuñ bir ḳuluñdur ol
O ḫāki maẓhar-ı lüṭf it birine eyle iḥsānı

43 Vire ta‘ḳad pervīn-i esmānuñ farḳına zīnet
Sipihrüñ tā ki arta mihr ile her ṣubḥ-dem şānı

44 Cülūs idüp zümürrüd taḫta tā kim ḫüsrev-i ḫāver
Dem-ā-dem rūşen ide ṭalḳımı eyvān-ı keyvānı

45 Ġubār-ı pāyuñ olsun zīneri tāc-ı ser-efrāzān
Ser-efrāz eylesün pā-būsuñ özümüñ Süleymānı

8a 46 Cülūsuñ Ḥaḳ mübārek eylesün taḫt-ı sa‘ādetde
Cemālüñ mihri olsun nūr-ı baḫş-ı taḫt-ı sulṭānı

Ḳaṣīde der-sitāyiş-i ḥazret-i Şeyh-ü'l-İslām ve müfti'l-enām sellemehu'llah

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Görindi pertev-i ḫāver meyān-ı ẓulmādan
Mis̱āl-i sīne-i dilber siyāh-ı ḫārdan

2 Cibāl şa‘şa‘a-i mihr ile dönüp ṭūra
Cihān pür oldı yine pertev-i tecellādan

3 Felekden itdi ẓuhūr āfitāb-ı ḫoş ṭal‘at
Mis̱āl ‘ārıż-ı tābanda ḳaṣr-ı mīnādan

4 Ufuḳdan oldı ‘ayān cürm-i neyyirā-i ‘aẓm
Niteki zevraḳ-ı zerrīn kenārdur yādın

5 Ṣaḥā‘if-i felege mihr mühre urdı meger
İşāret oldı debīrān-ı ṣadr-ı fetvādan

6 Güneş degül görinen rūşen oldı dīde-i çarḫ
Ġubār-ı dergeh-i gerdūn cenāb-ı mollādan

7 İmām sened-i fetvā ebu'l-meyāmin o kim
Maṣūn u āmin-i fażlı ġubār-ı iḥṣādan

8 Virür ġavāmıż-ı esrāra ḫāmesī ṣūret
Ne dem ki perde güşā ola rūy-ı ma‘nādan

9 Hemīşe mülhem olur āña ser-i levḥ ü ḳalem
Mis̱āl vaḥy-ı mübīn evc-i ‘arş-ı a‘lādan

10 Ẓelām cehli nola mihr-i dāniş eylese kim
Cebīni şu‘le virür nūr-ı fażl u taḳvādan

11 Bulur sözinden anuñ gūş-ı ehl-i dil zīnet
Niteki farḳ-ı felek gevher-i s̱üreyyādan

12 Zemīne rāy-ı münīrinden irişür revnaḳ
Sipihre niteki ḫurşīd-i ‘ālem ārādan

13 Żiyā virür sır-ı gül-mıḫ-ı bāmı afāḳa
Mis̱āl kevkeb-i ruḫşende ṭāḳ-ı cevzādan

14 Sipihr tābi‘-i fermānı baḫt-ı maḥkūmı
Ḳul olmadıḳ aña kim ḳaldı pīr ü bernādan

15 Güler cemāli anuñ virdi ‘āleme revnaḳ
Güzellenür ḥarem-i bāġ verd-i ra‘nādan

16 Nesīm-i lüṭfine hem-dem olaydı ṣarṣar-ı dey
Burūdeti giderürdi nihād-ı sermādan

17 Ne ḥācet aña ki ḫulḳ-ı kerīmi vaṣf olana
Ṭarāvet-i gül-i ḫoş-bū ġanīdür ıṭrādan

8b 18 Ẓamīr-i pākine ‘arż eyle ṣūret-i ḥāliḳ
Ṣafā yüzini gör āyine-i muṣaffādan

19 Derūn-ı baḥr-i taḥayyürdeyim Ḫüdāvendā
Çıḳar beni çü dür-i pāk ḳa‘r-ı deryādan

20 Feżayil ehlini nā-ehl içinden eyle ḫalāṣ
Mis̱āl gevher-i yektā meyān-ı ḫārādan

21 Du‘ā-yı devletine başla Şeyhiyā k’oldur
Mühim olan saña her laḥẓa cümle eşyādan

22 Hemīşe tāki idüp ḫalḳ ṣubḥ-dem bīdār
Dem ura bād-ı seḥer mu‘ciz-i mesiḥādan

23 Ṣabāḥ ‘ayd ide ṣubḥını fāliḳu’l-asbāḥ
Müdām olmaya enfāsı fāriġ iḥyādan

Berāy-ı Şeyhü’l-İslām ebu’l-Meyāmin
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Gülleri şāḫlar üstünde açup bād-ı şimāl
Aldı mecmu‘aların ellerine ehl-i kemāl

2 Meclis-i āla dönüp ġonçe-i ser-sebz ile bāġ
Bülbül oldı şu ḳalender ki ola bende-i āl

3 Devlet-i gülde toyın düzdi hezār-ı miskīn
Ṣan bahariyye yeñi ḫırḳa idindi abdāl

4 Bāġda şevḳle ṭūṭī ne didügin bilmez
Çeñeye baṣdurup itmiş çemen erbābını lāl

5 Seḥeri murġ-ı ḫoş-elḥānı görüñ serv üzre
Ṣanki temcīd iderek çıḳdı menār üzre belāl

6 Gül-i ḥamrā yine der āteş idüp na‘leleri
Ḳomadı āşıḳ-ı dil-sūḫteye ṣabra maḥāl

7 Mücmere lāle ḳoyup bir iki pāre ‘anber
Büridi bīd aña ki bir çemeni ziyā şāl

8 Ṣaldı gülben ḳolını gerden-i bī̇d ü serve
Ṣalınur bāġda ḳol ḳol bir alay nāze nihāl

9 Sāġar-ı gül ile mey jāle görüp bülbül-zār
Gül şerābıyla gözin açdı o ḥaste fi'l-ḥāl

10 Nergisüñ çeşmi ḳapanmışdı remedden bir yıl
Açdı bād-ı seḥeri nite ki ḥāẕıḳ keḥḥāl

11 Açamazdı o daḫı olmasa aña sürme
Ḫāk-i dergāh-ı Ḫüdāvend-i sipihr istiḳlāl

12 Müşteri rütbe felek-i kevkebe Şeyḫü'l-İslām
Ki serā perdesidür çarḫ-ı münaḳḳaş ezyāl

9a 13 ʿĀlem-i ferʿ-i uṣūl aʿlem-i aʿlām fuḥūl
ʿĀlem-i ʿilm ü ʿamel efżal-i deryā efzāl

14 Ḥıdmet-i sāḥe-i kāşāne-i kāşī̄ ferşī̄
Rifʿat-i pāye-i ʿallāme-i kāşī̄ vü celāl

15 Aṭlasın ḳat ḳat ider çarḫ-ı berī̄n pāy-endāz
Ger ṭenezzül ide ol ṣadr-ı serī̄r-i iclāl

16 Felek-i fażl-u kemāle meh-i nevdür ḥaḳḳa
Ṭabʿ-ı çālāk bülendinde olan tāze ḫayāl

17 Ḳalemi rūḥ virelden ṣor fetvāya
Görinür her biri bir dilber-i müşkī̄n ḫaṭ u ḥāl

18 Yazamaz ḫaṭṭı mis̱ālini ʿuṭārid mis̱lā
Ṣafaḥāt-ı felegi eylese evrāḳ mis̱āl

19 Köhne cārū kişidür dergehinüñ pī̄r-i felek
Ḳadd-i ḫum güştesi ol ḥıdmete olmışdur dāl

20 Ma‘na-i naẓmı saṭur üzre leṭāfetden aḳar
Ḳaṣr-ı fażlına olur mā‘nada ‘ayn-ı selsāl

21 Silk-i mülkinde anuñ naẓm-ı ḥarām olmadı hiç
Şi‘r-i şirīn ṣafā bahşı ise siḥr-i ḥelāl

22 Bulamaz medḥine şāyeste ḫurd-ı ġavvāsı
Pür güher pürdür iken lücce-i deryā-yı maḳāl

23 Şeyḫiyā vaṣf-ı kemālinde çü ‘acz el virdi
Devlet ü ‘ömri bekāsına du‘āyı ele al

24 Tāki a‘yān-ı şükūfe’yle reh-i gülşende
İde şāhenşeh-i nūr u zī kabūl istiḳbāl

25 ‘Ömrüñ eyyāmı ola tāze bahār u nev-rūz
Devletüñde ḳuluñuñ ḳulı ola ṣad iḳbāl

Ḳaṣīde der-naẓm-ı vaṣf-ı ḥāl-i ḫod
Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Didüm görince dest-i nigārıyla yārimi
Kendü ḳızıl elüñle temām eyle kārımı

2 Evvel naẓarda baña unutdurdı kūy-ı yār
Firdevs-i cāvidānı degül kim diyārımı

3 Şol deñlü muġberüm sitem-i rūzgārdan
Tūfān bāde itmege teskīn ġubārımı

4 Temlīk olunsa mihr ü meleklerle almazam
Bir zerre minnet eyle dilā çarḫ-ı cārımı

5 Virür hilāli itmege cüzdān-ı fenn-i şevḳ
Göndersem idi çarḫa eger kīsedārımı

6 İtdükçe dūn naẓar felegüñ mu‘teberleri
Eyler bülend-i fażl-ı Ḫüdā i‘tibārımı

9b 7 Hep nāsire pesend olacaḳ ḫˇāc-kān-ı dehr
Bāzāryān sefele mi bilsün ‘ayārımı

8 Zāġ u zeġen ḳosun ṭama‘ı pür açınca ben
Sīmurġ-ı çār-ı bāle yedirmem şikārımı

9 Eyler şikeste olsa ‘adū Şeyḫiyā felek
Hiç yirde ḳor mı ġayret-i ḥaḳ inkisārımı

10 Lā-sitemā sitemi ḥaṣdur afitāb-ı ‘adl
Eflāke irgüre ‘ilm-i iştihārımı

11 Dā’īm seḥāb-ı feyżi ṭarāvet-resān iken
Hic ṣoldurur mı bād-ı ḫazān nev-bahārımı

12 Sa‘dü’s-su‘ūd u ḳuṭb-ı vücūd ol ki ḥażreti
Devrinde itdi sa‘dle dārende dārımı

13 Ġavs-ı verāy ki vaṣfı verāy-ı ‘uḳūldur
İtsem revādur ayla beẕl aña vārımı

14 Medḥ u du‘āsı vird-i zebān olduġın dimem
Derd-i derūnla dirim aḥvāl-zārımı

15 Ben ṭab‘ pāk u ṣāfla āb-ı revān iken
Cā’iz görür mi berkeler içre ḳārarımı

16 Şīr u şeker gibi ālışur nīl ile mizāc
Deryādur añlayan dil-i gevher nişārımı

17 Pervāzı dest-i dost nevāzından eyledüm
Tā olmayınca oḳıya gelmem şikārımı

18 Ḥıfẓ eylesün Ḫüdā dil-i ṣāfın ġubārdan
Tā kim ala ele bu dil ḫākisārımı

Der-naẓm-ı vaṣf-ı ḥāl-i ḫod Şeyhü’l-İslām
Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Ol perīyle ḳonuşan dir ne güzel ādem olur
Bezm-i vaṣlına iren devlet ile hem-dem olur

2 Eşk-i ḫūnīnimi dildār görüp ṣundı lebin
Cān baġışlar kişiye ‘aşḳ u muḥabbet dem olur

3 Ḥaste-i ‘aşḳum ecel ḫavfını çekmem zīra
Lebi her demde virür tāze ḥayāt ism olur

4 Ṭıfl-ı dil nāle idüp piste-i la‘lüñ özler
Bir kez ammā güzelim öpsem anı öpsem olur

5 Ol meyāna ṭolaşursa eli olmaz aġyār
Ḥāṣılı ortalıḳ ey şūh-ı cihān pek kem olur

6 Lebüñ emdükçe ṣafāyıla ṭolar ḳalb-i ḫazīn
Mey ü maḥbūb olıcaḳ ḥāṭırımız bī-ġam olur

7 Dest-i sāḳīde ḳadeḥ bir gül-i terdür güyā
Yir yir üstinde ḥabāb-ı mey aña şebnem olur

10a 8 Şāhlar ‘ālemine reşk ider erbāb-ı dilüñ
Sākin-i gūşe-i mey-ḥāne şeh-i ‘ālem olur

9 Hem-sifāl-i sek-i yār olmaġıla umma viṣāl
Ṣanma her cām çeken maḥrem-i bezm-i ḫum olur

10 Şeyḫiyā vaṣl-ı ‘arūs ile ṭālib olan
Evvelā bir ḥarem-i muḥtereme maḥrem olur

11 Ya‘ni derġāh-ı Ḫüdāvend mu‘aẓẓam ki felek
Zīr pāyında ṭoḳuz pāyeli bir süllem olur

12 Ḥasret-i ḫıdmeti ḳaddin ḫum idüp eflākuñ
Ḳamet-i māh-ı nev ol ġamla ḫum-ender-ḫum olur

13 Oldur ol vāḳıf-ı esrār-ı ḫafāyā-ı ḥükm
Ki anuñ ḥükmi ile şer‘-i nebī muḥkem olur

14 Olmaz aḥkām-ı ḳażāda ana bir yer mübhem
Şol ḳadar ḳalbine esrār-ı ḳader mülhem olur

15 Baḥşını diñlese ‘allāme anuñ bir gün eger
Ṭıfl-ı yek-rūze gibi söylemeyüp ebkem olur

16 Saḫn ile selef āyīnini iḥyā eyler
Nefesi mürdelere ḥāṣılı Īsī-dem olur

17 Demidür devlet ü ‘ömrine du‘a ile dilā
Ki du‘a küngüre-i ‘arşa irişür dem olur

18 Reşḥa-i kilki cihān bāġını ḫandān itsün
Tā ki ezhār-ı çemen şebnem ile ḫurrem olur

Der-vaṣf-ı Ḥażret-i Şeyhü’l-İslām Yahya Efendi sellemehu’llāh
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Cāmı pür ṣun sāḳiyā ḫurşīd-i a‘ẓam devridür
Ḫumlaruñ feyż-i teselsül üzredür Cem devridür

2 Naḳşınuñ vir ḥükmini destüñde ol la‘l-i terüñ
Ḫalḳa-i teslīm çek devrānı ḫatem devridür

3 Meclis-i rindāna bezl it bāde-i dīnār-veş
Da’ireñ ṭurma büyüt lüṭfıyla ḫātem devridür

4 ‘Aks-ı muġbeçeyle mey güyā firengi sikkedür
Dest-i gül pür-jāle ṣān dī̄nār u dirhem devridür

5 Misk-i Rūmı sünbül ü lāle benefşe meclise
Nāfe-rī̄z olsun ki ‘anber-bū-yı ḫurrem devridür

6 Devr-i neyden zemzeme zemzem gibi rī̄zān olur
Ey esī̄rān-ı teb-i ġam müjde zemzem devridür

7 Daġ-ı teb-ḫāle’yle pür oldı leb-i ehl-i ‘abā
Şöyle beñzer Şeyḫiyā māh-ı muḥarrem devridür

8 Ṭutmadan şī̄rānı teb tā’ib olur şimdengerü
Nüsḥa-i kilk-i ‘azī̄met ḫ˘ān-ı ḫoş-dem devridür

10b 9 Devr-i ‘ademden beri görmiş degül çeşm-i felek
Müşterī̄ ṭal‘at melek ḫaṣlet bir ādem devridür

10 Devr uṣūlin çarḫ-ı gec girdiş dürüst itdi meger
Bir bülend-āvāze üstād-ı mu‘aẓẓam devridür

11 Noḳta-i ‘irfān irişse merkez-i çarḫa nola
Ḳuṭb-ı a‘ẓam ġavs̱-ı dī̄n müftī̄-i a‘lem devridür

12 Ḥażret-i Yaḥyā Efendi kim zamān-ı devleti
Ḥacc-ı ekber ‘ıydıdur raḳṣ-ı dem-ā-dem devridür

13 Būy-ı ḫalḳıyla nesī̄m āfāḳı nola devr idüp
Dehri iḥyā eylese Ī̄sī̄-i Meryem devridür

14 Himmetle nola māhī̄ler düşin sūzenleri
Ṣāḥibine virse İbrāhī̄m Edhem devridür

15 Devr-i dāī̄m olsun anuñ devleti deryā ṣıfat
Ṭurmasun girdābı zī̄rā ‘ayş u ālem devridür

Der-medḥ-i vezīr Aḥmed Paşa

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 İrişüp tāze çemen 'arż-ı cemāl itdi bahār
Dilber-i nev-ḫaṭa döndi yine saḥn-ı gül-zār

2 Zeyn idüp şāh-ı gülüñ her ṭarafın nergisler
Şāhid-i gül ḳuşanur ṣanki bir altun zünnār

3 Lāle jāleyle olup tāc-ı muraṣṣa' güyā
La'l-i āvīze ṭaḳar gūş güle her zünnār

4 Ġonçeyi sünbül ile ḥavż kenārında görüp
Çözdi ṣandum yumaġa zülfüni bir tāze nigār

5 Açılan gülleri āyineye döndi bāġuñ
Nola ṭūṭī-ṣıfat eylerse hezerān güftār

6 Lāle vü nergis ile rişte-i bārānı gören
Bāġı ḳandīl ile zeyn oldı ṣanur cāmi' vār

7 Ḳuvvet-i nāmiyeden ṣu yürüdi eşcāra
Gūyiyā çıḳdı terāzūya miyāh-ı enhār

8 Ṭūr mīzāb üzre dime naḳş ki zīrā şimdi
Baġladı ḫūb naḳışlar ṣuda 'aks-i ezhār

9 Ṭūb-ı āyine gibi şekl-i müdevverle ḥabāb
Çemen erbābına her ṣudan olur āyinedār

10 Ġonçe-i lāle sebū nergis ü gül cām u ṭabaḳ
Cā-be-ca meclis-i tersa peçe-gān sünbül-zār

11 Ney şekerdür çemene şāhid-i Şīrīn ḥarekāt
Ṣalınur ḫançer-i bergiyle yolından her bād

12 Ṭūṭī-i āl eger bāġa bu demde gelse
Anı alma gibi el üzre ṭutardı eşcār

11a 13 Bād her birine peyġām-ı maḥabbet iletüp
Dest bir sīne ḳılur her birine serv-i çenār

14 Seyr idüñ ṣaf-ı benefşe ile ṣaf-ı yāsemeni
Cünd-i islām ile güyā ki ṭuruşdı küffār

15 Sürḫ-i zevraḳlar olup baḥr-i çemende lāle
Çalḳanur ṣanki ṭonanma çıḳarur şāh-ı bahār

16 Seḥer-i bād-ı ṣabā gülşenüñ açsun ḳapusın
Gele şāyed ḳapudan Āṣaf-ı Yūsuf dīdār

17 Server-i ṣadr-ı hüner ṣafder-i sencīde güher
Bedr-i pākīze es̱er mihr-i bedi'ü'l-ās̱ār

18 Ḥafıẓ-ı şer'-i Ḫüdā nāṣır-ı erbāb-ı hüdā
Ḫānmān söz-i 'udī tefriḳa sāz-ı eşrār

19 Ṣadr-ı iklīm-güşā ḥażret-i Aḥmed Pāşā
Dest-gīr-i 'ulemā mesned-i a'yān-ı kibār

20 Ol ki mecmu'a-i 'irfānı ne dem kim açsa
Açılur ġonçe-i ṣad-berg-i zemīn-i eş'ār

21 Gülşen-i rif'atinüñ tāze gül ü nergisidür
Bām ḳaṣrında o gül-mıḫ ile zerrīn mismār

22 Cevheri sorġucıdur sünbül-i bāġ-ı temkīn
Tügme-i dāmenidür ġonçe-i gül-zār vaḳār

23 Baḥr-i 'irfānuñ ider kesb-i ṣafā seyrinden
Her dem eylerse sefīne'yle nola geşt ü güẕār

24 Cem' olup 'ilm ü şecā'at dil-i pākinde anuñ
Beñzedi mecmu'a baḥrine o 'aynü'l-aḫyār

25 Rūzgār eyledi ta‘yin-i vücūd-ı pākin
Ḳapudan olsa vezāretle sa‘ādetle ne vār

26 Sīm ü zerden meh ü mihr iki münevver fānus
Ḳullanursa nola felek felegi geştī-vār

27 Kehkeşān encüm ile aña mücevher tente
Bādbān ṣubḥ-ı resen şa‘şa‘a-i zerrīn tār

28 Fülkinüñ irdi o zer göñlini evc-i felege
Döndi bir çādır-ı zer fülke ya çarḫ-ı devvār

29 İrgürince ḫaber-i ḳahrını o mevce ṣabā
Biri birin baṣaraḳ çizdiler ol demde kenār

30 Ḳaṭreden ṣanma olur dā’ireler berrle ḥabāb
Göz kulāġ oldı anuñ lüṭfi peyāmına biḥār

31 Ṣafḥa-i gülşene zer noḳṭalar olsun nergis
Gül-i ter gülben-i ḫum küşteyi ḳılsun berikār

32 Cildini sebze-i nev-ḫīz ḳılup jenġārı
İtsün evrāḳını ezhār ile pür-naḳş nigār

11b 33 Tāki mecmu‘a-i gül-zāra yaza menḳıbetin
Ḫāme-i zerle ‘uṭarid nitekim Şeyḫi-vār

34 Serverā oldur iden ġarḳ-ı yemm ḥayret iken
Güher-i midḥatuñı zīver-i saṭr-ı ṭomar

35 Bā‘iṣ-i ḥayreti esrār-ı gelūgīr sitem
Sebeb-i ġuṣṣası cevr-i felek-i nā-hem-vār

36 Naẓmla muntaẓam olmadı daḫı bir kārı
Bunca efkār ile el virmedi aña berikār

37 Der-i manẓūmeni hep itdi bahā-yı menşūr
Felek-i ḫayle gerü pīle-fürūş-ı mekkār

38 Yoġıdı bir naẓar ehli baḳa söz gūherine
Añlamaz olmışdı çeşm-i sipihr-i ġaddār

39 Ḥamdelillāh ki senüñ devrüñe irgürdi felek
Cām-ı naẓmım yine dönsün idelüm def‘-i ḫumār

40 Benüm ol ma‘ni-i ṣūret-ger-i lafẓ u ma‘nī
Benüm ol ‘ārif-i zerdūz-ı kabā-i efkār

41 Şi‘r ü inşā iki bāġım gibidür mīveyi ben
Geh birinden dirirem gāh birinden her bār

42 Şimdi göstermese ol deñlü nola şi‘r-i terüm
Var daḫı āyine-i ḫāṭır-ı faṭīrde ġubār

43 Ẓulmet abād-ı elemden çıḳar iḥsān ile
Pertev-i lüṭfı ṭarīḳımda idüp meş‘ale dār

44 Ṣalma yābāna beni kim ne revādur bülbül
Var iken gülşen ola ḳule-nişīn-i kühsār

45 Nedür ey dil bu ḳadar cünbüş unutduñ mı özin
Baḥr önüñde şemer emvācını eyler mi şumār

46 Tā ki gül mürde-i gülgūn çeke ṣaḥn-ı bāġa
İde her perdede bir bülbül-i ḫoş naġme ḳarar

47 İrüp eflāke serā-perde-i iḳbāl u şeref
Rūḫ-ı zībākı s̱enā ḫˇān ola kūyuñda hezār

Ḳasīde der-beytü'l-muḳaddes vāḳı' şode
Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Berfden soñra açıldı felek-i āyine fām
Yüzi āġ alnı açıḳ bir güzel oldı eyyām

2 Ṣandılar ḫalḳ yine Ṭūra tecellī oldı
Berf mehtābla hep maḥv olıcaḳ ẓıll u ẓılāl

3 Berf ẓan eyleme nūr indi fezā-yı ḥareme
Girdi bir renge żiyā sinmeden anuñ ṣubḥla şām

4 Şecer-i Vādi-i Eymen gibi her bir zeytūn
Ġarḳ-ı nūr olduġını gördi bu şeb ḫāṣıla 'ām

12a 5 Ḥarem-i ḳa'beye döndi ḥarem-i ḳuds-ı şerīf
Bürinüp ḥāc-sıfāt her secer anda iḥrām

6 Āteş-i mihri tenevvur felek içre çü ḫalīl
Eyledi berf diyār-ı 'Araba bir dü-selām

7 Sāyesinde nola ḫoş geçseler enhār ānuñ
Ḳurdı ṣaḥrāda yine berf ile eşcār ḫayyām

8 Ṭolıya başdıracaḳ sāḳī-i devrān-ı şitā
Nice naḫl ide yıḳıldı nitekim mest-i müdām

9 İtdi dür penbe yine nāfe-i ezhārı felek
Būy-ı ḫoşla pür olur açılacaḳ cümle meşāmm

10 Misk-i rūmiyi ḳodı penbeye 'aṭṭār-ı bahār
Çıḳacaḳ kārın ider misk-i ḫaṭānuñ o temām

11 Bīni-i ġonçede ḫūn ẓāhir olur būyından
Çār-ı sū-yı çemen içre ki ide felek ḫitām

12 İñleyüp naḫleler almaḳda selāmın bāduñ
Ḥarem-i ḳudse ʻaceb mi dir isem dārü’s-selām

13 Ḳürre-i arżı şitā dürre-i beyżā itdi
Dir ise çarḫa ṣadef nola ḥakīmān enām

14 Eyledi berf-i musaṭṭaḥ dür ü deştī çü ḥarem
Oldı güyā ki zemīn yeksere bir aḳ ruḫām

15 Anı berbād idemez nesne meger kim irişe
Āh-ı zühhād-ı bürehne nefes-i germ-i kirām

16 İriyüp geçse yere berf ḥayādan nola kim
Şemsdür dinile her gūşede bir pīr-i niyām

17 ʻĀlem-i ḳudse ser-ā-pāy ḳadem başmışlar
ʻĀrş-ı aʻlādan ider her birisi naḳl-i peyām

18 Naḫl-zār-ı ḥaremüñ āb u hevāsın diyemem
Rūḫ-ı reyḥān-ı cenān rūḫ-ı revān-ı ecsām

19 Ṣaḥre-i fāḫire kim yümni ḳademle olmış
Dürre-i tāc-ı felek ḳurre-i ʻayn-ı aʻlām

20 Nola yüz sürse mübārek ḳademine aḫyār
Oldı miʻrāc-ı semā mertebe-i ḫayr enām

21 Ol ḥarem mescid-i Aḳṣā ile virmez ḥaḳḳa
Kürsi-i aʻẓam ile ʻarşa maḥabetde selām

22 Nice virsün ki anuñ arḳası miḥrābdadur
Aña her laḥẓa rükūʻ üzre felek sidre ḳıyām

23 Ne ḥarem ṭaʻne-zen-i heşt ḥarīm-i cennet
Nice aḳṣā ki cihān ḫalḳına aḳṣā-yı merām

24 Şeyḫiyā maḳṣad-ı āḳṣāyı çü minber oldı
Olsun aḳṣā-yı merāmuñ buradan beyt-i ḥarām

12b **Ḳıṭ‘a der-sitāyiş-i Aḥmed Paşa**
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ḥāfıẓ-ı mülk ü milel ey ṣaḥib-i seyf ü ḳalem
Mihr ü meh kemter kitāba şemse-i dīvānuña

2 Şāh-ı beyt-i naẓm-ı ‘ālemsin niẓām-ı mülk-i ḥaḳ
Eylemiş vābeste ārā-yı nücūm evzānuña

3 Sensün ol Aḥmed maḳām-ı āṣaf-keyān ber ḫayā
Ḳā’il eflāṭūnla iẕ‘ānuña ‘irfānuña

4 Bu firāsetle ferāset sendedür tā ḳahramān
Gelmeye seḥbān ile dīvānuña meydānuña

5 Ḫançer-i tīzüñ elüñde dāne düşürmekdedür
Kelle-i a‘dā-yı dök arzın gibi miz‘ānuña

6 Kes ḳızıl başuñ ḫurūs-āsā başın bu ‘arsada
Ser fürū itdür ‘acem şāhinlerin fermānuña

7 Kehkeşān ṣandı felekde seyr idenler serverā
Kūy-ı çarḫı alduġuñda zer-nişān çevgānuña

8 Kelle ḳurtarmaz ‘adū ger olsa nesr-i āsumān
İzn olursa şāh-bāz-ı nāvek-i berrānuña

9 Mihr ü meh encüm degül çarḫuñ burūcın devr iden
Çıḳdılar alay ile küçük büyük seyrānuña

10 Hem-çü girdāb ile feyżüñ devr-i dā’imdür senüñ
Minnet ol Allāha irgürdi beni devrānuña

11 Ḫātemüñ rıṭl-ı girānı dirhem olmazdı aña
Ḳonsa kemter baḫşişüñle küffe-i mīzānuña

12 Cūduña nisbet şütür-girbedür iḥsānı anuñ
Sen vilāyet baḫş olursan ṭālib-i iḥsānuña

13 Sen o ḫātim senge cūduñ māderi ḫātim ider
Ni‘metüñ reşk itdürür ehl-i na‘īmi ḫˇānuña

14 Maṭbaḫ-ı cūd-ı keremdür dūdmān-ı devletüñ
Devletiyle ḳıl żiyāfet ḫātemā mihmānuña

15 Köhne devletḫˇāhidür Şeyḫī der-i iḳbālinüñ
Şimdi bir iḳbāl umar kim lāyıḳ ola şānuña

16 Bu mes̱eldür söylenür vārın viren yād olmamış
Bende itḥāf eyledüm dīvānımı dīvānuña

17 Server āhir saṭrı güyā tīġ cevherdārdur
Pek münāsibdür ānı ta‘līḳ idersen yānuña

18 Her cüzi maḳbūl gül her bir varaḳ bir dāne gül
Yaraşur dest-i ḳabūlüñle ḳosak cüzdānuña

19 Gerçi dīvān-ı hümāyūnuñ yanında ānı yād
Beyt-i mūrı egmedür dīvānı ‘arş eyvānuña

20 Bir içim ṣuyı ya baḥr-ı peykerāne ṣunmadur
Bir gül-i ṣad bergi ya itḥāfdur bostānuña

21 Böyle elfāż-ı perīşānı ġaraż naẓm itmeden
Bir du‘ādur ẕāt-ı bāḳī ṭarz-ı sübḥān şānuña

13a 22 Dāimā tertīb-i dīvān ile naẓm it ‘ālemi
Rūḥ-ı ḳudsı hem-zenān olsun ḳaṣāid ḫˇānuña

23 Beyt-i ma‘mūr üzre ebyātuñ felek ta‘līḳ idüp
Seb‘a-i seyyāre dinsün naẓm-ı nūr efşānuña

13a **İbtidā-i Ġazelhā Der-harf-i Elif**

1

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Olur her bir ser-i mūdan başımda şu‘leler peydā
Maḥabbet Ṭūrınuñ eşcārı āteş-berg olur cāna

2 Ḳaçan kim girye itsem ol dür-i yektāyı añduḳça
İki göz arasında ẓāhir olupdur ‘aceb deryā

3 Ser-i zülfinden anuñ el çek ey meşşāṭa-i küstāḥ
Ki başın kesdürür bir ḳıl ucından bu dil-i şeydā

4 Meger kim mīve-i vaṣlını bī-vaḳt itmişem ümmīd
Hemān ḍal ḫançer oldı üstüme ol naḫl-i istiġnā

5 Yol ile eyledüm pīr-i muġāndan Şeyḫiyā tekmīl
Müdām elde ṭoludur anuñ içün sāġar-ı ṣahbā

2

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Āzürde-dil olur dileseñ yārdan vefā
Yoḳ yire itme sen de dilā cānuña cefā

2 Bir dāġ yaḳsa sīneme ol şūḫ-ı gül-‘iẕār
Ben ḥastenüñ gelürdi biraz ṣadrına şifā

3 Envār-ı ‘aşḳuñ itmede günden güne ẓuhūr
Ey āfitāb sende nedendür bu iḫtifā

4 Ṣufī ṣafā-yı cām-ı muṣaffāyı añlamaz
Ḳalbinde ẕerre deñlü anuñ yoḳ gibi ṣafā

5 Bir bāde ile mest-i ḫarāb oldı Şeyḫī kim
Keyfiyyet ile ḥaşre degin mümkin iktifā

3

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Şimdiden rıṭl-ı girānı çeke görsün ẓürefā
Aġır aylar geleyor soñra çekilmez zīrā

2 Çekerüz ṣadra sebū-yı meyi ta‘ẓīm iderüz
Bilürüz ḥurmetin inmez dizimizden aṣlā

3 Naḳş u ṣavt ile oḳı bir iki rengīn ġazelim
Ḫāṭıruñd’olsun eyā muṭrib-i ḫoş-naġme-serā

4 ‘Aşḳ-ı nāḳıṣla tamām olmış işi Mecnūnuñ
Ṭoludur herkese ṣanma ṣunulan cām-ı belā

5 Şeyḫiyā ḫāḳ-i rehin şöyle süpürmiş ‘uşşāḳ
Tūtiyādur göze çekmege bulunmaz mes̱elā

4

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

13b 1 Ṭurrelerden ḫūşe-i engūr olurken ḫoş-nümā
Berf ü yaḫ ṣalḳım ṣaçaḳ oldı keder virdi aña

2 Berfdür ṣanmañ daḳīḳ-efşān olup ḫāke felek
Dönmede bād-ı hevādan āsiyā-ber-āsiyā

3 Tüde tüde cem‘ olup yir yir teker geñ dānesi
Ḫırmen-i berfi ṣavurduḳça seḥer bād-ı ṣabā

4 Ḳorḳaram ola bu nüh āvīze-i mīnā-şikest
Baḥri çün ṭoñdurdı bir şīşe gülāb-āsā hevā

5 Ṭoñdı cūy-ı kehkeşān gibi zemīnüñ cūları
Māhdan māhīye dek ḥükmin revān itdi şitā

6 Ser-be-ser baḥr ü beri yaḫ-beste ḳıldı rūzgār
Oldı biri birinüñ āyinesi arż u semā

7 Berf ü yaḫ vaṣfiyle ḫalḳı eyledüñ efsürde gūş
Serd söz düşmez saña vā'iẓ degülsin Şeyḫiyā

5

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Zülfini idüp ber-ṭaraf ol mihr-i mücellā
Şāyed ki seḥerden ṭoġa الليلت حبلى

2 Zülfinden olur 'uḳde-i 'aḳrebde küsūfāt
Göstermedi gitdi bize gün baḫt-ı sitem-zā

3 Ḳābil mi o mehden dil-i kūdek-menişi men'
Ṭurmaz ider eṭfāl-ı zamān ḥırṣ-ı temāşā

4 Tā böyle yuḳardan ise hep cilve vü nāzı
Kūtehdür o dāmenden ider dest temennā

5 Mestān-ı deri böyle nizā' üzre ḳalursa
Gerdūnda daḫı bil ki ḳarar itmeye ġavġa

6 Mestāneleri ḳaldıramaz kimse yerinden
Ḫum var olalı rıṭl-ı girānıyla tüvānā

7 Tā böyle ḥarīfānuñ ayaġın alamazdı
Sāḳīye sebū olmasa ṣahbāyıla hem-pā

8 Eylerse ḥümāya reme-i būm tefevvuḳ
Eflākde virāne olur meygede-āsā

9 Şeyḫī yorılur mıydı sözin itmede iṡbāt
Diñlense bu dīvānda eger ḥaḳḳ ile da'vā

6

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Leşker-i peyġār-ı cū ehl-i cünūndur baña
Çarḫ zeber dest tünd-i ḫışm zebūndur baña

2 Ma‘reke-i kerbelā-i menzil-i evveldedür
Cedvel-i Ceyḥūn ḫūn-ı rāh-nümūndur baña

3 ‘Aşḳ ile pervāne-veş yanmaġa virdüm ḳarār
Āteş-i tīz süllem-i şavḳ füzūndur baña

14a 4 La‘line tebḫāleler virmiş elem-i ṣūretā
Her biri ma‘nīde līk daġ-ı derūndur baña

5 Bezmimizüñ Şeyḫiyā sāḳī-i cem meşrebi
Şükr Ḫüdā mey ṣıfat ṣāf-ı derūndur baña

7

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Bī-bedel bir ḳıṭ‘adur rūyuñda ḫaṭ-ı müşk-sā
Mīre baḳmaz seyr idenler ḳıṭ‘a-i ḫūbuñ şehā

2 Çeşme-i ḥayvāna ‘anberden kemer vaż‘ eylemiş
Ol leb-i cān perver üzre ḫaṭṭ-ı ḫūb-ı dil-güşā

3 Ḫaṭ degül rūyunda yārüñ müşki etmiş ḫāke-rīz
Yazmaġa nūr āyetin billūre ressām-ı ḳaża

4 Şimdi bildüñ ḳıymetin daḫı o la‘l-i dil-keşüñ
Ḫaṭṭ-ı ‘anber-fām aña virmiş ‘aceb hüsn ü bahā

5 ‘Anber-i ḫāmı yanup yārüñ duḫān peydā ider
Ḫaṭ ḫayāl eyler ānı seyr eyleyenler Şeyḫiyā

8

Mefāʻīlün Mefāīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Per-i zühd ü meʻārifle iden pervāzı bī-pervāz
Uçar evc-i kerāmetde velāyetde olur ʻanḳā

2 Bulan lü'lü'-i temkīni firāz-ı baḥra vāṣıldur
Mis̱āl-i seyl-i seyyāl irdügiyle eylemez ġavġa

3 Ḫalāṣ olmazsaḳ olmazsuñ mesīḥā gibi rūḥānī
Tecerrüdle mücerred gelmeze dünyādan istiġnā

4 Olur ṭurmaz öñüñ geçdüm ṣanursın ṣāfından
Geçilmez ḳırḳ geçid āsā ne ẓālim cūy olur dünyā

5 Dilerseñ Şeyḫiyā geçmek sülūk it rāh-ı tecrīde
Muḳayyed olma eñ soñ ārda ḳalur seng-i rāh-āsā

9

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Ḳahve devrinde çekildi gitdi sāġardan şarāb
Ḳondı ḥayfā āşiyān-ı ṭūṭī-i āle ġurāb

2 Mey dökilmiş āb u nābı ḳalmamış meyḥānenüñ
Ol cibāle beñzemiş ḫumlar ki ola pür-şerāb

3 ʻArş u kürsī ditredür vāʻiẓ añılsa mey-gede
Rindler ṣarṣılmaz ol beyhūde eyler ıżṭırāb

4 Muḥtesib gūşına şāyed irişe ġavġayı ḳoñ
Naʻreñiz ey mestler eyler ḫarābātı ḫarāb

5 Çarḫa cürʻa dökmege itmem tenezzül Şeyḫiyā
Ṣuffe-i ʻarş üzre ʻışret eyler al-i bū-türāb

10

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

14b 1 Ser-nigūn oldı ṣurāḥi dökülüp cām-ı şerāb
Çeşme-i 'ışret-i rindānı felek itdi ḫarāb

2 Şīşe-i ḫāṭırını ṣāġaruñ āḥir ṣıdılar
Döndi cām-ı ferahuñ devri şikest oldı ḥabāb

3 Ġam ile şimdi ġubāra döşenüpdür herkes
İtdi muġber götüri 'ālemi ḳaḥt-ı mey-i nāb

4 Mey-i nāb olmayıcaḳ sāde kebābı nidelüm
Küfte-ḫˇorān riyā-pīşeye ḳalsun ḳo kebāb

5 Muḥtesib bādeye mühr urdı diyü ġuṣṣa yimek
Bir ḳarar ola ḳıyās eylemeñüz naḳş-ı ber āb

6 Der-i meyḫāne ḳapandıysa açıḳdur der-i bāġ
Her faṣılda açılur ehl-i dile bir iyi bāb

7 Seyl-veş bāde revān oldı dökildi ḫum-ı mey
Şeyḥiyā ṭaşdı ṣanasın yine cūy-ı sürḫ-āb

11

Mefā'īlün Mefāīlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Giyüp ḳat ḳat eteklik girse raḳṣa ol gül-i sīr-āb
Olur peydā meyān-ı servde girdāb der girdāb

2 O şāḫ-ı şūḫ-ı terden düşmedi biñ ḥasteye bir sīb
Anı zūr ile taḥrīk eyleyenler ḳaldılar bī-tāb

3 Dilinde ḳaṭre yoḳ ser-çeşme-i mihr ü maḥabbetden
Niçe Ṭūrsın mücellā mermer üzre mühre-i sīm-āb

4 Çeh-i ġabġabda ihmāl itdi anı nīm-geş zülfi
Muʿallaḳda ḳomışdur ḳalbimi ol ʿanberīn ḳallāb

5 Taḥammül eyle cüzʾī Şeyẖiyā ġavġā-yı aġyāre
Degüldür başlu yire tīz geçer hengāme-i seyl-āb

12

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Virdi ruẖsār ʿaraḳ-rīzüñ cihāna āb u tāb
Rūy-ı pür-tābuñla kesb itdi zamāna āb u tāb

2 Pür kere ḳıl ṣal o ruẖsār-ı ʿaraḳnāk üstüne
Vir yine ol ṭurre-i ʿanber-feşāna āb u tāb

3 Ṣubḥ-dem germābeden çıḳ gün gibi göster yüzüñ
Pāk ṭut vir ol ruẖ ateş-i nişāna āb u tāb

4 Eşk-i āhımla benüm pürdür zemīn ü āsumān
ʿAşḳ-ı pākimdür viren gün ü mekāna āb u tāb

5 Sāġarı sāḳī pür itdükçe gider dilden keder
Āteşin midür viren mirāt-ı cāna āb u tāb

6 Pertev-i ẖurşīd ebr-i nevbahārıdur viren
Şimdi bezm-i bāġa ṣaḥn-ı boṣıtāna āb u tāb

7 Ḳaṭre-i şebnemle āteş-reng güller zeyn olup
Devr-i gül virdi ḥarīm-i gülsitāna āb u tāb

15a 8 Naḳş-ı naẓm-ı eyyid ār-ı sūz-ı nāküñle yine
Şeyẖiyā virdük zemīn ile zamāna āb u tāb

9 Naẓmuñı bir ṣadr-ı dāniş pervere ṣun kim virür
Luṭf u ḳahrı bezm ü rezm-i ḳahramāna āb u tāb

10 Pertev-i ḫurşīd lüṭfi feyż-i ebr-i himmeti
Muṭṭaṣıl virmekdedür deryā vü kāna āb u tāb

11 Dest ü rūyından müzeyyen ola dest ü destgāh
Tā ire ḫurşīd ü ebr ile cihāna āb u tāb

13

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Çīn-i ebrūsınuñ ol cünbüşleri rindāne hep
Ġamzesinüñ ḥışm ile baḳışları mestāne hep

2 Dīdemüñ inmez terāzūsından ey mihr ü berī
Girseler Yūsuf gibi maḥbūblar mīzāna hep

3 Kākülüñ zülfüñden a‘lādur diyü āyırdılar
Mübtelālar mū-şikāf ancaḳ mis̱āl-i şāna hep

4 Şolki söz-i ‘aşḳ ile ser germ ola mānend şem‘
Cism-i pākin maḥv ider bezmüñde yana yana hep

5 Her biri dil-beste olmışdur ġubār-ı ḫaṭṭuña
Bā‘is̱-i ḥayret budur ‘ālemde abdālane hep

6 Kūy-ı çevgān-ı belā eylerler āḫir serlerin
Gün gibi bāş irgürenler çarḫı ser-gerdāne hep

7 Cism-i Şeyḫi dāġ ile naḫl-i pür-ḫār olur
Dizdügince oḳların dilber ten-i ‘üryāna hep

14

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Yārüñ peyām-ı vuṣlatı efsāne çıḳdı hep
Ol semtüñ āşināları bīgāne çıḳdı hep

2 Ol serv-i ‘işve-pīşe ḫiyābān-ı kūyına
Gösterdügi ṭarīk beyābāna çıḳdı hep

3 Şavḳ-ı ṭavāf-ı Ka‘be-i kūyıyla dilberüñ
Gitdümse her ne cānibe yābāna çıḳdı hep

4 Dendānı vaṣfın itdi kim elfāẓ-ı āşinā
Baḥr-i suḫanda her biri dürdāne çıḳdı hep

5 Bālād u menāzil-i rif‘at olanları
Şeyḫī tecessüs eyledi dīvāna çıḳdı hep

15

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Āh-ı dilden mihr ile çarḫ-ı mu‘allā mużṭarib
Tünd-i ṣarṣardur ‘aceb mi olsa dünyā mużṭarib

15b 2 Her biri ditrer kibāruñ itsem āheste ḫarām
Zelzele olsa olur kūh-ı felek-sā mużṭarib

3 Ḳaṣr-ı tū-ber-tū-yı kūyında o serv olsa çemān
Ṣarṣılup sidre olur göklerde Ṭūbā mużṭarib

4 Bezm-i meyde sāġarı alduḳça sāḳī destine
Gül-bün-i terde olur verd-i muṭarrā mużṭarib

5 Olsa leb-cünbān o deryā-yı melāḥat ‘işvenāk
Dür ider cünbüş olup baḥr-i güher-zā mużṭarib

6 Pīç ü tābı rūzgāruñ şiddetindendür dilüñ
Yoḫsa her ṣarṣardan olmaz baḥr-i pehnā mużṭarib

7 Şeyḫiyā bozmam vaḳārım olsa da dil lerzenāk
Mevcdür yādın olur mı Ṭūr-ı Sīnā mużṭarib

16

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Ṣandum engüştini fānīd ü lebin āb-ı ḥayāt
Görmedüm böyle eli aġzına urır bir ẕāt

2 Söze geldükçe ider lebleri Şīrīn kārı
Olmaz anuñ gibi bir dilber-i şirīn ḥarekāt

3 Ṣād-ı çeşmi müteḥarrik ḳışı yāsı sākin
Ḥaṣılı cümle yirinde ḥarekāt u sekenāt

4 Dilber āyānuña uġratma ṣaḳın aġyārı
Yol mıdur kim ḥarem-i şāha bula yol nekebāt

5 Dāimā ṭursa yanımda dir o māhī Şeyẖi
Hiç olsun mı begüm devlet-i dünyāda s̱ebāt

17

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḥasteyüz devrān idelden cām-ı ṣaḥbāyı şikest
Dil şikeste olıcaḳ eyler hep a'żāyı şikest

2 Boynını burmış ṭurur muṭribde vār yek inkisār
Eylemiş gibi gice bezmi baṣan yānı şikest

3 Māh-ı nevdür ṣanma seng-endāz āh-ı āşıḳān
Eyledi cām-ı serāy-ı çarẖ mīnāyı şikest

4 Rūzgāra i'timād olmaz ṣaḳın ey nā-H̱üdā
Eyler adnī mevci ol fülk-i felek sāyī şikest

5 Ṭaġıdursañ kendüñ ey maġrūr-ı ālī-cāh eger
Ṭop āh eylerse ol burc-ı mu'allāyı şikest

6 Kilk-i ma‘nā-perver-i Şeyḫī şikest olur güher
Mīve-bisyār olsa eyler şāḫ-ı bālāyı şikest

18

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

16a 1 Her kim kˇola cārū-keş-i meydān ḫarābāt
Cem eyler anı himmet-i merdān ḫarābāt

2 Sāḳīlerimiz cām-ı meyi ḳoḳmaġa virmez
Şemmiyle ṣular mı gül-i ḫandān ḫarābāt

3 Her sırr-ı nühüfte oḳunur sāġar-ı Cemden
Ma‘mūr olur ey ḫˇāce sebaḳ ḫˇān ḫarābāt

4 Ma‘mūre-i cennet ola ger ṣalsa żiyāsın
Vīrānelere mihr-i dıraḫşān ḫarābāt

5 Şeyḫī der-i dīvārı yıḳılmakla sevinmez
Şīşeyle ṭurur şem‘-i şebistān ḫarābāt

19

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Tügmelü cāmelerin giyse ol āfet ḳat ḳat
Açılur ġonçe-i gülzār-ı letāfet ḳat ḳat

2 Her ne yaña o şeh-i ḥüsn ü bahā itse ḫırām
Düşünür pāyına dībāyı sa‘ādet ḳat ḳat

3 Yār pür-dāġ idüp penbeye ġarḳ itdü tenim
Giydürür ḫil‘ati eṣḥāb-ı mürüvvet ḳat ḳat

4 Dāġ-ı hicrānı ile zaḫm-ı cefāsı bitmez
Ḳanḳı bir derdi diyem dilde cerāḥat ḳat ḳat

5 Āçdı ser-pūş ḫamı ṣundı sebūyı Şeyḫi
Eyledi pīr-i muġān keşf ü kerāmet ḳat ḳat

20

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Meclis-i bāde idüp bāġḍa yārān ḳat ḳat
İtdiler ġonçe-ṣıfat çāk-i girībān ḳat ḳat

2 Jāle mey lāle sebū nergis ü gül cām-ı ṭabaḳ
Düşesin bezm-i besāṭın yine yārān ḳat ḳat

3 Gül-i ṣad-berge fenā irdi ser-i gülbende
Oldı ṣad-pāre o destār-ı perīşān ḳat ḳat

4 Yıḳdı ehl-i hüneri ḫāke berāber ḳıldı
Göreyin ḫāk ola bu künbed-i gerdān ḳat ḳat

5 Biz yaluñ ḳat giyelüm tīġ-ṣıfat hemçü piyāz
Ḳo ṭonansun giyinüp ḥulleyi nādān ḳat ḳat

6 Ḳaṣr-ı nüh tūyına maġrūr idi ḳayṣer Şeyḫi
Rūzgār itdi anı ḫākle yeksān ḳat ḳat

21

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Hilāl ebrūsıdur 'uşşāḳa giryān olmaġa bā'iṡ
Belī ay başlarıdur ebr-i bārān olmaġa bā'iṡ

2 Yaġar yaġmur gibi peykānı ṣaḥrā-yı dil ü cāna
Gözüm yaşı budur seyl-i firāvān olmaġa bā'iṡ

16b 3 Lebüñ ḳālū belāda cānımızla iḫtilāṭ etmiş
Budur her şeb ḫayālüñ dilde mihmān olmaġa bā'iṡ

4 Düşer a‘yār ile hem-kāse olmaḳ gāhi kevkebde
Ḳapuñ ḳulluġıdur seglerle yārān olmaġa bā‘iṡ

5 Elinde dest-ḫoşdur mürde Şeyḫī-veş bu devrānuñ
Budur hep gāh kūy u gāh çevgān olmaġa bā‘iṡ

22
Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Erenler gibi ‘ālī himmet ol ṭāḳ-ı semādan geç
İdüp ḳaṭ‘-i menāzil gel bu cisreyn-i ‘inādan geç

2 Maḥabbet bezmine gel ḫūn-ı dil-nūş it benüm cānım
Vefā cāmıyla ser-mest ol şerāb-ı dil-güşādan geç

3 Özüñ dām-ı te‘alluḳdan ḫalāṣ it ey dil-i çālāk
Olur sevdā degüldür çenber-i zülf-i dü-tādan geç

4 Yapış sūzen gibi dāmān-ı ‘Īsāya tecerrüd ḳıl
İrem dirseñ sipihr-i aṭlaṣa tāc u ḳabādan geç

5 Hümā ehliyle dervīş āşiñā ol dehr-i ḫāmīde
Hüdā şāyed muḥalif göstere baḥr-ı fenādan geç

6 Olur mār-ı gelūgīr ey mürā’i her ner bir gün
Muḥaṣṣıl ḫalḳa-i teşbīḥ ile ḳayd-ı ridādan geç

7 Miṡāl bāz-ı eşheb āsumān pervāz ol ey Şeyḫī
Ṣafā-yı bāl ile ṣayd-ı hümā ile hevādan geç

23
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Zemzem-i la‘lüñle olduḳça senüñ ḫurrem ḳadeḥ
Feyż ider ehl-i ṣafāya neşve-i zemzem ḳadeḥ

2 Ḫūn-ı dil nūş eylerüz ġamdur bizüm peymānemüz
Bezm-i miḥnetde bize Mecnūn gerekdür hem ḳadeḥ

3 Der-i devrānuñda virmişdür ṣafāsına keder
Ṣanma nūş-bādeden dāim olur bī-ġam ḳadeḥ

4 Naḳd-ı būse cer ider senden şehā ṣanem ḫabāb
Bir çerāġ üzre düzübdür bir iki dirhem ḳadeḥ

5 Cām-ı la'li 'ālemin bulmaḳ muḥāl ender muḥāl
Şeyḫiyā hücrende olmış ṭutalum 'ālem ḳadeḥ

24
Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Virmesün s̱ıḳlet ḥavāle olmasun rindāne çarḫ
Ṭolıya başdur yaḳalasun sāḳiyā mestāne çarḫ

2 Mihr ü meh iki kebūterdür hevāda çarḫ urur
Çoḳ oyun dönmekdedür bu la'ble insana çarḫ

3 Gāh şemse geh kemer şeklindedür cürm-i ḳamer
Dāimā ṭurmaz döner ḳaṣr-ı bülend eyvāna çarḫ

17a 4 Her şeb encümle görinür çeşm-i 'ibret beynine
Cā-be-cā saḳfı delinmiş ḫāne-i vīrāne çarḫ

5 Sāġar-ı māhī bu cezm-i bī-beḳāda Şeyḫiyā
Geh tehi gāhi ṭolı seyr itdürür yārāna çarḫ

25
Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Dile sākī-i 'arş-ı a'ẓam itdi feyż ile imdād
Meyi baş kübden içdi olmaz ol şimden gerü nā-şād

2 Ḫaṭuñ sevdāsı naḳş olmış dil-i ḫūnīnime gördüm
Güzel ḳazmış ʻaḳīḳ üzre maḥabbet mihr-i bī-üstād

3 Nişānım ʻaşḳ-ı dāġımış vücūda geldügüm demde
ʻİlāc itmem aña zīrā ögilmez zaḫm-ı māder zād

4 Çevirme yüz ne deñlü tünd olursa ṣarṣar-ı miḥnet
Gögüs ger rūzgāra kūh-āsā her çe bād-a-bād

5 Gözüm yāşı binā-yı ʻaşḳ-ı Şeyḫī eyledi muḥkem
Asā senden iderken ḫāne-i āb-ı revān ber-bād

26

Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

1 Bir ḳaç ḳat olur ḫalḳa o māh eylese tevḥīd
ʻAşḳıyla döner ḥāṣılı eflākla ḫūrşīd

2 Şevḳ ehlinüñ aṣlā güneşi anda ṭolınmaz
Zīrā raḥavīdür felek-i ʻālem-i tevḥīd

3 ʻİrfānla ṣūret vire gör kendüñe yoḫsa
Ey ehl-i riyāżat mezedür hey’et-i tecrīd

4 Biñ yılda bir olmaz o mehüñ ʻıyd u ṣālı
Bir yılda iki olduġını neyleyelüm ʻıyd

5 Pür-penbe-i dāġ ol yeñiden vaṣlı yaḳındur
Şeyḫī dem-i ʻıyd irdi ide ḫırḳañı tecrīd

27

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

1 Rū-be-rū herkese aḥvālini söyler kāġaẕ
Yüzi āġ alnı açıḳ kimseye beñzer kāġaẕ

2 Gāh peçīde olup gāh güşāde görinür
Ḳabż u basṭ ehli gibi şīveler eyler kāġaẕ

3 Cāy-ı engüşt olacaḳ yerleri var gibi anuñ
Ki hevādan nem alur elden olur ter kāġaẕ

4 Ṣanma mısṭar ṣayılur oldı anuñ pehlūsı
Oldı şol deñlü ġam-ı ʿaşḳıla lāġar kāġaẕ

5 Şeyḫiyā āhım o cüzden çıḳar āfāḳa şerer
Ṣan resenle uçurur peyker-i ejder kāġaẕ

28

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

17b 1 Ḫaṭ-ı ḫūbına ʿālem ʿāşıḳ-ı zār
Çemen bülbüllerinüñ kes̱reti var

2 Güzel gösterdi ol ḫaṭla ʿiẕārı
Çemenle ḫoş-nümādur ṣaḥn-ı gülzār

3 Degüldür ḫaṭ ʿiẕārı nermi üzre
Çıḳardı penbeden miskīni ʿaṭṭār

4 Görinmez cān otıdur ḫaṭ-ı laʿli
Görürseñ naḳd-ı cāna eyle bāzār

5 Yeşil pervāzı var bir lāledür ṣan
Ḫaṭ-ı sebz ile Şeyḫī rūy-ı dildār

29

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Lütf-i hevā nesīm-i seḥer bād-ı nev-bahār
Berbād idüp göñülde ḳomaz ẕerrece ġubār

2 Sürdi kenār-ı bāġa ṣabā zevraḳ-ı meyi
Ḫayli muvāfıḳ oldı dilā yine rūzgār

3 Bir gül-ʻiẕārı aldı kenārına her kişi
Zeyn oldı güller ile güzellendi her kenār

4 Bir kez niyāzın eylemedi gül ʻarūsı kūs
Biñ kerre sürdi yire yüzin ger çekem hezār

5 Devr-i ḳadeḥ ṣafā-yı pey-ā-pey virür dile
ʻAyş-ı müdāma sāġar imiş Şeyḫiyā medār

30

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Ḫayli keskin çehre-i ġaddāre-fürūş ʻişve ger
Dir lisān-ı ḥalāle ḳatil likin ol ġamzeler

2 Her biri ol ġamzenüñ ġaddāre-i ġaddār kīş
Muttaṣıl mecrūh ider ʻuşşāḳı ol keskin nefer

3 Rastdur her kimüñe ġaddāre dīh ol ġamzeye
Ḫançer ü şemşīre teşbīh eyleyen ger fehm ider

4 Bir nigāh-ı tīz ki kemter bahādur naḳd-ı cān
Çoḳ çıḳar daḫı gör ol ġaddāre-i vālā-seher

5 Şeyḫiyā ġaddāresin ġadr ehlinüñ ṣad pāre ḳıl
Zülfikār-ı şerʻ ile göster bu meydanda hüner

31

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Bezm-i bāġa her ne dem dilber gele nev-rūz olur
Sāḳiyān meclisi maḳbūl olur bihrūz olur

2 Şöyle germ-ā-germ olur şevḳ u ṣafādan bir nigāh
Āb-ı ṣāfı icse ādem bāde-i ġam-sūz olur

3 Āteşin mey ḳulḳulı fevvāreler āvāzesi
Bezm-i mestān-ı ṣabūḥ-ı bāġa sāz u söz olur

18a 4 Bāġı bezm-i ins idüp vaḥşīlere ḫˇānendeler
Gülben üstünde hezārān murġ-ı dest-āmuz olur

5 Degdi bir zerrīn ḳadeḥle ḥastegānuñ aġzını
Ṣan'atında sāḳi-i fettān 'aceb zer-dūz olur

6 Çeşm-i tīr-endāzı mecrūḥ eyledükçe dilleri
Sehm zaḫmı ḫāṭırında herkesüñ merkūz olur

7 Ma'na-yı tesbīḥ-i eşyāyı bilürseñ Şeyḫiyā
Bir çemen bir dāne gül ḳāmūs olur rāmūz olur

32

Fe'ūlün Fe'ūlün Fe'ūlün Fe'ūlün

1 İderdüm mebāḫisde ben ḥaḳḳa zāhir
Eger olmayaydı aña bir baña bir

2 Tefevvuḳ ider ehle cāhile cāhil
Aṣaġır ekābir ekābir aṣaġır

3 Hüner ehline 'adl olur bī-hünerler
Ḫıref-pārelerle berāber cevāhir

4 Niçe ḫarvar aṣla şu'urı yoġıken
Tefāḫür ider olmamaġıyla şā'ir

5 Żarar eyler iseñ baña ṣun ki Şeyḫī
Ri'āyet ider şātimine ekābir

33

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Ol ġamzelerle fitne müjeñ ittifāḳ ider
İki göz arasında hezārān nifāḳ ider

2 'Uşşāḳ-ı bī-nevānuñ o yer yoḳ hevāsına
Muṭrib getürme bezme muḫālif 'ırāḳ ider

3 Bir iki ayaġıyla büyür gözlerim benüm
Her dem bu rengi sāḳi-i sīmīn sāḳ ider

4 Düşmen mis̱āl ḫalḳa ṭutar dergehine gūş
Şeyṭān sipihre gāhi çıḳar istirāḳ ider

5 Pīr-i muġānuñ ādemi cām-ı mürevvaḳı
Şeyḫī 'azīz-i ḫānıḳa ne revāk ider

34

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 'Āşıḳ ki ḫūn-ı eşki revān eyleyüp gider
Bir yolcıdur ki yola nişān eyleyüp gider

2 Ḫayl-i kulunk ṣāneme hevādan güẕār iden
'Işḳ ehlinüñ güli de figān eyleyüp gider

3 Sevdāger-i ḫaṭā ki gelür ḫāk-i pāyuña
Miskīne yoḳ revāc ziyān eyleyüp gider

4 Müjgānlarıyla dīdesi bir mest-i pür-silāḥ
Yollarda tīġ u teberle kān eyleyüp gider

18b 5 Ṣaḥrā-yı 'aḳl-ı 'aşḳ ile dil ḳaldı bir ḳadem
Şeyḫī bu yolda ṭayy-i mekān eyleyüp gider

35

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḳıṭ'a-yı ebr-i 'aẕāb ol ḫançer-i pür-tābdur
Hep şererdür ḳaṭre-i bārānı yā tīz-ābdur

2 Bir içim ṣudur velī alsa kef-i feyyāżına
Āb-ı ḥayvāna niyām-ı nāziki mīzābdur

3 Gün yüzinden kesb-i nūr etmiş hilāl-i heftedür
Nıṣfı ṭaraf servden çıḳmış yaḫud mehtābdur

4 Ḫanceriyle ebruvānı iki ṭāḳ-ı ṭurfedür
Biri ṣāfī zer birisi cümle müşk-i nābdur

5 Zer kemer zer na't ü zer ḫancer sebebdür vaṣlına
Hīc geçülmezdür birinden 'ālem esbābdur

6 Başḳa bir 'ālem var esbābında ol şuḫuñ dilā
'Ālem-i hüsn-i bahāda her biri kimyābdur

7 Ġonçe-i nergis ḫayāl itdüm güzīndür ḫ᷾ābuñı
Şeyḫiyā cümle teḫayyüller ḫayāl-i ḫ᷾ābdur

36

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1 Girince ẕikre o meh mihr-i tābdāra döner
O ḫalḳa dā'ire-i çarḫ-ı bī-ḳarāra döner

2 Burup boyunlarını yolda seyr iden 'uşşāḳ
Kenār-ı rehde yetişmiş benefşe zāra döner

3 Ne semte gitse dönerler o yaña kūyı hemān
Mihir-giyā bitüren ṣaḥn-ı murġzāra döner

4 Ne dem ki raḳṣ ide sīmin etekligi o mehüñ
Meyān-ı serve çıḳan āb-ı cūybāra döner

5 Olup elinde ezel dest-ḫoş o çevgānuñ
Felek gibi ser-i Şeyḫi de ber-ḳarāra döner

37

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ġamzesi çeşmine diller ḳopmaġa nāz ögredür
Ṣanki bir seyyār ṣayd-endāz şehbāz ögredür

2 Cenge çıḳmaḳ resmini bilirdi ġamzeñ ol ḳader
Bir yanuñdan ḫancerüñ ammā ki ṭurmaz nāz ögredür

3 Gāh uyar efġānıma gāh uymaz ey gül 'ıydlanup
Döndüm ol üstāda kim ṭıfl-ı ḫoş-āvāz ögredür

4 Çünki men' eyler velī çalġusız oynar kendüsi
Ḳanda varsa ḫalḳı şeyḫ-i şehr-i nā-sāz ögredür

5 Şeyḫiyā kimdür olan şimdi felekde hem-cenāḥ
Himmetim bāzına kim Sīmurġa pervāz ögredür

38

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

19a 1 Şaḫ-ı gül bāġda bir ġonçe dehen dilberdür
Berk-i sūsen iki yānında iki ḫançerdür

2 Ḳıl ḳadar söz yeri yoḳ mūy-ı miyānında velī
Diḳḳat olunsa lebi söz götürür bir yerdür

3 Çeşmi şehbāz-ı şeh ol kebg-i hümā pervāzuñ
Mūy-ı müjġan iki ebrūsıyla bāl ü perdür

4 Ḫak-i rāhi ter olur eşk-i terimden o şehüñ
Gelüñ inṣāf idelüm ter düşecek yerlerdür

5 Yine bir Rūm ili şehbāzı ile gülşende
Şeyḫiyā ḫūn-ı kebūter çekecek demlerdür

39

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Fitne-sāz olmaḳda ġamzeñle müjeñ hem-rāzdur
Dem-be-dem ḳan itmede birbirine dem-sāzdur

2 Ḳalb-i ḫūbān içre cāy itdi ḫayāli çeşminüñ
Āşiyān itse ḳayalarda nola şehbāzdur

3 Geçsün aġyār ol mehüñ vaṣlı hevāsından ki ol
Zāġlarla hem-cenāḥ olmaz hümā pervāzdur

4 Raḳs idüp bezm içre ol şeh-nāza āġāz eyledi
Ānuñ içün itdügi muṭriblerüñ şehnāzdur

5 Nūş-ı meyden gūş-ı neyden men' ider ehl-i dili
Şeyḫiyā ṣūfī 'aceb bed-meşreb ü nā-sāzdur

40

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Dil nola gedā-peyker ise şāh-ı nefesdür
Kūyuñ ṭolaşır nāle ile āhī 'asesdür

2 Bir nūr göründi gözüme ṣubḥ-ı ṣafāda
İşrāḳ-ı tulū' aña naẓar vaḳt-ı ġalesdür

3 Bir bāz-ı ālebdür ḳulına himmet-i baḫtım
Sīmurġ-ı sipihr aña göre perr-i megesdür

4 Biñ kerre olur dil düşeli zülfüñe künde
Kim didi aña bir ḳıl içün başuñı kesdür

5 Ṭūṭī-i mülevven per-i cām meyine Şeyḫi
Lāne kef-i sāḳī vü ḫarābāt-ı ḳafesdür

41

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ẓuhūr iden tenevvür sīneden ṭūfān-ı āteşdür
Benüm sözümle 'ālem ser-be-ser sūzān-ı āteşdür

2 Derūnum külḫanından şöyle ḳızmış tābesi ānuñ
Cemel s̱evr ü ġazāle cümlesi biryān-ı āteşdür

3 Alaldan 'aşḳ u 'aḳl u fikrimi döndüm o nāçāre
Yanar ṭurmaz metā'ı kendüsi ḥayrān-ı āteşdür

19b 4 Ḳızarmış yanmadan pervāne yine bu ne sırdur kim
Mis̱āl-i mübedān-ı Hind-i ser-gerdān-ı āteşdür

5 Yaḳar eş'ār-ı āteşnāk Şeyḫī çarḫuñ evrāḳın
Dehānından çıḳan söz şu'le-i tabān-ı āteşdür

42

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Gözlerim sekremede var ise aḥbāb görür
Yā o mestāne nigāhı ile mey-nāb görür

2 Sāḳī mehveşi cāmı görürüz ölmez isek
Ṣāġ olan kişi niçe gün niçe mehtāb görür

3 Pīr-i mey bezmi düzer muġbeçe sāḳīliḳ ider
Ḫıdmet-i ehl-i dili şeyḫ görür şābb görür

4 Ḫançerin dilde ḫayāl itse ʻaceb mi ʻāşıḳ
Teşne ḫˇābında ṭolu kāse ile āb görür

5 Yār gözden geçürür dāġlarım ey Şeyḫī
Şīve ü nāz ṣatarken zer-i pür-tāb görür

43

Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün

1 Yoġ iden vārımı dehānuñdur
Mū ḳılan cismimi miyānuñdur

2 Ṭāḳatim ṭāḳ u yā iden ḳaddim
Ḥasret-i ṭāḳ-ı ebruvānuñdur

3 Ḳomayın mülk-i dilde emin ü āman
Ġamze-i çeşm-i bī-āmālüñdür

4 Rūşenā baḫş-ı dīde-i dil ü cān
Sürme-i ḫāk-i āsitānuñdur

5 Vaḳt-i gül irdi sende ey ġonçe
Bāġa gel gül açıl zamānuñdur

6 Ruḫunuñ āteşin arturur ol ḫāk
Bu ḳadar fitneler hep ānuñdur

7 Çeşm-i bīmāruñ ile bir naẓar it
Dil-i Şeyḫīde nā-tüvānuñdur

44

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Başımda dāġ-ı ḫūn-ālūde kūyı tāze bir güldür
Ten-i ḫākīde naʻlem ṣan sifāl içre ḳaranfüldür

2 Niḳāb-ı ʻārıż-ı nev-ḫaṭuñ uçmaḳdan ġaraż ancaḳ
Cemālüñ muṣḥafından ey elif ḳadd-i tefe’üldür

3 Müselsel ṣun meyi ʻuşşāḳa pā-bend itmek isterseñ
Ṭutan dīvāne kān-ı devri ey sāḳī teselsüldür

4 Getürmez bāde maḫrūmāne maḫmūrum diyü sāḳī
Ṭabībān-ı zamānuñ kārı merżāya teʻallüldür

20a 5 Leb-i cū sāḳī-i dil-cū gül ü mül Şeyḫiyā e’l-ḥaḳ
Ne ʻālemdür melūl-ı bī-dile cāy-ı te’emmüldür

45

Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

1 Murġ-ı çemenim çarḫ-ı müşebbek ḳafesimdür
Muʻciz suḫan kim rūḥ-ı emīn hem-nefesimdür

2 Ḳanūn-şinās kühenim zühre felekde
Şakird-i şeş-āvāze geş-i nev-hevesimdür

3 Şemʻ-i meh ile çarḫı alup destine keyvān
Hindū gibi fānūs geşi pīş ü pesimdür

4 Ḫayyāl-i ḫayālim ḳalem-i şuʻbede āmūz
Meydān-ı maʻārifde muʻallim feresimdür

5 Maḫṣūṣ çerāġ itdi beni nār-ı tecellī
Ḫurşīd cihān-sūz felek bir ḳabesimdür

6 Rūşen sözümüñ şuʻle-i āteş gibi sözi
ʻAşḳ āyeti her demde meger muḳtebesimdür

7 Erḳān-ı ḫaṭīm-i ḥaremüñ lemsle taḳbīl
Ey ḳıble-i ikbāl ʻaceb mültemesimdür

8 Herkes kesemez böyle ḳabā şāhid-i şi‘re
Şirvāni-i zerdūz-ı ‘acem başḳa kesimdür

9 Şeyḫi nola ṭutsa felegi şu‘le-i āhım
Gün gibi çerāġ eylesün ānı nefesimdür

46

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Nüh-i cāmımda cür‘a bāde-i la‘lin sebūdandur
Tehidür kāsem ammā neşve-i pākim ṭoludandur

2 O naḫli biz ki ṭayyib ṭāhir aṣl u fer‘i ser-tā-pā
Ṭehāret cümle-i a‘żāya a‘żā-yı vużūdandur

3 Uzatma gerden üştürvār şevḳ-i şevkete vā‘iẓ
Ki dilde ḫārḫār-ı ġuṣṣa hep derd-i gelūdandur

4 Keder itmem taṣavvur dostdan lüṭf-i muṣavvirdür
Ẓuhūr iden sitemler ṣūretā gerçi ‘adūdandur

5 Teġayyür gelmez aṣla ‘aşḳa dilde olmayınca ġıll
Bozulmaḳ bāde Şeyḫī-lāy-ı bed-bū-yı gedūdandur

47

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Mestānelerle meygede divān-ı fitnedür
Sāḳī piyāle muġbeçe erkān-ı fitnedür

2 Mestān-ı günc-i meygededen şıḫne-i zamān
İtsün ḥeẕer ki gūşe-i nişīnān-ı fitnedür

3 Kān dilse nola bāde ḥaramīleri yine
La‘lin mey ile her ṭolı ḫum kān-ı fitnedür

20b 4 Başda ḫayāl-i kākül-i sāḳī-i fitne-cū
Diḳḳat olunsa zülf-i perīşān-ı fitnedür

5 Bir yüzden olda yaḳdı cihānı ruḫuñ gibi
Ḫālüñ şerār-ı āteş-i sūzān-ı fitnedür

6 Kim dilleşir anuñla dilirān-ı aşḳdan
Şemşīr-i mū-şikāfı zebāndan-ı fitnedür

7 Deryāları ḳatar biri birine Şeyḫiyā
Giryān gözüm ki menba‘ı ṭūfān-ı fitnedür

48

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 O nigāruñ ruḫ-ı maḥcūbı ḥarem lalesidür
Ḳuṭr āt ‘ırḳı ṣubḥ-ı ṣafā jālesidür

2 Kimsenüñ cānımı var aġzına almaġa lebin
Noḳṭa ḳor vār ise aña yine tebḫālesidür

3 Muttaṣıl yāri ḳucar kemer elden ne gelür
Çün felekde mehi āġūşa çeken hālesidür

4 Devr ider şevḳ ile pervāne-veş āfāḳı güneş
Şem‘ ‘aşḳuñ o daḫı şu‘le-i cevvālesidür

5 Naḳd-ı ‘aḳlını ṭolandırmadadur mestānuñ
Devrinüñ duḫter-i rez dille-i muḥtālesidür

6 Gülbenüñde belini bükmiş o serv-i tāze
Pīr iden ehl-i dili dilberi de sālesidür

7 Bildüren ḥālüñi āhuñdur o şāha Şeyḫī
Söylesin maṣlaḥatın ehl-i ġamuñ nālesidür

49

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1 Dāġ-ı ser kūh ġuṣṣa lālesidür
Ḳaṭre-i ḫūn şerḥa jālesidür

2 Naḳd-ı cān alur ḳomaz bāḳī
Herkesüñ çarḫ-ı dūn ḥavālesidür

3 Pīr-i çarḫuñ mis̱āl-i şīr-i şahān
Geleler rūz u şeb nevālesidür

4 Defter-i seyyiātı içre olan
Bāşda ṣūfīnüñ risālesidür

5 Göñlini eyleyen ġanī rindüñ
Mey-i sürḫiyle pür-piyālesidür

6 Nola biñ kez sürülse zülfine dil
Arzu mey-i hezār sālesidür

7 Güllere böyle viren rengi
Şeyḫiyā ol gülüñ külālesidür

50

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

21a 1 Fikr-i rūyuñla derūn bāġ āram-ı vādīsidür
Leblerüñ yādıyla göñlüm 'ıyş u dem vādīsidür

2 Ḥasret-i zülfüñle cānā sīne-i ṣad çākımız
Şāh-mārān-ı ġamuñ hem deşti hem vādīsidür

3 'Āşıḳ-ı ser-geştenüñ kūyuñ ṭolaşmaḳdur işi
Ka'beyi dāīm ṭavāf ehl-i ḥarem vādīsidür

4 Bu zemīne reşk ider saḥrā-i ferīnān ʿarab
Ger çekem pākize-i kūyān ʿacem vādīsidür

5 ʿĀlem-i ābı bütün dünyāya virmem Şeyẖiyā
Salṭanatdur her demi her semti cemʿvādīsidür

51

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Himmetim yānında ẖurşīdüñ livāsı pestdür
Āsumānuñ çādır-ı pādur hevāsı pestdür

2 Sāyesine ser-fürū itmem sipihr-i aṭlasuñ
Sāyebān-ı sāde nesc-i kem bahāsı pestdür

3 Var mıdur fevḳınde nadānuñ felekde hīc kes
Gergesi bālada me'vā-yı hümāsı pestdür

4 Dār-ı dünyāda bülend olmaz ṣadā-yı ẖoş-nefes
Ḳubbe-i kāşāne-i ḥayret fezāsı pestdür

5 ʿĀlem-i bālāya nāẓırdur rivāḳ-ı meygede
Ḫānḳāhuñ Şeyẖiyā ẖalvet-i serāsı pestdür

52

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Faṣl-ı gül zerrīn ḳadeḥ devri behār eyyāmıdur
Sāḳi-i nev-ẖaṭle seyr-i sebze zār eyyāmıdur

2 Zevraḳ-ı zerrīni indir sāḳiyā baḥr-i meye
Ṣal gülistāna muvāfıḳ rūzgār eyyāmıdur

3 Ṣun baña ol sāġar-ı gülnār kevnī ḳaṭre remz
Ġabġabuñdan būse bir sīb ü enār eyyāmıdur

4 Meclis-i dām it ṭutulsun bir iki vaḥşi ġazel
Ṭurma bī-kār ey ḥarīf-i mey şikār eyyāmıdur

5 Gül açıldı bāġda ṭoġdı güni bülbüllerüñ
Nāy u def devrānı gülbang-ı hezār eyyāmıdur

6 Añla gül ben bī-ḳarārı çün geçer bu rūzgār
Muṭribā ṣanma bu eyyāmı ḳarār eyyāmıdur

7 Sīne-i ṣad-pāre-i Şeyḫīyi dīñ ey tīr-i yār
Sen daḫı dükkāna geç tek ṭurma kār eyyāmıdur

53

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Göñlümüñ āh pey-ā-peyi pīç ü tābın gösterür
Rūzgāruñ vaṣfı baḥrüñ ıżṭırābın gösterür

21b 2 Zülfi çīninden ḫaṭın seyr itdürür 'āşıḳlara
Ṣatmaġa sevdāger-i çīn misk-i nābın gösterür

3 Ḫˇāce ġafletle ider sermāye-i 'ömrin telef
Ay başında māh-ı nev barmaḳ ḥisābın gösterür

4 'Arż ider bülbül-i güli ṭūṭiye ol āyine
Birbirine iki danışır kitābın gösterür

5 Keşf ider Şeyḫī bize vā'iẓ cehennem ṣūretin
Yanına varanlara düzūḫ 'aẕābın gösterür

54

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Būse-i lüṭf ile disem ol dilrubā yüz döndürür
Lüṭf ide ma'nīde gerçi ṣūretā yüz döndürür

2 Baḳma çarḫ-ı bī-s̱ebātuñ ṣuret-i iḳbāline
Aṣlı āyinedür ṭuramaz dilā yüz döndürür

3 Ḫalḳa-i zikre girer yüz dāne ser-gerdān ile
Rast geldükçe baña ol mehliḳā yüz döndürür

4 Görseler ol kāfirüñ zülf-i çelīpā peykerin
Sebḥa-i ṣad-pāreden ehl-i riyā yüz döndürür

5 Rūzgārı ṣarṣar-ı ḳahruñla geçse muttaṣıl
Ṣanma senden şem‘-veş Şeyḫī şehā yüz döndürür

55

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Ṭā’ir-i naġme-i dil teng-i nefesden ṣıḳılur
Bülbül-i ser bihevādur ki ḳafesden ṣıḳılur

2 Ḳafes-i bülbül-i nālānı götürmez ol şūḫ
Dil-i ser-ḳāfile-i ‘işve ceresden ṣıḳılur

3 Devr-i bāş-ı ‘alevi naġmede pervāneleri
Şem‘ kim ḥavṣaladur perr-i megesden ṣıḳılur

4 Çār- ı dīvār-ı ḫum içre yaraşur duḫter-i rez
Çıḳacaḳ çünki der-āġūş ‘ınabdan ṣıḳılur

5 Göñlümüz itmedi gerdūne-i gerdūnda ṣafā
Şeyḫiyā bülbül-i lāhūt ḳafesden ṣıḳılur

56

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Emdirür la‘lin o meh üftādesine cān virür
İstesem ammā der-āġūş-ı meyānın yān virür

2 Va‘de-i vaṣlı yümün oldı diyü şād olma kim
Esb-i nāzı zīr rān eylerse çoḳ meydān virür

3 Vaṣlını fi’l-ḥāl alur cān naḳdına erbāb-ı dil
Tīz ṣatar her kim meta‘ın dostum erzān virür

4 Olma dil-gīr ehl-i ‘aşḳ olsa ne deñlü bī-ḥisāb
Kesret-i ‘asker-i şeh kişver-güşāya şān virür

22a 5 Şeyẖiyā nāgeh döner ālur elinden nīm-ser
Biñ belā ile felek her kime kim bir nān virür

57

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Bāde-i bezm-i ṣafā herkese ḥālet mi virür
Şūre ẖāk olsa zemīn āb-ı ṭarāvet mi virür

2 Ṣūfiyā bezmimize gelme mücāzım diyü sen
Nāḳıṣa pīr-i ẖarābāt icāzet mi virür

3 ‘Aşḳ-ı pāk ehlinüñ olmaz gözi ālūde ẖˇāb
Merd-i huşyāre maḥabbetimi ġaflet mi virür

4 Ḫançer urduḳça dile yār ḥarāret kesilür
Ṭab‘-ı bīmāra göre her kişi şerbet mi virür

5 İtleri üstine her gice varıp düşme dilā
Gāh u biñe kişi aḥbābına s̱ıḳlet mi virür

6 Sākin kūyına ey ‘āşıḳ zār itme ḥased
Lāyıḳ olmasa Ḫüdā kimseye devlet mi virür

7 Ḥaşre dek bulsa şehā gūyegi beñli Şeyẖī
Ādeme cennet-i Firdevs melālet mi virür

58

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Yazanlar peykerim ṭāk-ı der-i cānāna yazmışlar
Gedānuñ ṣūret-i ḥālin şeh-i devrāna yazmışlar

2 Çıḳarmışlar benimde Ḳays-veş naḳşım muṣavvirler
Temāşā eylemişler deftere divāna yazmışlar

3 Vücūdum ḫāne-i vīrāne şeklinde idüp taṣvīr
Velī vīrāne gencinde yatur dīvāna yazmışlar

4 Ruḫunda çīn-i zülfi dilberüñ ṣad misk-i rūmīdür
Anı ṣūret-gerān-ı çīn behārsitāna yazmışlar

5 Ḫayāl-i ḫadd gülgūnī o māhuñ Şeyḫiyā dilde
Gül-i ter resmidür kim külbe-i aḫzāna yazmışlar

59

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Sözin dil rūḥ-ı ḳadd ise cümle söz sīneden söyler
Göre ol bülbül-i āteş-dem-i ḳudsi neden söyler

2 Ḳalem-i taḥrīr ider esrār levḥi ögrenüp dilden
O da ṭūṭī-ṣıfat baḳuñ ḳamu efsāneden söyler

3 Melekle hem-zebān ol her suḫan çīne ḫaber ṣorma
Gider söyletme murġ-ı murġ-zārı çīneden söyler

4 Dehān-ı ḫum-ı pür-cūşe ḳulaḳ ṭutsa nola her dem
Derūnunda ne olsa sāġar-ı zerrīneden söyler

5 Göñül genc-i hüner bir maġribīdür ḫane-i Şeyḫī
Nola naẓmı cevāhir eylese gencīneden söyler

60

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

22b 1 Ḳaşuñ añulsa hep ol āsitānı gözlerler
Hilāle baḳmagiçün āsumānı gözlerler

2 Helāk-ı ḫançerüñ olmaġa dil tehālük ider
Şu teşneler gibi kāb-ı revānı gözlerler

3 O şeh ḳıruñ dise aġyārı hep ḳırar ‘uşşāḳ
Sipāh-ı ma‘reke ṣāhip ḳıranı gözlerler

4 Ḥadeng-i cevr ile cismim bu deñlü göz göz iken
Oḳ atsalar yine ben nā-tüvānı gözlerler

5 Ruḫunda ā’na baḳ her civānuñ ey Şeyḫī
Cihānda ehl-i naẓarlar hep ānı gözlerler

61

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Kūşe-i ebrūlara pür ḫum düşüp merġūleler
Nāfelerle deşt-çīn olsun yine peyġūleler

2 Feyż āb-ı zindegi itsün ölülerden duḫān
Leb-be-leb olsun şehā ser-çeşmelerle lūleler

3 Sünbüli oldı duḫānıyla hevā-yı lālezār
Bir ocaḳ sünbül bitürdi lālerden lūleler

4 Ḫayliden boşdur sebūlar feyż umarlar sāḳiyā
Varmaḳ isterler yine pīr-i muġa maḥlūleler

5 Duḫter-i rezle sebūdur yāre hem-zānū olan
Şehlerüñ inmez dizinden ḥāṣılı maḳbūleler

6 Muṭrib-i zengūle sāzuñ raḳṣa geldi mūları
Ḫayli ḥālet baḫş olur zenginlere zengūleler

7 Ḫāne-i şeştā nevāz-ı naẓm-ı nāzik perdeye
Şeyḫiyā kār-ı ʻamelden ḫoş gelür maʻmūleler

62

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

1 Her ḳaçan baña o kāfir peçe peymāne ṣunar
Sīnem içre ṣanurum güher imāna ṣunar

2 Zülf-i şeb-rengine meşşāṭalık eyler ḥavrā
Mihr-i pür şaʻşaʻa her ṣubḥ aña zer-şāne ṣunar

3 Ebr gülzāra gelüp jāle ṣaçar ġonçelere
Murġdur peçelerine ṣanasın dāne ṣunar

4 Emdür ehl-i dile gāhīce nihānī lebüñi
ʻĀrif olan güzelim sāġarı rindāna ṣunar

5 Bildürür ʻaşḳını Şeyḫī ġazelin pāre virüp
ʻArż-ı ḥālini gedā ḫüsrev-i devrāna ṣunar

63

Mefʻūlü Fāʻilātü Mefāʻīlü Fāʻilün

1 Ḫaṭ nāmına lebinde ne ḫoş-bū çemen biter
Yārüñ gülere sihri ile misk-i Ḫuten biter

23a 2 Sürḫ ü safīr olınca ruḫı tāb bādeden
Ṣandı gören ʻalevde gül ü yāsemen biter

3 Yer yer ḥabāb-ı ser-zededür cām-ı bādede
Güyā bir ocaḳ gül içinde semen biter

4 Ḫāk-i muġānda terbiyet-i feyż-i cür'adan
Ādem degülse ġonçe-i gül-pīrehen biter

5 Nūş eyledükçe sāġarı açıldı şerḥamız
Lüṭf-i seḥāb olmasa güllerinden biter

6 Bitmez gühen cerāḥat-ı dil-rūz ḥaşre dek
Ammā ki sehl-i ṣabr ile zaḫm-ı beden biter

7 Cūş eyledükçe ḫūn-ı şehīd-i maḥabbetüñ
Hep meşhedinde lāle-i ḫūnīn likin biter

8 Her ne raḳīb bāġına degse raḳīb olur
Ol şūre ḫāk-i tīrede lābud diken biter

9 Şeyḫī bülend ider ḳalemim vaṣf-ı ḳaddini
Feyż-i zemīn-i 'ar'ar ile nārven biter

64

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Sözüm yanında āteş-i ṣūzende āb olur
Yer yer görinen aḫker-i sūzān ḥabāb olur

2 Āfāḳı rūşen eyledi āhım şererleri
Her ẕerresi bu 'ışḳ odınuñ āfitāb olur

3 Açma ḳo ṣorma sözini dāġ-ı siyāhımuñ
Bir noḳṭa nuṭḳa gelse bütün bir kitāb olur

4 Yād-ı ruḫuñla ṭola gelüp çeşm-i eşkbār
Güyā sirişk-i ter iki şīşe gül-āb olur

5 Āhım sümüvv mey-i baḥra ṭoḳındı Şeyḫiyā
Deryā şerāb ü māhi-i miskīn kebāb olur

65

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 ʿArak̤-ı laʿl-i lebinde mey-i ḥumrā ter olur
Ruḫ-ı ḫuy girdesin añma gül-i raʿnā ter olur

2 Ḫaste çeşmi başarur çekse ne dem sürme-i nāz
İtse ġamzeyle nigeh nergis-i şehlā ter olur

3 ʿArak̤-ı şebnem ile lālenüñ ol ṭoluların
Aġzına alma ṣak̤ın cām-ı muṣaffa ter olur

4 Tāzedür naʿlene sürme o mehüñ çeşm-i teri
Ki hevādan nem alur vird-i muṭarrā ter olur

5 Vaṣf-ı engüştini Şīrīn yazar idi ḫānem
Şeyḫiyā neyleyeyin ney-şeker ammā ter olur

66

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

23b 1 Ṣayda āvāre dili ġamze-i cānān çekinür
Görse şeh-bāz şikārını şitābān çekinür

2 Dāne-i ḫāline diller çekinür zülfinden
Āşiyāndan nitekim peçe-i murġān çekinür

3 K̤ayddan ṭurma ḫülāṣa çalışur ʿārif olan
Ne k̤adar bendde olsa yine şīrān çekinür

4 Gül-i miḥnetde göñül ol megese beñzer kim
Peri ālūde iken ucmaġa her an çekinür

5 Şeyḫiyā şiʿr diseñ şimdi şaʿīr añlarlar
Anuñ içün aña niçe ḫar-ı nādān çekinür

67

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḫaṭṭ-ı mevzūn mūyına dilter berāber baġlanur
Bir dilāverdür ki meydānında ṣaflar baġlanur

2 Olsa ḳayd üzre nola dāīm derinde 'āşıḳı
Pāy-ı taḫt-ı şāha şīr-i ḫāne perver baġlanur

3 Zülf-i seḥḥār-ı girih bendi ḳomaz naẓma mecāl
Dilleri siḥr āferinānuñ ser-a-ser baġlanur

4 Gülbeni ṣandum gül-i şebnem çıḳan sürḫle
Bir 'arus-ı nev-mücevher āl çenber baġlanur

5 Rehzen olsa Şeyḫiyā bir iki yolsuz ġam degül
Ḫār u ḫāşāk ile cūyuñ rāhı ekṡer baġlanur

68

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Aḥbābı devletiyle velī ni'met eylerüz
A'dāyı ise dirligine ḥasret eylerüz

2 Manend-i serv-i ṣāf dil ü pāk olanları
Biz sāyemizde ḥoş geçürür raḥat eylerüz

3 Engüri zāhid ile mey-i rind ile görüp
Herkeste meşrebine göre ṣoḥbet eylerüz

4 Ḥüsnüñ dekāyiḳini beyāża ḫaṭuñ çeker
Biz mū-şikāf-ı ḫoş naẓaruz diḳḳat eylerüz

5 Cān u diliyle ḳarşulayup Şeyḫiyā oḳın
Tā ṣadr-ı sīneye geçürür ḥürmet eylerüz

69

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Ṣafā ile der-i beyt-i ḫüdāya yüz sürerüz
Selām idüp ḥarem-i Muṣṭafāya yüz sürerüz

2 Ṭavāf idüp ḥacer-i bāḳī eylerüz tels̱īm
Nigīn-i ḫatem-i gerdūn bahāya yüz sürerüz

3 Hemīşe secde-i ber ḳıbleyüz çü seccāde
Besāṭ-ı ḥażret-i pīr-i vefāya yüz sürerüz

24a 4 Çerāġ-ı meşhed-i ‘uşşāḳa eylerüz rū-māl
Mis̱āl sübḥa-i kef evliyāya yüz sürerüz

5 Ḫaṭ-ı cemāline ‘aşḳ olsun özge āyetdür
Saṭur-ı muṣḥaf-ı mu‘ciz nümāya yüz sürerüz

6 Müyesser olmaz ise pīşgāh-ı şehde niyāz
Ser-ād-ı ḳat-ı sa‘ādetde serāya yüz sürerüz

7 Ġubārdur köhne Şeyḫiyā cebīn-sāyız
‘Abīr u miske çü senüñ ṣılāya yüz sürerüz

70

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Āşiyān-ı murġdur serde olan destārımız
Vādi-i ġamda çıḳarduḳ başa bizde kārımız

2 Ḳut u ḳuvvetdür dil ü cāna ġam-ı ‘aşḳuñ senüñ
Özge bīmāruz ki hir ile olur tīmārımız

3 Kūyuña iletür bizi gör yaşı rāh-ı rastdan
Yolumuz toġrılmaġa derseñ ‘aceb mi vārımız

4 Sīne dāġın bāde-i ḥamrā’ ḳızardur tāzeler
Āb-ı āteşnākdan rengīn olur gülnārımız

5 Ṭaş ḳopardı ṣanma dīvār-ı maḥabbetden bizi
H̱ān-ḳāh-ı ‘aşḳı ma‘mūr ideli mi‘mārımız

6 Ṭaḳdı pāy-ı sedre vü Ṭūbaya zer ẖalẖaleler
Āsumānda ẖalḳa ẖalḳa devr-i āteşbārımız

7 Ṭaşra olsun sīneden her dem ḳo āh-ı pür-şerār
Şeyẖiyā neyler niyāmı tīġ-ı cevherdārımız

71

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Elin būs itmege ‘uşşāḳa bir kez ol güzel virmez
Bu istiġnā begim böyle ḳalursa bize el virmez

2 Ser-i kūyunda ‘āşıḳlar nola pür-şevḳ ise dāīm
Hevā-yı bāġ-ı cennet ādama hergiz kesel virmez

3 Dimek yārüñ sitemdür saña ṭurmaz ṭāş atar böyle
Benüm seng-i sitem ‘aşḳım bināsına ẖalel virmez

4 Dilā yalvarmaġıla dilbere vaṣlın ricā itme
Metā‘-ı vaṣlı zīrā kimseye ol bī-bedel virmez

5 Yazıp naẓmuñ peri ile kāġıdı zerle vir ol yāre
Ki herkes aña Şeyẖī böyle pür-ma‘nī ġazel virmez

72

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Elimden bāde-i gülgūni ol rūḥ-ı revān içmez
Gedālar kāsesinden pādişāh-ı kāmrān içmez

2 İçer ol deşne-i tīz-āb ṭab'ı teşne-i 'aşḳa
Olan sīr-āb-ı zehr-āb-ı belā āb-ı revān içmez

24b 3 Dem-ā-dem çekme āh ol cām-ı la'lin reşḥa-ı nūş it
Şerār-efşān 'alev nūş eyleyen hergiz duḫān içmez

4 İdüp pür-ḫūnla nüh çarḫı her dem yine nūş eyler
Dem olmaz kāse kāse ġamze-i ḫūn-rīzi ḳān içmez

5 Sebū ṭutma ḫum-ı bī-feyż-i mihre Şeyḫiyā zinhār
Felekde kimse andan bāde-i rāḥat-resān içmez

73

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Niyāz ehli namāza ṭursa erkān u sücūd olmaz
O bir 'ālemdür ānda ġayra ey zāhid vücūd olmaz

2 Dem urmaz āhdan bulsa kemālin 'āşıḳ-ı sūzān
Olur aḫker-i dil pür-sūzı aḫkerdeyse dūd olmaz

3 Yanıp dilde süveydā ṭutdı bezmi dūd-ı ḫoş-būyı
Maḥabbet ehline hīç böyle mecmer böyle 'ūd olmaz

4 Duḫan-ı pīç pīç ü tū-be-tūdur gök ḫayāl itmek
Dimek kim āteş-i ḫurşīde dūd-ı kebūd olmaz

5 Ḥased şeytān işidür ḥāṣılı a'dā naṣībidür
Felekde Şeyḫiyā ādem gibi ādem ḥasūd olmaz

74

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ġubār-ı ḫaṭuña ḫayrān ḳalup kimdür esīr olmaz
Ne deñlü baḳsa ādem sebze-i sīr-āba seyr olmaz

2 Leb-i la‘lüñ gibi bir ḫātim-i ḥoş-naḳş olur ṣanma
Neler gördük velī mühr-i Süleymāna naẓīr olmaz

3 Faḳīri ḫırḳa-i peşmīnesinden müflis añlarlar
Ḳanā‘at gencini fetḥ eyleyen ‘ārif faḳīr olmaz

4 Civān kim pīr-i āzār ola bir ḫurdār olur ṣanma
O şeftālü dıraḫtı gibidür çoḳ cāygīr olmaz

5 Şecā‘at umma inbā-yı zamāndan Şeyḫiyā zīrā
Ne deñlü himmet itseñ peçe-i rubāh şīr olmaz

75

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Biz kümeyt-i mey sürüp meydāna gelmişlerdeniz
Biz yolından menzil-i rindāna gelmişlerdeniz

2 Çün piyāde gelmedüñ sürmek ile ser-menzile
Hem-‘inān-ı şāh olup ferzāna gelmişlerdeniz

3 Şevḳ-i zātıyla idüp devri sipihre uymazuz
Hem-ser-i ḫurşīd olup devrāna gelmişlerdeniz

4 Zāhidā ümmet-i mey engūr ṣanmasın bizi
Tā ezelden meclise mestāna gelmişlerdeniz

5 Fenni biz ta‘līm-i evvelden bilüp hep Şeyḫiyā
Ma‘rifetle mekteb-i ‘irfāna gelmişlerdeniz

76

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

25a 1 Arżu-i ḫışım ider peykān düşmen-dūzumuz
Ṣayda mā’ildür felekde bāz-ı dest-āmūzumuz

2 Gūş-ı nā-maḥrem nihānı nāle-i cān-sūzıma
Dildür ancaḳ diñleyen ḫalvetde sāz u sözümüz

3 Pertev-i ezhārdan düşdi ḥicāba mehtāb
Āfitābı ġarḳ-ı envār eyledi nev-rūzumuz

4 Necm-i bed-naḫtan ider gāhi çöp endāzı aña
Yoḫsa hem-zād-ı şerefdür tāli‘-i firūzumuz

5 Neşve-i naẓmım feraḥ ābād idüpdür ‘ālemi
Gülle kerem itdi cihānı bāde-i ġam-sūzumuz

6 Şu‘le-i baḥş-ı meş‘al-ı nūr ‘alī nūr olmada
Vaṣf-ı üstād ile Şeyḫī naẓm-ı siḥr-efrūzumuz

7 Fāliḳü'l-eṣbāḥ ide eyyāmını nevrūz u ‘ıyd
Ṭal‘atiyle hep ṣafā-yı ṣubḥ ola her rūzumuz

77

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Ṣunarsa la‘lin eger sāḳi-i ṣabūḥ-ı ḳuds
Benümle hem-dem olur her nefesde rūḥ-ı ḳuds

2 Nesīmi hem-dem-i ervāḥ-ı enbiyā-yı kirām
Aceb mi cānıma cānlar ḳatarsa rūḥ-ı ḳuds

3 Saña her işde dilā feth-i bāb ider fettāḥ
Ölünce fātiḥa-i devletüñ fütūḥ-ı ḳuds

4 Açıldı görmeden o ṣūfī ile dillerimiz
Ṣudūrı münşeriḥ eyler belī şürūḥ-ı ḳuds

5 İrer sipihre bāşuñ gün gibi şerefle senüñ
Olunca secde kühüñ Şeyḫiyā sütūḥ-ı ḳuds

78

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Kimüñ ki cilve gehi ola bāġ-ı ḫurrem-i ḳuds
Müdām neşve virür āña feyż-i ‘ālem-i ḳuds

2 Menār u minberi dārü’s-selāma sellemdür
Behişte mūṣil imiş sāḥa-yı müsellem-i ḳuds

3 Ṣafā-yı leyli münevver ḳılur süveydāmı
Semen bitürmede senüñ siyehde şebnem-i ḳuds

4 Bulur mı ol ḥarem-i ḫāṣa rāh-ı peykāna
Cenāb aḳdese maḥrem olunca maḥrem-i ḳuds

5 Hemīşe mevrid-i rūḥü’l-ḳudüs menāhilidür
‘Aceb mi āb-ı ḥayāt olsa mā-yi zemzem-i ḳuds

6 Mis̱āl ka‘be o beyt-i muḳaddes örtülse
Sipihr aṭlas olurdı ḳabā mu‘allim-i ḳuds

7 ‘Aceb mi ḳuvvet-i ḳudsiyye eylesüñ taḥsīl
Ḳalem-rev oldı saña Şeyḫiyā ṣu ‘ālem-i ḳuds

79

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

25b 1 Ne ḳadar tāb-ı temūz olsa da ‘üryān idi ḳıs
Āteş-i ‘aşḳ-ı cihān-sūz ile biryān idi ḳıs

2 Maḥv olurdı göricek mihr ruḫ-ı leylāyı
Muttaṣıl sāye ṣıfat ḫākle yeksān idi ḳıs

3 Āşiyān- ı seri ḫār ü ḫas idi mevc üzre
Vādi-i ‘aşḳda bir baḥr-i firāvān idi ḳıs

4 Üstüḫˇān idi yāḫod berk-i çemen āña ġıda
Gāh şīrāne geh āhūlara mihmān idi ḳıs

5 Şāne-i mūr-ı seri pençe-i şīr-i ner idi
Vaḥşet iḳlīmine bir server idi şān idi ḳıs

6 Elem-i sūz-ı firākıyla yanar āteş olup
Baş açıḳ yalın ayaḳ bādiye pūyān idi ḳıs

7 Sīne pür şu'le çıḳardı depesinden dü teni
Şeyḫi āteşgede-i kūçe-i aḫzān idi ḳıs

80

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Celāli gibi çeşmi ol civānuñ mest-i ḫançer-keş
İki yānına müjgānlardan itmiş bend iki ser-keş

2 Serin 'āşıḳlaruñ çekmiş ḳoparmış pençe-i mühri
Hele ben görmedüm bir böyle ḫūnı dilber-i ser-keş

3 Çeker her cānibe 'uşşāḳı dönmez kimse emrinden
Musaḫḫar eyledi dünyāyı ol sulṭān-ı leşker-keş

4 Ruḫ-ı ḫuy-gerdesine āb u tābından baḳılmazdur
Hemān ḫurşīd olur kīse ser-ā-ser cāme-i zer-keş

5 Şafaḳdur Şeyḫiyā bāde felekdür sāġar-ı sāde
Elinde bilse dünyāyı nola rindān-ı sāġar-keş

81

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḳayda düşdüm zülfüñe dil baġlayaldan şāne-veş
Göz göre zencīre urdum kendümi dīvāne-veş

2 Şu‘le-i pervāne-sūz-ı şem‘-i rūyuñ dostum
Yaḳdı yandırdı bu ben ser-geşte-i pervāne-veş

3 Ol lebi mey-gūnle olmaḳ dilerseñ leb-be-leb
Yolına ey dil dökül ṣāçıl yüri peymāne-veş

4 Her perīnüñ peykerin naḳş eyleyüp kilk-i ḫayāl
Özge ṣūret baġladı dil-ḫānesi bütḫāne-veş

5 Her ne deñlü ‘aşḳı ṣaḳlar yürür iseñ Şeyḫiyā
Bidürür güftār u reftāruñ yine mestāne-veş

82

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ġamzelerle eyler ol raḳḳāṣ ḫoş-reftār-ı raḳṣ
Tīġlarla nitekim üstād-ı Şīrīn kār-ı raḳṣ

26a 2 Geh melāḥat evcine bāz-ı hümā pervāz olur
Taḳlalar atup gehī eyler kebūter vār-ı raḳṣ

3 İtse ṣūretger taṣavvur rūy-ı ḥālet-baḫşuñı
İde destinde ṣafādan ḫame vü perkār-ı raḳṣ

4 Ṭurmayup ‘āşıḳ felek gibi döner bī-iḫtiyār
Pāy-kūb olduḳça eyler hep der ü dīvār-ı raḳṣ

5 ‘Aşḳla dönsem döner Şeyḫī yanınca kūh u deşt
Belki deryālar ider girdāb-veş yek-bār-ı raḳṣ

83

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Merḥabādan dest-i būs-ı rūḥ-ı perverdür ġaraż
Şāḫı taḥrīk itmeden şeftālü-i terdür ġaraż

2 Ġabġabından dil-ruẖ-ı ẖuy-gerdesin görmez müdām
Çāhde cāy eylemeden seyr-i aẖterdür ġaraż

3 ‘Aşḳa düşmekden rıżā-yı dostdur maḳṣūdumuz
Böyle’maḳdan lücce-i deryāyı gevherdür ġaraż

4 Çün ged ü farḳ-ı ‘adū oldı nişān-ı tīrümüz
Pehlüvān-ı rezmgāh-ı ġayrete serdür ġaraż

5 Yāri peydādan şemīm-i ẖālidür Şeyẖī murād
Ṣayd-ı āhū-yı Ḥutenden misk-i ezferdür ġaraż

84

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Reşk-i sündüsdür o ṣadruñ virdügi ḥāżır bisāṭ
Ḥānemizde hep anuñçündür bu besaṭ inbisāṭ

2 Rengi ġāyetde müferriḥ beñzer iẖvān-ı ṣafā
‘Işret eylerken dökülmiş üstüne cām-ı neşāṭ

3 Cümlesi hep renkde itse ‘aceb mi ḳavlleri
Birbiriyle naḳş-ı dībā gibi ḥüsn-i iẖtilāṭ

4 Tendedür tā kim bu cān ayrılmaḳ olmaz ḥāṣılı
Riste-i cān oldı çün şirāze bend-i irtibāṭ

5 Aṭlas-ı çarẖ estānında bisāṭ olsun anuñ
Dergehini Şeyẖiyā itsün Ḫüdā ‘ālem menāṭ

85

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ḫālsiz virdi leṭāfet aña ẖaṭṭ
Ol mehüñ mektūb-ı ḥüsni bī-nuḳaṭ

2 Ḫaṭṭını yañlış ḫayāl eyler ʻadū
Ḳalbinüñ müsveddesi ṣāfī ġalaṭ

3 Ol miyāna meylimüz ġayetdedür
Cümleden ulı degül midür vasaṭ

4 Pür olurdı bāde-i eşkimle ger
Ögmeseydi sāġar-ı gerdūn sıfaṭ

26b 5 Ol mehi vaṣfa ḳalem-kesim olur
Tīġ-ı mihr ü māh-ı nev Şeyḫī muḳsıṭ

86

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 İder dil ḫoş-nefesden bāde-i behcet feżādan ḥaẓ
ʻAceb mi ḥasta itmek sāzkār āb u hevādan ḥaẓ

2 Duḫān itsek ġıdā-yı rūḥ olur her nefḫası cānā
İder elbette cān müşkīn nesīm-i dil-güşādan ḥaẓ

3 Dehānından virür zemzemli lūle yār ʻuşşāḳa
Olur leb teşneler ol çeşme-i ʻayş u ṣafādan ḥaẓ

4 Ḫaṭ-ı nev-hīzle laʻlüñ devā'ü'l-miskdür cānā
Meded emdür olalı ḥastada eyler devādan ḥaẓ

5 Nola naḫl-i gül meyl ise Şeyḫī-i suḫandāne
Olunca ehl-i ʻirfān şāhlar eyler gedādan ḥaẓ

87

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Beñzemez bir vechle hicsin şeh-i ḫūbāna şemʻ
Sen perīler cemʻ idersin bir iki pervāne şemʻ

2 Şevḳ-i taṣvīrüñle bir yerde ḳarārı ḳalmamış
Gāh mescid iḫtiyār eyler gehi büthḫāne şem‘

3 Bir gözi yaşlu ḳarabaşlu fütādeñdür senüñ
Ḥālini aġlar ṭurur bezmüñde yana yana şem‘

4 Olalı lüṭfuñla rūşen diller içre ser-firāz
Şimdi baş egmez felekde encüm-i raḫşāna şem‘

5 Şeyḫiyā ānuñ lisānını irişen ḳaṭ‘ ider
Dil uzatmışdur meger kim ol meh-i tābāna şem‘

88

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Keser mi pīr-i muġāndan ḥarīf bāde āyaġ
Mürīd eserdenüñ ey zāhid füsürde dimāġ

2 Çerāġ-ı ḫāṣuñ olur gün gibi ḳıyāmete dek
Şehā benüm serime baḳ eger yaḳarsañ dāġ

3 Raḳīb-i tīre dil-i rū-siyāhı devr ile
Ki bezm-i şāha virür şeyn-i ḫarda mürde çerāġ

4 Olur bürīde-i ḫūnīn dem-i taḫayyülde
Şeh-i ḫayālüñe bir sürḫ-i heft perde otāġ

5 Olurdı ẓulmet-i ġamdan ḫalāṣ Şeyḫī-i zār
Ziyā ṣalaydı derūna füruġ-ı şem‘-i ferāġ

89

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Emdirür ‘uşşāḳa la‘lin itmez iḥsānın dirīġ
Bir Kerem kānī güzeldür eylemez cānın dirīġ

27a 2 Sīne-i sīmīnin öpdürseydi ol kāfir peçe
Zāhid-i dünyā-perest itmezdi īmānın dirīġ

3 Eyleme sīmīn meyānuñdan faḳīri nā-ümīd
Ḫˇāce-i bāzār-ı ḥüsn eyler mi hem-yānın dirīġ

4 Nār-ı ḥasret yaḳdı her yānın kebāba döndü dil
Eylemez mihmān ġamdan şimdi biryānın dirīġ

5 Üstüḫˇān-ı kelle bāş üzre dilerse etlerüñ
Eylemez yārāndan Şeyḫī şehā ḫˇānın dirīġ

90

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Ṭıfl olmasa olsa bize bir tāze müzellef
Ṭāli'de ṭulu' eylese ol māh-i mükellef

2 Dībāce-i ḥüsni yazılup misk-i Ḫutenle
Olsa her elif şīvede bir dāne mü'ellef

3 Geh ḫaṭṭuña geh zülfüñe düşmekdedür ey māh
'Aşḳuñda dilüñ cilve gehi sündüs ü refref

4 Teşrīfüñe vābeste degül mi şeref-i şems
Bir gün nola olsaydı gedālarda müşerref

5 İnṣāf idelüm ber-ṭaraf ey Şeyḫī tekellüf
Çoḳdan dimedük böyle güzel şi'r-i mükellef

91

Fā'ilātün Mefā'ilün Fā'ilātün Mefā'ilün

1 Cām-ı ṣabūḥı eyledüm rābıta-i ṣabāḥ-ı 'aşḳ
Mest-i ḫarāb olma der mertebe-i ṣabāḥ-ı 'aşḳ

2 Sırrını cāmuñ añlamaz mübtedī ile müntehī
Ġayrı fünūne beñzemez ma'rifet-i merāḥ-ı 'aşḳ

3 Bezm-i ezelde ādeme eylemez idi ser-fürū
Rūḥ-ı emīni ser-girān eylemeseydi rāḥ-ı 'aşḳ

4 Ne siper-i sipihri çāk itmede āh-ı şu'leden
Tīġ mis̱āli kār ider şa'şa'a-i silāḥ-ı 'aşḳ

5 Āhı zebānesi dilüñ nāme-i sūz-i nākidür
'Arşa ulaşdırur ānı murġ-ı sebük-cenāḥ-ı 'aşḳ

6 Bāng-ı ṣabāḥ ḳudsiyān eyledi ḥay bu mürdeyi
Virdi ḥayāt-ı cāvidān ḥayy 'ale'l-felāḥ-ı 'aşḳ

7 Hem-dem-i rūḥ-ı ḳuds olup cānıma cān ḳatar benüm
'Aẓm-ı remīme Şeyḫiyā rūḥ virür riyāḥ-ı 'aşḳ

92

Mef'ūlü Mefā'ilün Fe'ūlün

1 Bir noḳṭa-i bir kitāb ider 'aşḳ
Kim ẕerre-i āfitāb ider 'aşḳ

2 Tābından idüp sipihri tennūr
Murġ u melegi kebāb ider 'aşḳ

27b 3 Güncişk ẓa'īf idüp 'uḳābı
'Anḳāları hem ẕübāb ider 'aşḳ

4 Eyler dili bir nefesde ber-bād
Baḥr olsa da bir ḥabāb ider 'aşḳ

5 Diller ṣıḳılur mis̱āl-i engūr
Gözyaşlarını şerāb ider 'aşḳ

6 Misküñ göbegi yürür ġamından
Ḫāke düşürür türāb ider ʿaşḳ

7 Şeyḫī nola ḫāk-ı kūyuñ olsa
Ṭobraġı felek cenāb ider ʿaşḳ

93

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

1 Şuʿle-i dil-sūzdur berk-i dıraḫşān-ı ʿaşḳ
Hep şecer-i Ṭūr imiş gülben-i bostān-ı ʿaşḳ

2 Eşk-i terlerimle neşv ü nemā bulmada
Dilde olup her ʿalev-i serv-i ḫırāman-ı ʿaşḳ

3 Āteş-i āhım gören üstüme nūr indi dir
Nārı yaḳar nūr ider mihr-i dıraḫşān-ı ʿaşḳ

4 Şevḳ-i mey-i sürḫle āteşe dirseñ girer
Şuʿleleri nūş ider mey gibi mestān-ı ʿaşḳ

5 Yaḳdı perin Cebra'il şevḳine pervāne-veş
Oldı çerāġ-ı ḫüdā vār ise sūzān-ı ʿaşḳ

6 Rūşen idi dün gice kaʿbeyi maḳṣūda rāh
Şemʿ u zebāne'di hep ḫār-ı muġaylān-ı ʿaşḳ

7 Bergi ʿalev gülleri aḫker olur Şeyḫiyā
Āteş ile eglenür bülbül-i nālān-ı ʿaşḳ

94

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Zülfi ebr-i ʿişvedür evc-i melāḥatdur o farḳ
Mużṭaribdür bu dil-i pür-āteş anda hem-çü barḳ

2 Ḳalbi yanmış dilberüñ na‘remle nār-ı āhıma
Ṣā‘iḳa eyler belī pulād ide bir demde ḫarḳ

3 Ta‘n olunmaz şerḥa vü dāġa ten ebedü'l-merre
Ḫırḳa-i çul sālede eksik degildür ḥarḳ u ḫarḳ

4 Mihr-i cāna maşrıḳ u maġribdür ol demet ü dühn
Cem gibi destindedür sāḳī-i bezmüñ ġarb u şarḳ

5 Çarḫ-ı ezraḳ fāma hem-reng olamaz āl-i ‘aba
Şeyḫiyā gök başlu kāfirdür yanımda ehl-i rızḳ

95

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1 Ḫaṭṭ-ı ‘iẕāruñ ‘işvesi zülf-i ruḫ-ı ‘iẕārda yoḳ
Bir siḥr ider kim nüsḫası mecmu‘a-i dünyāda yoḳ

28a 2 Devrinde ol la‘l-i lebüñ mestānelerle pür-cihān
Ammā ne Şīrīn ḳıṣṣadur şehr içre nām-ı bāde yoḳ

3 Lafẓuñ gibi dür ‘ālemüñ ṣanma ṭoḳındı sem‘ine
Gūş-ı ṣadefde görmedük ṣanduḳa-i deryāda yoḳ

4 Ḫūn-ı cigerler nūş ider ṣad-pāre olmaz dil yine
Bir ḥavṣala var anda kim kūh-ı kemer-pīrāda yoḳ

5 Şāh u gedā fażluñ diler arż u semā feyżüñ umar
Şeyḫīdeki sevdā velī a‘lāda yoḳ ednāda yoḳ

96

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Pür oldı nūr cemālüñle dilberā āfāḳ
Beyaża çıḳdı yine sırr ḥükme e'l-eşrāḳ

2 Nevā-yı nāleme dönmez bu ne serā-perde
Yuḳarı perdeden olur terāne-i ʿuşşāḳ

3 Sekenc-i ṭurreñ ile göñlümüz muḳayyid iken
Gerekmez olsa da Firdevs ʿālem-i ıṭlāḳ

4 Göñülde ḫırmen-i ṣabr u ḳarāra āteş urur
Ne dem ki berḳ ura ey meh o sīne-i berrāk

5 O şeh dimiş ḳulına yolda Şeyḫī müştāḳız
Nola yazarsam eger ben de bende-i müştāḳ

97

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Pīr-i muġānuñ itdi beni ʿaşḳı sīne çāk
İller civān-ı serv ben ise pür neşvenāk

2 Pertev ṭoḳunsa şīşe ger mey-fürūşdan
Dürri ṣıfat żiyā vire bir ḳabża tīre ḫāk

3 Mey ṣāf olur ayaḳda ḫum-ı mey olursa ṣāf
Ser-çeşme pāk olunca olur pāy-ı çeşme tāk

4 Yekdür efendi baña bu rūşen serāydan
Kūy-ı muġān olursa da ger tīre kün meġāk

5 Bu bāġuñ eylesün ḳalemüñ meyvesin ṭariyy
Feyż ide Şeyḫī dāne-i engūre tāk tāk

98

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 ʿAḳluñ uġurlar iki göz arasında giderek
Ekşidür duḫter-i rez bir sehl andan çekerek

2 Zevraḳ-ı meyden alarġa ala gör yoḫsa seni
Ġarḳ ider lücce-i girdāb fenāya dönerek

3 Rūzgāra ṭayanup sürmesün ol zevraḳı kim
Düşürür ādemi kāfir yaḳasına sürerek

4 Şuʿle-i cām u ḥabāba baḳamazdum sāḳī
Yüz göz alışmasa ger şevḳ ile anı görerek

28b 5 Ḫande-i verd-i safīdi görüp aldanma ṣaḳın
ʿAndelibā seni penbeyle boġarlar gülerek

6 Şeyḫiyā ṣanma ḥabāba irişür gāhi şikest
Kelle-pūşını piyāle düşürür raḳṣ iderek

99

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Seyli geldi dökülüp her yañadan rāhlaruñ
Gözleri ṭoydı ṣuya teşnelerüñ cāhlaruñ

2 Raḥmet-i ḥaḳla yine ḫalḳa ruṭūbet geldi
Ẓulmi dünyāyı ḳurutmış idi güm-rāhlaruñ

3 Āh bir ḳaṭre dir iken gelüp ebr-i bārān
Ẓāhir oldı es̱eri girye ile āhlaruñ

4 Naḳş-ı bihbūdle zeyn oldı zemīn ile zamān
Bulmadı ḫˇāhişi ṣūret hele bed-ḫˇāhlaruñ

5 Bir naẓarla dile Şeyḫīyi nola yapsa o māh
Beyt muḳaddes de naẓar gāhi gerek şāhlaruñ

100

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 ‘Uşşāḳa muṭrib ile hevā vü heves gerek
Yaḳmaġa ‘aşḳ odın bize ehl-i nefes gerek

2 Beyhūde bilme ‘aşḳ ocaġında vücūduñı
Her āteşe yanınca birez ḫār u ḫas gerek

3 ‘Āşıḳ iseñ çıḳar aradan ‘aḳl u fikrüñi
Bu kūçede ne şıḥne gerek ne ‘ases gerek

4 Yābāne ṣanma nāle ḳılan bülbüli ṣaḳın
‘Uşşāḳ maḥmiline de zīrā ceres gerek

5 Āvāre ḳıldı bülbüli derd-i firāḳ-ı gül
Aña nihāl-i gülben-i terden ḳafes gerek

6 Almaz göñül żiyā-yı meh ü mihri ‘aynına
Her şem‘e kendin urmaġa nādān meges gerek

7 Şeyḫī sözüñ zebāne-i kānūn-ı ‘aşḳdur
Hep āteşüñ senüñ oradan muḳtebes gerek

101

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Būse ḳandan ol leb-i yāḳūt-fāma degmedük
Meclisüñde sāḳiyā bir dāne cāma degmedük

2 Bir kez el virse nolurdı ol ḫaṭ-ı müşkīne āh
Yārdan bir nāme-i miskīn ḫitāma degmedük

3 Bī-vefālar içre ey mehrū selām olsun aña
Bunca yıl yollarda ṭurduḳ bir selāma degmedük

4 Ol kef-i sīmīni öpdürmek elinden gelmedi
Ḥayflar el ayasınca sīm-i ḫāma degmedük

29a 5 Olmaduḳ bir erzene dehr içre erzānī dirīġ
Ṣayd olunduḳ Şeyḫiyā bir dāne dāma degmedük

102

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Tā ki bu ālūde dāmenler geẕer bī-vehm ü bāk
Niçe ṭūfān olsa da olmaz bisāt-ı ḫāk-i nāk

2 ‘Ālemi ādem bu ‘ömriyle niçe ma‘mūr ider
Ḫān-ı ṣad sürāḫı eyler mi ‘imāret muşt-ı ḫāk

3 Feyż-i dermān itmedüñ pür-şerḫa ḳaldı sīnemüz
Himmet-i ebr olmasa saḥrālar olur çāk çāk

4 Fetḥ-i bāb olmaḳ ne mümkin ‘āşıḳ-ı dembesteye
‘Aşḳ bir ḳufl-ı girān dilberse ġāyet ‘işve nāk

5 Feyż-i kilk-i neşvenāk itdi cihānı Şeyḫiyā
Meyle bulmışdur meger neşve vü nemā tāze ḫāk

103

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

1 Güller gibi nāz ideli ḫār u ḫası çarḫuñ
Bülbül geçünür oldı gühen gergesi çarḫuñ

2 Ṣad pāre ḳalur öñleri pīrāhen-i ‘ömrüñ
Bildük ne ḳumaş idügini aṭlas-ı çarḫuñ

3 Dolab ṣıfat-ı ehl-i hüner iñler elinden
Biñ def‘ ider ammā yine çıḳmaz sesi çarḫuñ

4 Rindāna berāber gelür ikbālile idbār
Birdür naẓar erbābına pī̄ş ü per-i çarḫuñ

5 Eylerse helāle o mehüñ ḳāşını teşbīh
Şeyḫī ḳula ġonçe ola her pāresi çarḫuñ

104
Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Vāfir aġzın aradum şūḫ-ı peri şu'bedemüñ
Bulmaġ olmadı nişānını dil-i kem şedemüñ

2 Bezmimüz yine ayaḳlandı seḥer sāġarla
Sāḳiyā ḳutlı imiş ehl-i ṣafāya ḳadehüñ

3 Bāde içdükçe 'alevler çıḳar oldı dilden
Revġan ancaḳ dökülen üstüne āteşgedemüñ

4 Ru'b ṣaldı 'araba 'arbede-yi şīr cünūn
Hindi ṣarṣar ḥarekātı dil-i sevdā-zedemüñ

5 Gülle germ oldı göñül 'aşḳ-ı bülend āteşle
Yaḳın ol āteşi Şeyḫī nefesidür dedemüñ

105
Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Fetḥ-i bāb eyleyeli ḫalḳa şefī'-i keremüñ
Men'-i bābın ḳapadı ḳaṣr-ı menī'-i keremüñ

29b 2 Mesned-i ma'deletüñ mescid-i aḳṣā-yı cihān
Bāb-ı raḥme gibidür ṭāḳ-ı refī'-i keremüñ

3 Beẕl-i dīnār u dürüm itmede dest-i cūduñ
Sīm ü zerrīn bitürür ebr-i rebī'-i keremüñ

4 Şarḳ u ġarbuñ fuḳarāsına irişmezdi ʿaṭā
Olmasa dūr-şinev semʿ semīʿ-i keremüñ

5 Açdılar gül gibi ḳat ḳat yine dāmenlerini
H̬alḳa dürr-pāş olıcaḳ dest-i vasīʿ-i keremüñ

6 Dil-i Şeyh̬īye cilā virdi tecellā-yı cemāl
İtdi h̬ārāyı güher sunʿ-ı bediʿ-i keremüñ

106

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Leblerüñ cāna devādur emelim ey yüzi gül
Gül şerābı var iken mül dilemez ḥaste göñül

2 Sañadur ṣanma bu hengāmeleri ey gül-i ter
Çeñesin diñleme yabāne öter hep bülbül

3 Naḳd-i cān ṣalmada ʿuşşāḳa celālī gibi yār
Başḳa zencīri yorar erdene düşmiş kākül

4 Göge oldı yeri fıraḳda cefā ṭaşlarınuñ
Ṣandı yerden gögi farḳ eylemeyenler sünbül

5 Rūy-ı gülgūni ile laʿli firāḳında ānuñ
Göñül eglencesidür ʿāşıḳa Şeyh̬ī gül ü mül

107

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ebruvān-ı yārden aʿlā ider kendin h̬ayāl
İki yaḳa ıssı olmaz hergiz anıñçün hilāl

2 Bir h̬ilāl olmaz mı destār-ı felekde ʿāḳıbet
Birde ʿibretle niçün etmez naẓar ehl-i kemāl

3 Niçesinden nā-gehān bir ṭu‘me düşse ādeme
‘Ömrüne oldum ḳomaz Sīmurġ-ı çarḫ-ı çār-ı bāl

4 Cāhıdur gāhī baña rūy-ı celāli gösteren
Yoḫsa dilber ḥadd-ı zātında ser-ā-pā hep cemāl

5 Nükte-i ser-beste-i naẓmuñ delermiş bağrını
Şeyḫiyā ḫaṭṭ olunur düşmen iderse intiḳāl

108

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Bī-vech ider o şāh-ı cihān cüst ü cūy-ı dil
Almaz ele görülmege yoḳ çāre rūy-ı dil

2 Sāḳī-i meclis olmadı bir kerre dest-gīr
Düşdi ayaḳlar altına ḳaldı sebū-yı dil

30a 3 Bī-iḫtiyār aḳar ḳad-i cūy-ı dilbere
Bend itseñ ayaġın dikilür ṣanem-i cūy-ı dil

4 Peykān-ı tīr-i ġamzeñe dil-teşnedür göñül
Adnī naẓarla ḥāṣıl olur ārzū-yı dil

5 Söziyle ‘aşḳ-ı pāki getür Şeyḫiyā ile
Āteşle eyle pāk ṭutup şest ü şūy-ı dil

109

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

1 Āyīne murād eyleriseñ āya naẓar ḳıl
Maḥbūba naẓar yirine aḥbāba naẓar ḳıl

2 Envār-ı cebīniyle ruḫ-ı yāri ḫayāl it
Āb üzre düşen pertev-i mehtāba naẓar ḳıl

3 Ānuñ daḫı her kūşesi pür-şīve vü dil-keş
Ebrū yirine peyker-i miḥrāba naẓar ḳıl

4 Ser-geşte vü ḫayrān u ḫamīde ḳad ü nālān
ʿĀşıḳ dileriseñ yüri dolāba naẓar ḳıl

5 Ġabġabla ṣürāḥiden aḳan bāde degil mi
Çeşmimden aḳan çeşme-i ḫūn-āba naẓar ḳıl

6 Ey ḫoca ġınā ṣāḥibini görme gözetme
Dervīş-i ġınā dīde-yi bī-ḫˇāba naẓar ḳıl

7 Şeyḫī der-i mevlādan it ümmīd-i keşāyiş
Maḳṣūd fütūḥat ise ol bāba naẓar ḳıl

110

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Gitdi ḳarar-ı dil yetiş ey dil-nüvāz-ı gül
Semt-i sitemde olmaya gitdükçe vāz-ı gül

2 Pençeñde murġ-ı cānı helāk eyleme ṣaḳın
Ḳaṣd itme cān uçurmaġa ey şāh-bāz-ı gül

3 Varma raḳīb-i yāveye çoḳ söyleme ṣaḳın
Zülfüñ gibi hikāyeti itme dırāz-ı gül

4 Āzā ile daʿveti ḳıl ey peri ḳabūl
Āzāde olmasun dil-i ehl-i niyāz-ı gül

5 Şeyḫī bu perde bir gözi baġlu ġarībdür
Aç ḫāk-i pāk ile gözin ey çāre-sāz-ı gül

111

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Māye-i ḫum-ı şerāb-ı rind kānīdür göñül
Ḳaṭre-i āb-ı ḥayāt u rūḥ-ı s̱ānīdür göñül

2 Çoḳ zamāndur kim anuñ bir āteşi eksik degül
Ṭūr-ı Musā yāsemindür āşiyānīdür göñül

3 Yana yana pür ‘alev oldı sipihre muttaṣıl
Nūrdan ‘arş-ı berīnüñ nerdubānıdur göñül

30b 4 Sīne-i bī-kīne ṣaḥrasında dāġ-ı sürḫle
Şāh-ı ‘aşḳuñ çetr-i gülgūn sāyebānıdur göñül

5 Tīrinüñ her jeng beste demreni bir ġonçedür
Yārelerle derd ü miḥmet gülsitānıdur göñül

6 Ṭolaşur baḥr-i muḥīṭüñ māceramızda dili
Başḳa dildür ‘aşḳ anuñ tercümānıdur göñül

7 Ġamzesinden bir işāret besdür aña Şeyḫiyā
Ol şeh-i ḥüsnüñ nedīm-i bī-zebānıdur göñül

112

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Ruḫ-ı pür-tābuña öykünme fikrin eylesün tebdīl
Kulaġından çıḳarsun ol fitīli ey ṣanem ḳandīl

2 Visāşe va‘de ḳılmış necm baḫtımla barışmışken
Sipihrüñ ger düşer ol āfitābı eyledi taḥvīl

3 Yeter ḳānūn efendi zāhid-i nā-sāzı ilzāma
K’ider fehm idene icmāl-i kevnī mū-be-mū tafṣīl

4 Yolı erkānı senden benden a‘lā farḳ ider anlar
Ẓelāl-i maḥżdur ‘uşşāḳı itmek ṣūfiyā taḍlīl

5 Müdām elde ṭolıdur cām-ı mey noḳṣān-peẕīr olmaz
Yoluyla eyledüm pīr-i muġāndan Şeyḫiyā tekmīl

113

Mef‘ūlü Mefā‘īlün Mef‘ūlü Mefā‘īlün

1 Ol māhi temāşāya devr-i ḳamere geldüm
Çözmez mi meyān-ı benzin seyr-i kemere geldüm

2 Bu menzil-i fānīde bāḳī ṭaleb eglenmez
Ġafilleri agāha bende ḫayra geldüm

3 Ṭutmadı gözüm aṣla pīrūze-i eflāki
Naḳḳad-ı baṣīrüm ben naḳd-i gühere geldüm

4 Bir kūşede şem‘ āsā ifnā-yı vücūd itmem
Meh gibi menāzilde seyr ü sefere geldüm

5 Destüm var ise gelsün peykārıma ey Şeyḫī
Bu ma‘rekeye zīrā ‘arż-ı hünere geldüm

114

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Herkes olsa nola ser-geşte-i girdāb-ı elem
Dümeni yelkeni yoḳ küşteye döndü ‘ālem

2 Mużṭarib oldı e‘ālī idicek sefele ġulüvv
Ḳa‘rdur yādın olan mevc olurmış muḥkem

3 Ḳomadı coşış-ı emvāc-ı ḥavādis̱ işfe
Daḫı çoḳ çalḳanur ey dil bu muḥit-i a‘ẓam

4 Kār fermāları bir bir buyurup gitmeñde
Görmedüm kim ṭuta ḥaḳ buyruġını bir ādem

31a 5 Eli irişdi itdi ceyb-i hilāle ḥükkām
Çeşm-i āhterden alur sürmeyi a‘yān-ı ümem

6 Ṭama‘ eyler dehen-i mūrda bir dāneyede
Mesned-i Cem de Süleymānlıġ iden şāh-ı kerem

7 Bir Süleymān-rū-yı şeh-pāre şer ammā ki dirīġ
Dest-ḫoşdur bir iki divüñ elinde ḫātem

8 Sirke-i kende gibi bāde-i devlet bī-keyf
Ṭutalum elde imiş neyleyelüm sāġar-ı Cem

9 Gelse bir naġme-i ḫoş-bang muḫālif biledür
Şeyḫiyā beste gibi bir biri ile ġamla naġam

115

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Geldükçe ṣadr-ı sīneye cānānımız bizüm
Raḥat bulup yirine gelür cānımız bizüm

2 Dermān iderdi derdimize la‘lini velī
Yoḳ kūy-ı pāre varmaġa dermānımız bizüm

3 Şehbāz zülfi üstümüze sāye ṣalsa ger
Per-i hümā olurdı meger anamız bizüm

4 Şermiyle düşdi yerlere mihrüñ yüzi seḥer
Ḳılduḳda cilve ol meh-i tābānımız bizüm

5 Pervāne gibi āteş-i şevḳıyla yanarız
Geldükçe bezme şem‘-i sebistānımız bizüm

6 Bezm-i ezelde itdügümüz ʿahdı gözlerüz
Olmaz şikeste sāġar-ı peymānımız bizüm

7 Yetmez mi salṭanat bu ki dünyāda Şeyḫiyā
Rūz-ı ḳıyāme dek ṭura dīvānımız bizüm

116

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Baḥr-veş cūşa gelüp nāle vü feryād idelüm
Bādbān-ı felegi āh ile ber-bād idelüm

2 Ḫalḳa-i ṭurresi girdābına düşdük dille
Ḳurtulursaḳ ol esīr-i ġamı āzād idelüm

3 Ḳılmaġ isterse o māhuñ ḫaṭ-ı ḫālin taṣvīr
Müşk ü ʿanberle biraz ḫāmeyi imdād idelüm

4 Köhne mey-ḫāneleri ṣırça serāy eyleyelüm
Cāmı vāżiʿ idelüm birbirin ābād idelüm

5 Eyleyüp ḫāme gibi her sözin icrā Şeyḫī
Sāye-veş peyrev olup ḫıdmet-i üstād idelüm

117

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

31b 1 Mümkin mi ʿāşıḳ-ı leb-i cānāne olmayam
Maḫmūr olmada ṭāleb-i peymāne olmayam

2 Bālīn gibi dizildi sebūlar devā mıdur
Mesned nişīn-i ṣuffe-i mey-ḫāne olmayam

3 Şemse nücūma ʿahdum odur itmeyem nigāh
Meftūn-ı naḳş-ı ḳubbe-i kāşāne olmayam

4 Ḫāli ḫayāli virdi ḫalel ʻaḳl u fikrime
Sevdā hücūm ider niçe dīvāne olmayam

5 Şeyḫī revā mı gevher-i vaṣla el irmese
Ġavvaṣ olamda vāṣıl-ı dürdāne olmayam

118

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Bilmedüm evḳātımı devrinde anuñ bir zamān
Bir bozulmuş sāʻat-ı ʻakrebdür e'l-ḥaḳ asumān

2 Çarḫına ṭoḳundılar oldur dilüñ yorġunluġı
Elleyüp mānend-i sāʻat anı eṭfāl-i zamān

3 Dem-be-dem ṣavtıyla bülbül bildürür vaḳt-i güli
Bir çalar sāʻatdür ol ḳoynında gülzāruñ hemān

4 Düzd-i ġamzeñ sīneden çaldı dil-i mālāyı
Oldı sāʻat uġrusı mānendi rüsvā-yı cihān

5 Şeyḫiyā lüṭfuñ bilür vaḳtin o şāh-ı dil-nüvāz
Sāʻatı vardur ẓuhūr eyler görürsen nā-gehān

119

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Olur maġber göñül esrār-ı dehr-i ġuṣṣa perverden
Ḫarābāta vardum ḳutlıdur elbette yer yerden

2 Ḫarābātuñ o köhne taḫta benden ancaḳ añlarsan
Baña aʻlā gelür ey zāhid ol taḫt-ı Sikenderden

3 Göñül āb-ı revāndur yine bir demde olur ṣafī
Keder virirse ḳırmaz rūzgāruñ yine güsterden

4 Beni ḳorḳutma ḫışmıyla ʿadüvvi bū-leheb ṭabʿuñ
Gezend irmez ḫaliyle nār-ı Nemrūd-ı sitemgerden

5 O serv-i tāze gül şeftālü cāmeyle gelür ṭoġrı
ʿAceb mi būse ummaḳ Şeyḫiyā ol ʿārıż-ı terden

120

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Virdi ruḫṣat ḫaṭına ol ser-tırāş-ı dilsitān
Çekdi mülki berbere ʿasker-i şeh Hindūsitān

2 Gördi ṣūret-i nebīler virür ṣafāsına keder
Eyledi āyinesin müşkin nemed içre nihān

3 Ẓāhir oldı ḳul ḳader ḳalbinde ġıll u ġışş olan
Ḫaṭda rū-keş-i maḥabbet ehlin eyler imtiḥān

32a 4 Dīde-i ṣūret-pereste mūy-ı miḥnetdür velī
Çeşm-i maʿnī bünye raḥat baḫş-ı kuḥl-i Iṣfahān

5 Pür-nemek bir dilber-i nev-ḫaṭ diler Şeyḫiyā
Baḳamaz ṣāfī beyāż evrāḳa çeşm-i nā-tüvān

121

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Semūm-ı hicr eserken baña sūzān olmasın dersin
Olup bādī yine āteş fürūzān olmasın dersin

2 Cemālüñ mihrini ʿarż eylemezsen yaʿni ʿuşşāḳuñ
Yolumda sāye-veş ḫākiyle yeksān olmasın dersin

3 İdüp mest ol gözi şeh-bāz-ı ḫūn-ı kebuterle
Bu meclisde yine sākī döner ḳān olmasın dersin

4 Elüñ degse ṣunarduñ ḳurṣ-ı māha ey ḥasūdü’l-ḥaḳ
Felekde kimsenüñ destinde bir nān olmasın dersin

5 Hemān vaṣl olsa hicrān olmasa dersen meger Şeyẖī
Cihān her dem bahār olsun zemistān olmasun dersin

122

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Ṣordum ṣafā-yı la‘lin o ḫūr-ı cemīlden
Geçdüm raḥīḳ-i cām-ı mey-i selsebīlden

2 Ḫūnīn fitīli āteş-i dāġımdadur gören
Bir ġonçe ḳopdı gülşen-i nār-ı ḫalīlden

3 Bezm-i viṣāle maḥrem it ey sidre ḳaddini
Tā kim bülend pāye olam Cebrā’ilden

4 Seylāb-ı dīde Nīl yeter Mıṣr kūyuña
Ey Yusuf-ı zamāne geç eṭrāf-ı Nīlden

5 Şeyḫī ġubār ḥaṭṭı ḫayāli o mehveşüñ
Manend sürme gitmedi çeşm-i ‘alīlden

123

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1 Ruḫsārı üzre dilberüñ seyr eyle kākül zīnetin
Bir būstānda görmedüm böyle karanfil zīnetin

2 Zülfi ḫayāliyle yine zeyn oldı çeşm-i pür-sirişk
Seyr eylesün ehl-i naẓar şīşeyle sünbül zīnetin

3 Ol ḫāller ile ṭurreler bir naḳş-ı dil-keş bağlamış
Hindūsitānda görmedüm ben böyle fülfül zīnetin

4 Vuṣlat güninde sīne-i ‘uşşāḳı pür-dāġ itdi yār
Nev-rūza geldi ‘ıydumuz seyr eyle gel gül zīnetin

5 Tenhāda yār-i nev-civān eş‘ār-ı rengīn ü revān
Şeyḫī ferāmuş itdürür ‘ışretüñe mül zīnetüñ

124

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

32b 1 Aç gözüñ ey nergis-i ter āh u zārumdan saḳın
Dūd-ı çeşm āzār-ı seyyāre güzārımdan saḳın

2 Ey gül evrāḳuñ yaḳar yırtar figān-ı ‘andelīb
Na‘re-i zühre şikāf-ı şu‘le bārımdan saḳın

3 Çoḳ yuḳardan eyleme pervāzı ey geyik diri
Bāz-ı peri ṭuġme-i ‘anḳa şiḳārımdan saḳın

4 İki yüzlinüñ durur ḫāmem varaḳ-veş defterin
Ben ‘Alī ibn-i ‘Alīyüm zü’l-fikārumdan saḳın

5 Ḳulleñi Şeyḫī vekāra baṣdursa maḥv ider
Ṣaydıma ey şīr ulaşma kūhsārımdan saḳın

125

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Nesīme mā’il ü hem-reng biribiriyle çemen
Ḳızıllı aḳlı hevāsında lāle ile semen

2 Zemīn şükūfe ile oldı maḳ‘ad-i yemeni
Zebān ider bu yere gelse tācürān-ı yemen

3 Ġarīb-sīr ü ārāb üzre lāle zevraḳınuñ
Benefşe lenger-i āhındur aña sīm-i demin

4 Şükūfte zanbaḳ olup çün ʻaṣā-yı Māreşde
Gül āteşiyle çemen oldı vādi-i Eymen

5 ʻUruḳına gireli seyl-i tünd-i gülzāruñ
Gül-i ter oldı yine āfet-i zemīn-i zamān

6 Mis̱āl jāle düş aña dümen-i ʻırḳla seḥer
Zebān-ı ẖālele gül dir çü sebze-i zārden

7 Yürekde rıṭl-ı girān gibi Şeyẖiyā aġır ol
Mey-i gühen saña nev-rūza dek gelür ṣadımın

126

Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

1 Gülşen benüm ey pādişah eyvān senüñ olsun
Mecmuʻa benüm defter ü dīvān senüñ olsun

2 Ben gülẖana ey ẖˇāce saña kilise olsun
Vīrāne benüm genc-i firāvān senüñ olsun

3 Olsun ḳasem ey zāhid eger ḳısmet olursa
Dīdār benüm ḥūr ile ġılmān senüñ olsun

4 Üstümde yeter sāye-i āh-ı şerer-ālūd
Ol tāk zer ü saḳf zer-efşān senüñ olsun

5 Dāġım baña besdür cebe olsun saña sāġar
Zaẖmum yeter eglence gülistān senüñ olsun

6 Semmūr-ı siyeh saña tüyünce yüri ẖayr it
Peşmīne benüm sündüs-i sulṭān senüñ olsun

7 Bir dost yeter Şeyẖī peyġūle gezinse
Kālīça-i zer-beft-i gül-efşān senüñ olsun

127

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

33a 1 Şeker-rīz olma cānā yoḳ yire teng-i tebessümden
Ḳalıbdur ṭūṭī-i müşkil ridā-i dil tekellümden

2 Sürüp gülgūn-ı mīnā semm-i saḫbā yine sāḳī
İçer endūh-ı dehr-i semm ḳātil kāse-i sümden

3 Göñül ögrendi nūş-ā-nūş tīz-āb-ı sitem resmen
Ṣanur nev-pīşe nūş-ı zehri ādāb-ı ta‘allümden

4 Tenezzül itmez oldı nev-ṭabībān derd-i demendāne
Nüzūl itse demidür şimdi ‘İsī çarḫ-ı çārumdan

5 Bilüp aḥkām sa‘d u naḫsi Şeyḫī girdiş-i meyden
Raṣad sāz-ı ḥabābuz beste çeşmüz devr-i encümden

128

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Feraḥ gelsün teraḥ gitsün göñüller şād-ı mān olsun
Ḳadeḥ-i İskender nev-rūza miratü’z-zamān olsun

2 Ḳurulsun sebze zārında sipihrüñ bezm-i ḥāṣü’l-ḥāṣ
Aña mihr-i münevverden müdevver sāyebān olsun

3 Meyān encüminde çarḫuñ itsün encümen bārān
Yine ḳaṣr-ı ṣafāya kehkeşāndan nerdübān olsun

4 Ḳızılırmak gibi cūş itsün aḳsun bāde ḫumlardan
Anuñ girdābı devr-i meclis-i sāġar keşān olsun

5 Gülistān gülleriyle baġlamış bir ṣūret-i dil-keş
Cihān hep naḳş-bendidür zemīn olsun zamān olsun

6 Bülend itdükçe nev-rūz-ı sābādan perde-i muṭrib
Hezār ol perde üzre bezm-i virde naʿt-i ḫ˘ān olsun

7 Seḥerden ġuṣṣayı rıṭl-ı girāna baṣdur ey Şeyḫī
Cihān ʿadlüñde hep sulṭān-ı nev-rūzuñ amān olsun

129

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Varıp ol serv-i nāza yalvarayın
Server-i ser-firāza yalvarayın

2 Nāzenīnüm niyāzıma baḳmaz
Bende ol bī-niyāza yalvarayın

3 Yumuşah ḳılup āhenīni tā
Āh-ı āhın güdāza yalvarayın

4 Cāmı da eylesün birez girdāb
Dilber-i kāse-bāza yalvarayın

5 İşim Allah'a ḳaldı ey Şeyḫī
Demdür ol kār-sāza yalvarayın

130

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Arzū-yı ḫaṭıruñ kilk-i beyānuñ ṭuymasun
Cünbüş-i nabż-ı temennāñı beyānuñ ṭuymasun

33b 2 Şöyle maʿnīden edā bigāne olsun nāzda
Ṣad niyāz itsüñde yār-ı nüktedānuñ ṭuymasun

3 Eyle delḳ-i köhnede bāzār ṣadlık māyeñi
Tācirān-ı nev-heves sūd u ziyānuñ ṭuymasun

4 Öyle nāzik geç dile ey nāvek-i ḫāṭır nişān
Cāna te’sīr eylesün ama nişānuñ ṭuymasun

5 Za‘ferān-ı ‘aşḳıla şol deñlü mest ol Şeyḫiyā
İtseler teşrīḥ-i cism-i nā-tüvānuñ ṭuymasun

131

Mef‘ūlü Fā‘ilātün Mef‘ūlü Fā‘ilātün

1 Sīnemde yāre acdum şemşīr-i yāre ḳarşu
Ḫoşdur açılsa kemer-i cūybāra ḳarşu

2 Ḳarşumda vaḳt-i girye dilber diñlese ṭañ mı
Servi dikerler eks̱er bir çeşme-sāra ḳarşu

3 Dīvānedür viren dil ol rūy-ı āteşine
‘Āḳıl olan varur mı göz göre nāra ḳarşu

4 Ḫaṭuñ ġamıyla cānā cān virdüginde ‘āşıḳ
Defn eyle lüṭf it ānı bir sebze-zāra ḳarşu

5 Ḳıl Şeyḫiyā taḥammül ḥūr-ı cefā-yı yāre
Kim söylemek ḫaṭādur ol şehr-i yāre ḳarşu

132

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Ḳaçan kim sīne-i berrāḳın açsa germ olup ol māh
Düşüp ḫāk üzre aña secde eyler mihr-i ‘ālicāh

2 Zemīn ü āsumānı döndürürdi Ṭur-ı Sīnāya
Çıḳup bir kerre ḳaṣrından tecellī eylese nā-gāh

3 Raḳīb-i dīvi ādem ṣanmış istiḳbāl ider ṭurmaz
Belāya ḳarşu varır ol peri bilmem nice’tsem āh

4 Ne deñlü pāk-i dāmen olsa ol serv-i gül-endāmum
Olur ālūde dāmen ḫār u ḫasle olıcaḳ hem-āh

5 Dil-i dīvāne-i bir kūşe-i çeşmiyle ḳaldırdı
Yirine ḳoya ey Şeyḫī-i bī-çāre hemān Allah

133

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Sā'id-i sīmini mestāne dişiletmiş o māh
Āfet irmiş deste-i billūre olmış sīm-siyāh

2 Segridükçe çeşmi üzre sā'iddür dem-i ḳoşan
İḫtilāc itdükçe 'ādetdür ḳomaz çeşm üzre gāh

3 Nola āh itdükçe düşsem pāyine ol serkeşüñ
Dāmen-i serve sürer yüz rūzgārıyla giyāh

4 Her gün āh eyler diyü 'aşḳ ehlini mecrūḥ ider
Her günāh itdükçe lazım mı cezā-yı 'ömr kāh

34a 5 Şu'le-i nāz-ı derūnī ṭaşradan seyr olunur
'Āşıḳın öñce yürütsün nitekim fānus o şāh

6 Ursa üstādı nola ol ser-keş-i sīmīn teni
Kāra gelmez dögmeyince sīm serd sikke ḫ̌āh

7 'Āşıḳ-ı pīrāne ser-āhen o nevres almasun
Şeyḫiyā maḳbūl olur zīrā du'a-i ṣubḥgāh

134

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Yār urduġı ṭaş pāreleri dāġ-ı ser üzre
Şol jāleye beñzer ki düşe vird-i ter üzre

2 Nilüfer-i enhār maḥabbetdür açılmış
Pür-āteş olan dāġlarum şerḥalar üzre

3 Āhım ʻalevi gice berāber idi māha
Şemşīr-i ḫayāl itdi görenler ser üzre

4 Ḫancer götürür dāmeni altında o müjgān
Söyleñ dil-i ṣad-pāreye olsun ḥırz üzre

5 Sīmīn kemeri ḥavża müşābih ḥırz u serve
Zer ḫanceri bir āb-ı revāndur kemer üzre

6 Ol ebrū-yı zerd üzre degül cebhe-i sīmīn
Üstād bir āyine ḳomış ṭāḳ-ı zer üzre

7 Şeyḫī nola düşdükce oḳuñ baġrına baṣsa
Oldur düşen ol ʻāşıḳ-ı ḫūnīn ciger üzre

135

Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

1 Mühriyle k’ola nāme-i cānān elimizde
Güyā ki olur mühr-i dıraḫşān elimizde

2 Emsüñ lebini cām emel olsa leb-ā-leb
Sīmīn ḳadeḥe dönse zenaḫdān elimizde

3 Bir ḳulpa daḫı kim yapışurdı bu cihānda
Ger ḳoysa sebū-yı mey-i devrān elimizde

4 Geh naʻl kesüp destimize geh yaḳaruz dāġ
Sulṭān-ı ġamuz kūy ile çevgān elimizde

5 Biz mülk-i belāġatda bugün mīr-i kelāmuz
Menşūr-ı suḫan defter ü dīvān elimizde

6 Baş egdi o ser-keş göricek nüsẖa-ı şi‘rüm
Te’s̱īr var el ḥāṣıl-ı yārān elimizde

7 Olsaḳ bu ḳalemle nola naẓm ehline serdār
Şeyẖī ‘ālem-i dāniş ü ‘irfān elimizde

136

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

1 H̱aṭ gelse ne var ebrū-yı pür-tāb yerinde
Mescid yıḳılursa nola miḥrāb yerinde

34b 2 Ol şūẖ-ı perī zādı nice sevmesün ādem
Eṭvār-ı levendāne vü ādāb yerinde

3 Ma‘mūre-i sīne ġam-ı cānānla ma‘mūr
Göcmiş degül aṣlā beri aḥbāb yerinde

4 Kūyumda gözüm yaş aḳıdur şerḥam ise ẖūn
Ol çeşme maḥallinde o mīzāb yerinde

5 Dil mużṭarib olduḳça ṭolar eşk ile çeşmim
Ol ‘ayn u o zerrāfe-i pür-āb yerinde

6 Gülşende görilmek yaraşur sāġar-ı gülgūn
Zībā görinürmiş gül-i sīr-āb yerinde

7 Şeyẖī ḳalem elde dil-i dānā ise dür kār
Ḥükm eyle suẖan mülkine esbāb yerinde

137

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 İderdi ẖalḳı vāṣıl na‘tī ile ‘ayd-ı firūze
Ne görmiş var ne ṭutmış ḳandadur eyā meh-i rūze

2 Gözüñ aydın dilā cām-ı hilāli gördiler yārān
Ṭolar hep bāde-i himmetle şimdi kāse vü kūze

3 Çerāġı aydın oldı pīr-i dehrüñ dīdesi rūşen
Fitīl-i şu‘le māh-ı nev-felek ḳandīl-i pirūze

4 Çözildi ‘uḳde-i şek ġonçe-i dilden girih gitdi
Şebi ehl-i ṣafānuñ rūze döndi rūzı nev-rūze

5 Degüldür māh-ı nev destine keşkülin alup gerdūn
Der-i raḥmetden ebed alana eyler Şeyẖi deryūze

138

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 İrdi müşkīn bu çīn-i yāresi dāġ-ı sirke
Reng ü bū virdi bir avuc ṣu dilā güllerüñe

2 Geçemez nesne şehā sīneme müjgānlardan
Cebedür işte bu hem tīrüñe hem-ẖançerüñe

3 Münkesir göñlimizi yap yeñiden ey sāḳī
Bir iki şīşe üfür meygedede gül yerüñe

4 Hiç ṣovuḳ yüzine baḳsun mı kişi āyinenüñ
Isıcaḳ yüz görür iken baḳacaḳ ruẖlaruña

5 Şeyẖiyā belki ṣına anı mümessikü’t-tūn
Mihrelü dāġını ‘arż eyle o şīmīn-berüñe

139

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ẕerre iseñ ẕerre-i ẖurşīd-i raẖşānız hele
Ḳaṭre iseñ ḳaṭre-i deryā-yı ‘ummānız hele

2 Nola düşdükse żarūrī bu diyārı ġurbete
Bir ḫüdā vü nidd-kerīm aşāne mihmānız hele

35a 3 Söz ü giryeyle geçersen rūzgārı ġam degül
Bir çerāġ-ı ḫāṣ-ı şāh-ı mülk-i ʿirfānız hele

4 Farḳımızda āteşin āh eskef-i zer resmidür
Ol şehe maḥrem degülsek nola derbānız hele

5 İtmedük gerçi teḳarrüb şiʿrle ol şāha biz
Ḳarşusında Şeyḫiyā gāhi ġazel-ḫ̌ānız hele

140

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Perde itmişdür duḫānı ehl-i ʿaşḳuñ dūdına
Rū-keş olmış renk-i ḫınnā dest-i ḫūn-ālūdına

2 Ṣanma kim yoḳlar benānıyla ġubar-ı ḫaṭṭını
Reml ider bī-dillerüñ dā'im dil-i nā-būdına

3 Ser-fürū itmiş sebū cām-ı çelipā peykere
Secde eyler gūyiyā muġpeçedür maʿbūdına

4 Bir naẓarda iʿtibār ider cihānuñ varlıġı
İtmez iṡbāt-ı vücūd ehl-i fenā mevcūdına

5 Sidre vü Ṭūbādan itse zehre sāzın Şeyḫiyā
Ben ḳulın ṭutmam helāl āsā ṣadā-yı ʿūdına

141

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Zendür baş egen çenber-i neylī semāya
Destār-ı sebzdür yaḳışan al ʿabāya

2 Pervāne iken meş‘ale-i āhıma eflāk
Hiç göstere mi şevḳ-i meges deñlü hümāya

3 Vādī-i cefādur eti oynaġı o şūḫuñ
Her semti bilürken göre uġrar mı vefāya

4 Bārān-ı sitemdür şu ki ṣaḥv-ı ġam-ı ‘aşḳuñ
Aldanma bu faṣl içre ṣaḳın lüṭf-i hevāya

5 Derd-i ḫumı da ṣāf diyü nūş iderüz biz
Egme keder-i ḫāṭırı yārān-ı ṣafāya

6 Her cum‘a güni meygededür cāmi‘-i rindān
Erbābı ḳulaḳ ṭutmaz anuñ bānuñ ṣılāya

7 Dil ẕerre iken ḥavṣala āmūz-ı felekdür
Bir kimse anı döndüremez Şeyḫī hevāya

142

Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün

1 Per olalı esrār-ı ilāhī ile sīne
Açmaz bıçaḳ aġzını çü ṣanduḳ-ı ḫazīne

2 Gencūr-ı vilāyet olan aṣḥāb u cūduñ
Kim sürdi yüzin medfenine noldı defīne

3 La‘lüñ ile şūmı k’ola hem-gūher ü hem-reng
Cān ḳıymet olur mı ola cānā der-i meyne

35b 4 Yoḳdur diyü sāḳī öpe mey itme te‘allül
Farḳ etmez anuñ naḳr u kemīni bu kemīne

5 Kāşāne vü kūyın şu gedā kim ide menzil
Şeyḫī olur ol pādişeh-i Mekke Medīne

143

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Olur göñlüm şikeste her zamān māh-ı muḥarremde
Ṣanur sādātuñ elbet şīşesi bu bezm-i pür-ġamda

2 Felek ol āsumān-ı aṭlasın ṣad-pāre ḳılmaz mı
Giribān çāk olup al 'abā hep şimdi mātemde

3 Felekde şerḥasın gösterdi ḫalḳa māh-ı nev-ṣanem
'Aceb bir kimse var mı olmaduḳ mecrūḥ 'ālemde

4 Olubdur ger belā-yı ġuṣṣada her biri leb teşne
Yezīd olsun teraḥḥum itmeyen eşrāfa bu demde

5 Ġarā ehline Şeyḫī cūy-ı ḥavż-ı zend-i kāniden
Dem-i şemşīr de ḥoşdur bu demde kāse-i sem de

144

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

1 Kūhsār u bāġuñ sürḫle pür ḳıldı dāmānın yine
Küçük büyük şāh-ı gülüñ gördiler iḥsānın yine

2 Bī-ḥad karanfille semen memlū bahārıyla çemen
'Aṭṭār-ı bāzar-ı Yemen ṣan açdı dükkānın yine

3 Bezm-i çemende gül ṭabaḳ nergis ḳadeḥ ġonçe ḳabaḳ
Cem gülşene baṣmış ayaḳ sürmekde devrānın yine

4 Gülden düşüp şebnem seḥer eyler çemen ṣaḥnını ter
Sünbül gül-āb ile ṭarar zülf-i perişānın yine

5 Ṣaldı seḥer kūy-ı güle feryād-ı bülbül ġulġule
İrgürdi çarḫa şevḳle 'āşıḳlar efġānın yine

6 Bülbül-i ḳarīn zār iken āzürde-i āzār iken
Mecrūḥ-ı ta'n-ı ḫār iken bekler gülüñ yānın yine

7 Her gülben olmış gūyiyā bir dilber-i gülgūn ḳaba
Gülşende seyr it Şeyḫiyā şehrüñ civānānın yine

145

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Açılur meygeh-i dīv şekve ile yārāne
Ḳufl-ı endīşemüñ āġzını arar cānāne

2 Berḳ ṣanma duḫān ṭutdı felekde aġıdı
Dūd-ı dil ṣalıncaḳ iki yaña mestāne

3 Kūşe-gīr ol ḫum-ı lebrīz ṣıfat meygedede
Mey içüp gezme sürāḥī gibi ḫāne ḫāne

4 Mihr-i rūşen güher ol māha berāber olamaz
Gerçi her sāl anı ḳor çarḫ-ı felek mīzāna

36a 5 Şöyle ser-germ-i maḥabbetdür efendi Şeyḫī
Ṭolaşur kūyuñı meş'al gibi yaña yaña

146

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ḥicāb eyler ruḫ-ı nev-ḫaṭṭın eksem mihr-i pür-tāba
Şikest irür lebinden söz ḳoparsam gūher-i nāba

2 Baḳup mir'at-ı rūy-ı sāḳiye kendini görmişdür
Nola söz itse ṭūṭi-i ṣürāḥī cām-ı sir-āba

3 Gidersin pīç ü tābı dilberā ol kākül-i dil-keş
Cihān meczūb-ı 'aşḳuñ yāna ḥācet cez̲b-i ḳullāba

4 Nümāyān olmasa her köşesinde şīve-i ebrū
Gören böyle teveccüh eylemezdi semt-i miḥrāba

5 Ḳoma dāmānın ol gül-gūn ḳabānuñ Şeyẖiyā elden
Gerekdür ẓāhir itmek teşebbüs̱ çünki esbāba

147

Mef'ūlü Fā'lātü Mefā'ilü Fā'ilün

1 Ṭut gūş-ı cānı ḳulḳul-ı ṣahbā-yı ṣafāya
Meclisde söyler oldı ṣürāḥī ṣürāḥiye

2 Devr-i ḳadeḥle ḫurrem olur berg-i 'ayşımız
Dönsün çemende söyle ki lüṭfıyla sāḳiyā

3 Sāḳī o ḫaste çeşmüñ eger arzū idüp
Nūş eyler ise ḳanımı ṣıḥa vü 'āfiye

4 Ṭaraf ruẖuñda diḳḳat ile ẖaṭṭ-ı mū-şikāf
Yazmış kitāb-ı ḥüsnüñe bir tāze ḥāşiye

5 Şeyẖī hevā-yı tāze ile tāze hep sözüñ
Bu şi'r-i terde ber-ṭaraf olsun ḳo ḳāfiye

148

Mef'ūlü Mefā'īlün Mef'ūlü Mefā'īlün

1 Ey dūd-ı kebūd-ı dil çıḳ ḳulle-i eflāke
Gökden uçur a'dāyı bir bir düşürüp ẖāke

2 Pür-jeng olanı talẖ-āb eyler süricek bī-jeng
Mey sür ki ṣafā virsün āyine-i idrāke

3 Bīñ zaẖm açılur tāze her laḥẓa degiş ṭutmaz
Bilmem ne 'ilāc itsem bu sīne-i ṣad çāke

4 Āġūşa alam dirseñ bir ṣāfi gümüş servi
Vir kīse-i ḥalvetde ol dilber-i dellāke

5 Nā-būd olur ey Şeyḫī mülk ü melik ü gerdūn
Yoḳ yire göñül virme eflāk ile emlāke

149

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 İden devr-i ḳamerdür kārı müşkül bir de cānāne
Beni çeşm-i ter eyler pāy-ı der gül bir de cānāne

36b 2 Mey-i engüri rū-keş eylerüz yoḫsa ḥaḳīḳatde
Bizi ol lebdür iden mest ḳān zil bir de cānāne

3 Bu ḳurbāngehde ḳurtulmaḳ olur mı kösfend-i dil
İder ol ġamze-i ḳaṣṣāb bismil bir de cānāne

4 Giderdi sāye-veş ardınca ṣanem ḳays kim anı
Sürütdi nākeye sevdā-yı maḥmil bir de cānāne

5 Dilā-vīz olsa Şeyḫī nola naẓm-ı 'anberin ḫaṭṭuñ
Odur bir ḥüsn içinde şimdi kāmil bir de cānāne

150

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Sāḳiyā 'arż-ı cemāl it ol fem-i mey fāmla
'Ālemi mest-i müdām it ser-be-ser bir cāmla

2 Sür semendüñ itsün a'dānuñ ḫıyāmın paymāl
Zīr-i ikdām ile eflāki yüri ikdāmla

3 Cism-i düşmen maḥv olur ismüñ ne dem yād itseler
Diyü ḳahr itdüñ Süleymān-veş muḥaṣṣal nāmla

4 Mihri lerzān eyledi şemşīr-i āhım saṭveti
Cenge kim eyler tenezzül ḳahramān u sāmle

5 Ḫıdmet-i dīn içre Şeyḫī eyledi rīş-i sefīd
Yüzi aġ oldı żiyā-yı neyyir-i islāmla

151

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Meyl-i mey itme uzatma destüñi cām-ı Ceme
Kim görünmez duḫter-i rez ṣūfiyā nā-maḥreme

2 Dem bu demdür kim bilür bir böyle devrān olmasun
Sāḳiyā ḫūn-ı kebūter sevr irişmez dem-deme

3 Ḳıl muġannī şekkerin leblerle şīrīn naġmeler
Tā ḥicāz u zemzeme çıḳsun ṣadā-yı zemzeme

4 Bir güzel faṣl it o kesgīn ġamzelerle muṭribā
Olmasun peyveste bānuñ dil-ḫırāş hem heme

5 Virdi ḫānı bāde kim Şeyḫī ġemām-ı ġamdur ol
Olmasun pīçīde dūd-ı sīne-i söz ġam ġama

152

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1 Müşkil degül mi sālika rāhī firāz ola
Ser menzil-i merāmda devr ü dırāz ola

2 Olsun mı rū bir āh-ı 'ırāḳ ol ḥad i nevāz
Kim cilvegāh-ı üştür-i mestī ḥicāz ola

3 Mümkin mi cāh-ı vaṣl o tehī deste kim anuñ
Sermāye-i teḳarrübi naḳd-ı niyāz ola

4 Herkes metā‘ını burada perniyān ṣatar
Vay ol zemān ki keşf-i tefārīḳ zār ola

37a 5 Cām-ı murādı pür görür erbāb-ı dil meger
Sāḳīde çarḫ-ı sifle gibi şīşe-bāz ola

6 Minnet ider mi çeşmi şikāre ‘ale’l-ḫuṣūṣ
Kendi ḳolında ġamze gibi şāh-bāz ola

7 Ben zārı ḳatle ḥā’il imiş Şeyḫiyā raḳīb
Şīven ögüd süfündeki dū-çāre sāz ola

153

Müfte‘ilün Mefā‘ilün Müfte‘ilün Mefā‘ilün

1 Dilber odur ki ‘işveye ġamzeleri sevād ola
Misk-i Ḫuten gibi ḫaṭṭı yollarına ġubār ola

2 Ol büt-i çīne āferīn ṭurre-i ser nühüftenüñ
Dāmeni ḳormadın daḫı ṭā’ir-i dil şikār ola

3 ‘Işḳ ol ene’l-ḥāḳ āvare kim feverān-ı ḫūnla
Dār-ı muṣībeti anuñ gülben-i nev-bahār ola

4 Ḳays olur idi bende ol gül-ḫane-i belā kefe
Laḫt-ı cigerle külbesi ġayret-i lālezār ola

5 Bāġ-ı felekde Şeyḫiyā beñzer o mīzbāna kim
Minnet-i nā-güvārla ni‘meti ḫār ḫār ola

154

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Gec-nümā yire baḳan pür-kīnedür ‘allāmeye
Āsumānuñ hey’eti uymaz ḳıyāfet-nāmeye

2 Gül ḳoḳutmaz vaṣlını ġonçeyse ġāyet saḫt
Ey hezārān-ı çemen bā‘iṡ nedür hengāmeye

3 ‘Işḳ-ı ṣuydı cem‘ idüp dünyāyı kūy-ı dilbere
Rūz-ı maḥşerdür kişi muḥtāc olmaz cāmeye

4 Ṣūfi levm eyler yürür rind-i melāmī meşrebe
Vār müşkin kendüsi emmāreden levvāmeye

5 ‘İlm ü fehmi gör kefelik yā keş ezmekken raḳīb
Şu ağızla söz atar ‘allāmeye fehhāmeye

6 Ey dil-i dīvāne geç sevdāyı ‘arż-ı ḥālden
Ḳıṣṣa-i Ferhād u Mecnūn çünki ṣıġmaz nāmeye

7 Ser-be-ser mecmu‘a-i rūzı ider hem-reng şeb
Üẕn olursa ḥālüñi tesvīde Şeyḫī ḫāmeye

155

Mef‘ūlü Mefā‘ilün Fe‘ūlün

1 Yaḳ na‘reñ ile bu ne ḳabābı
Ḳaldır aradan dilā ḥicābı

2 Ḥayvan u cemād nuṭḳa gelsün
Muṭrib gele söyle de rebābı

3 Ḳanūna uyar degülse şer‘ī
Müftī-i maḥabbetden cevābı

37b 4 Ümmīd-i ṣafā iden felekde
Sāġar mı ṣanur nigün ḥabābı

5 Mu‘cizde olursa naẓma baḳmaz
Muġbeçe degül gibi kitābı

6 Sāḳī bu gice metā‘ı vaṣlın
Açıḳ bu yemiş idüp şerābı

7 Yüz virme ḫaṭ-ı dü-rūya cāna
Zülfüñ çeker arada ḥicābı

8 Emdürme raḳībe la‘l-i nābuñ
Söyletme şeker virüp ġurābı

9 Ḫūnīn aḳar oldı eşk-i çeşmüm
Bismil ideli teẕerv ḫˇābı

10 Tedrīc ile ḳoy derūn-ı ‘aşḳı
Germ āteş iden yaḳar kebābı

11 Envār-ı feżāyilem felekde
Maḥv itmede Şeyḫiyā şehābı

156

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Nola sürḫ olsa sāḳī meyle gāhī çehre gāhī
Ẓuhūr itse o yüzden sırr-ı ṣun‘-ı ṣafā illāhi

2 Yetişdür cām-ı rūḥ-efzāyı memlū rind-i maḥmūra
Ki anda cān ḳomaz irmezse devrüñ cevr-i cān gāhı

3 Baṣīretsiz görülmez ṭal‘atüñ rūy-ı ḥaḳīḳatde
Taṣavvur idemez egme olan māhiyyet-i māhı

4 Yıḳar ḫaymuñ çökerse üstüne ebr-i siyeh-āsā
Şehā pā-māl ider çarḫı faḳīrüñ üştür-i lāhı

5 Kemend-i bend ile yolsuzları çek rāh-ı tevḥīde
Getür irşādla şehr-i āha Şeyḫī niçe gümrāhı

157

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Çeşm-i nāẓır ḳaşı ḥavāle gibi
Naḳd-ı ṣabr u şekībi āla gibi

2 Ḥüsni egdürdi mihr ile mehe baş
Secdesi cümlenüñ cemāle gibi

3 Gül-i nesrīn içinde cilve ḳalur
Rūşen olan derūnı jāle gibi

4 Meyve-i ḫoş-güvār ile ovaraḳ
Ṭıbḳ sebze-i pür-nevāle gibi

5 ‘Aşḳ-ı pākiyle Şeyḫiyā ḳalbüñ
Ṣāfdan ṣāfdur piyāle gibi

158

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

38a 1 Hem-dem ol bülbülle nev-rūz-ı nevā it sen daḫı
Gül muġannī bāġa tebdīl-i hevā it sen daḫı

2 Geldi nev-rūz ey ṭabīb cān-ı devā hengāmıdur
Ḥaste-i ‘aşḳa şerāb ile devā it sen daḫı

3 Bülbüli ‘ahd-ı ezelden gül bu dem teşrīf ider
Gel beri ey ġonçe-fem ‘ahde vefā it sen daḫı

4 Bu rüyādan ḫırḳa ṣıḳlet virmiş ey zāhid saña
Cāme tebdīl ile gel terk-i rüyā it sen daḫı

5 Şeyḫiyā sürḫ olmayınca yār gūş itmez sözüñ
‘Arż iderken ḥālüñi rengīn edā it sen daḫı

159

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Şūrīde göñül ol leb-i ziyāya açıldı
Meclisde sebū sāġar-ı ṣahbāya açıldı

2 Erbāb-ı ẖarābata hevā ġālib olaldan
Zevraḳları tedrīc ile deryāya açıldı

3 Āyine 'aceb ṣāf-ı dil sāde derūndur
Bir sözle hemān ṭūṭī-i güyāyā açıldı

4 Nāziklik ile aġzınuñ ölçüsini aldı
Şol dem ki ṣadef ol dür-i yektāya açıldı

5 Şeyẖī nola açılsa bize yār-ı çemende
Her ġonçe-i ter bülbül-i şeydāya açıldı

160

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Ḥaşre dek dilde ḳalur mihr-i civānan es̱eri
Zāyil olmaz nitekim āteş-i sūzān es̱eri

2 Yāri sīnemde görüp ḳatlime ḳaṣd itdi raḳīb
Sīnesinde yoġımış kāfirüñ īmān es̱eri

3 Çünki her kimseye 'ālemde es̱er lāzımdur
Sīnemüñ şerḥasıdur ẖançer-i cānān es̱eri

4 Aġzıma almış iken la'lüñi cānā ḳomaduñ
Ḳalmadı bende bu derd ile hele cān es̱eri

5 Ṭatlu cānımdan uṣandı ġam ile Şeyẖī-i zār
Ḳand la'lüñle ẓuhūr ideli dendān es̱eri

161

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Cūylar her suyına zencīr-i şeklin baġladı
'Aşıḳ-ı dīvāne diller şīr-i şeklin baġladı

2 Zülf kāfir kişinüñ bir bir ḫayāli naḳş olup
Deyr-i dilde ey ṣanem taṣvīr-i şeklin baġladı

3 Şīr iken dil şimdi zencīrinde cānā zülfüñüñ
Beste-i fitrāk olan naḫçīr şeklin baġladı

38b 4 Ḳıl ḳalemle ḫaṭṭuñ evrāḳ-ı kitāb-ı ḥüsnüñe
Bir siyeh cedvel çeküp baḥr-i ber şeklin baġladı

5 Bend idüp pīr-i ḫarābāta maḥabbet-riştesin
Tekye-i 'ālemde Şeyḫī pīr-i şeklin baġladı

162

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ayaḳlar oldı dā'īm ḫāṭır-ı 'uşşāḳı ġam şimdi
Ḫazef-veş münkesir pā-māl der-i cām-ı Cem şimdi

2 Reh-i mey-ḫāneden ayaḳ kesilmiş ḳalmamış bāde
Meta'-ı 'ayşden olmaz muḥaṣṣal dem-i ḳadem şimdi

3 Ḳatı ālūde dāmān oldı gitdi şāhid-i devlet
Niçe el çekmesünler andan erbāb-ı himem şimdi

4 Raḳīb ulaşdırurmış ol ġazeli gāhi kūyında
Bilinmez oldı ḫayfa ḥürmet-i ṣayd-ı ḥarem şimdi

5 İrer tā mihre şevḳ-i ārıżuñla çekdügüm her āh
Şeh-i 'aşḳım çekersem ṭāñ mı zerrīn sırr-ı 'ilm şimdi

6 Derūnum dāġ ile pür gözlerüm eşkimle memlūdur
Bulunur kīsemüzde ḫayli dünyā-rū derim şimdi

7 Ġanī hem-yānını çözmez faḳīre fetḥ-i bāb olmaz
Dirīġa bağlanupdur Şeyḫiyā bāb-ı Kerem şimdi

163

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Āyet-i fetḥ-i ruḫın tefsīre ḥācet ḳalmadı
Rūşen oldı vechi hep tenvīre ḥācet ḳalmadı

2 Yār dāġımdan çıḳardı naḳşını pür-ḫūn dilüñ
Sürḫ-i eşkimle anı taṣvīre ḥācet ḳalmadı

3 Vaṣlım ümmīd eyleyen güstāḫa cevr itsem
Şerm öldürdi anı taġrīre ḥācet ḳalmadı

4 Gice seyrümde melek gördüm nedür derken seḥer
Rast geldüm dilbere ta'bīre ḥācet ḳalmadı

5 Zülfi ḳullāb ile maḳṣūda çekildi gitdi dil
Kārın itdi cezbe Şeyḫī pīre ḥācet ḳalmadı

164

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Libās-ı sebz ü sürḫ-i sebze vü gülden olur ġāzī
Olur hep reng mührümde Ḫicāzuñ deşt ü kūhsārı

2 Niçe giysün libāsı germdür rūz u şebi ānuñ
Anuñ vādīlerinüñ rengi olmışdur ḳamu nārı

3 Türāb-ı teftedür iḥrāmı āteşdür kemer-bendi
Yanup yaḳılmada ḥüccācla eşcār u aḥbābı

4 Beyāż iḥrāmla ḥüccācı seyr iden bevādīde
Ṣanur vādīlere her sūdan oldı akdeñiz cārı

39a 5 Bile lebbeyk idüp feryād ider ḥüccāc ile her kūh
Cemāde itdürür tesbīḥ-i ḥaḳā dehşet-i Bārī

6 Rıżā yoḳdur o rāh-ı muḥteremde ḳıl ḳadar cürme
Gelür orca tüyi her mū-şikāfuñ çekse bir tārı

7 Yüzin Şeyẖī sürüpdür ferş-i beytu'llāha yüz yire
Bürür yüz bīñ günāhın ʻafv-ı settāriyle estārı

165

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

1 Kāse perdāz olıcaḳ nergis-i nev-reste gibi
Sāḳiyā göñlümi yap sāġar-ı şikeste gibi

2 Rūzgār açsa iki ġonçe-i şūẖuñ birini
Açamaz ḳor öbürin dil-i dem-beste gibi

3 El uzatma güle kim gülben-i pür-ẖār-ı çemen
Ey ḳalender ṭokınur bāşuña ser-deste gibi

4 Ḫoca dil-ẖˇāhını itmiş zer-i zerdālū reng
Göñli her laḥẓa meżar eşmede ḥaste gibi

5 Göremez ʻālemi cām olmasa sāḳī Şeyẖī
Görmesi pīr olalı ʻaynuña vābeste gibi

166

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Maʻrifetle kaʻbe ol büt-ẖāne bilsün el seni
Beyt-i maʻmūr it özüñ vīrāne bilsün il seni

2 Ḫār u ḫasla āşiyān etsin serüñ zāġ u dāġın
Ḳaṣr-ı sulṭān it derūnuñ lāne bilsün il seni

3 Ḳo ṣayılsun üstüḫˇān-ı pehlevi cism-i nizār
Mū-şikāf olmaḳda mūy ol şāne bilsün il seni

4 Kehkeşān üzre ḳadem baṣ menzil-i māha iriş
Ḫırmen-i cāh u celāl ol dāne bilsün il seni

5 Kendini bilmezler inkār eylese ḳadrüñ nola
Bilmedük Şeyḫī özüñ sen yāne bilsün il seni

167

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Cem benüm kim 'aşḳdur peymānemüñ kim neşvesi
Beñzemezdür neşveme mecmū'-ı 'ālem neşvesi

2 Neşvenākım ol ḳadar cām-ı şerāb-ı 'aşḳa ben
Şevḳimüñ yānında ġamdur sāġar-ı Cem neşvesi

3 Özge keyfiyetdür ey ṣūfī ṣafā-yı bezm-i 'aşḳ
Ṣanma med-hūş olmadur bu bezm-i ḥarem neşvesi

4 Cāmımuz zemzemle sāḳī şevḳimüz olsun füzūñ
Özge 'ālemdür ṣafā ehline zemzem neşvesi

5 Ḫūy degül çāh-ı zeneḫdānında yārüñ Şeyḫiyā
Bir ḳadeḥ ziyā 'araḳdur vār muḥkem neşvesi

168

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

39b 1 Ḳā'il it kevs̱ere gel ṣūfī-i bī-inṣāfī
Bize ḳalsun dir isek bāde-i gülgūn ṣāfı

2 Düzelüm bezm-i ṣafā sāzını muṭrib beri gel
Ayaġa banduralum resm vere eslāfı

3 ʻArż-ı iksīr ise mey keyfi kifāyet eyler
Güle var pīr-i muġāndan göre ʻilm-i kāfi

4 Yoḳ ḳanāʻatden es̱er şimdiki ʻanḳālarda
Bulsalar ṭuʻme iderler idi kūh-ı Ḳāfı

5 Zīnet-i ẓāhire-i dehre fenā vir Şeyḫī
Ḫırḳa-pūş ol ki budur zīnet-i zeyn-i ḫāfı

169

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 Ḳaçan kim cān vire ümmīd-i laʻlüñle fenā ehli
Alur cevher diyü ḫāk-i mezārın kīmyā ehli

2 Ayaġuñ altına baḳ pāy-māl itme beni ey māh
Bilürsin ehl-i arża merḥamet eyler semā ehli

3 Elüñden düşse zerrīn şeş-perüñ hengām-ı bāzīde
Yer eyler aña üzere gül gibi belā ehli

4 Mis̱āl-i pençe-i ḫurşīd elüñden tīġlar yaġsa
İrilmez mekezinden ẕerre mikdārı rıżā ehli

5 Melāmīler pürdür tekye-i pīr-i muġān Şeyḫī
Ḳomañ ṣūfīleri ṣıġmaz aramızda riyā ehli

170

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

1 Ey ṣabā kūyunda yārüñ dil daḫı āvāre mi
Sen nice bulduñ ʻaceb semt-i sükūna vāra mı

2 İtmiş ol semtüñ hevāsı ānı ġāyet büt-zede
Pister ü bālini toz ṭopraḳ ya ḫār u ḫāre mi

3 Ḫārzār-ı hecr içinde ġonce-veş ġalṭān imiş
Lāke gibi cism maḫrūṭısı pāre pāre mi

4 Muttaṣıl eşk ü şerer gelmekde dilden dīdeden
Şuʿle-i cevvāle mi dil dīde yā fevvāre mi

5 Derdime dermān disem yāre virür düşnām telḫ
Tāzeler laʿl-i nemek rīzle Şeyḫī pāre pāre mi

171

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Görince cām-ı lebüñ gitmez idi īmānı
Eger ki olmasa ṣūfī yasaḳ müselmānı

2 Dönerdi sīnesi bir sīm-i deste āyineye
Açılsa nāfına ṭoġrı eger girībānı

3 İder faḳīre göñülden geçen gibi germi
Yaḳın imiş göñüle ḫayli nevk-i peykānı

40a 4 Bu meclisüñ mey bāşını döndürür içenüñ
Ne cemlerüñ seridür ṣorma cām-ı gerdānı

5 Ayaḳ ṭolar giderek sāḳī-i felek Şeyḫī
Yıḳar yürür bir ayaġıyla mey-perestānı

172

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Mestüñ ṭoḳunma ḳalbine dökme ḳabaġını
Ey muḥtesib gel açma ḳutunuñ ḳapaġını

2 Cāmuñ şu‘āī gözlerimiz aydın eyledi
Sāḳī-i bezmüñ aydın ide ḥaḳ çerāġını

3 Dāġ-ı siyāhıma ḳomaz el ya‘ni kim o şūḫ
Penbeyle urmaz ehl-i dilüñ tāze dāġını

4 Dāġ urduġuñca bu dil-i nā-şāde şād olur
Sensin şen eyleyen güzelim ‘aşḳ ocaġını

5 Her bergi güllerüñ zer-i sürḫi olsa Şeyḥiyā
Almaz bilen fenāsını bir pula bāġını

173

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Ḳarasın görmez olduḳ ḫaṭ-ı baṣaldan ḫāl-i cānān
Baṣar müşg-i teri bu būstānuñ tāze reyḥānı

2 ‘İẕārı micmerinde ḫāl-i ḫoş-būyı yaḳup ‘anber
Bürür bir şāl-ı müşgīn aña zülf-i ‘anber-efşān

3 Ḫaṭ-ı şeb-rengle ol şūḫ-ı şehr-āşūbı gördükde
Didiler şeb-i baḥr-ı evc-i ḥüsnüñ māh-ı tābānı

4 Berāber derd neylesin mehi Yusufla ḥüsn içre
‘Aceb yād eylemezler mi ki hergiz rūz-ı mīzānı

5 Mu‘allaḳ sībdür eyvān-ı ḥüsnüñde zenaḫdānuñ
Cihān bāġında olmaz böyle sīb-i eyvānı

6 Ḳadem baṣ bezme cām al destüñe cem‘ eyle ‘uşşāḳuñ
Ayaḳ dīvānı ile ey melāḥat mülkünüñ ḫānı

7 Me‘āni ‘askerīn ḳılduḳ müsaḫḫar bu ḳalem-remde
Yeridür Şeyḫiyā tertīb iderseñ sende dīvānı

174

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Aşḳ adamı sulṭān-ı cihān eyleyemez mi
Himmetle yāhud ḳuṭb-ı zamān eyleyemez mi

2 Erbāb fenā raḳṣ iderek ḫırḳası içre
Bir lu'b ile nüh ṭāsı nihān eyleyemez mi

3 Bir kez felek-i sifleye baş egmedi yoḫsa
Baḫtum güneşi sa'de Kurān eyleyemez mi

4 Deryāları ṭūfān baña da dil-i maḥzūn
İki göz arasında revān eyleyemez mi

40b 5 Pür ḫaṭve degüldür dil-i çālākime eflāk
Şeyḫī dilese ṭayy-i mekān eyleyemez mi

175

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Sünbül hevā-yı gülşen-i tābında āb-ı mey
Pīr-i ża'īfi zinde ider mürde kānī ḥayy

2 Gülzār ider ayağı dili çeşme-i ḫumuñ
يستنبط الحيات من الماء كل شى

3 Evvel devāya dāġ ile başlar 'alīl-i 'aşḳ
Āhirde olduġın ne bilür derdmend-i key

4 Āb itdi berfi 'anber-i eşheble hem-bahā
Tökdürdügin derimle ṣatar şimdi düzd-i dey

5 Her tekye ehl-i zerḳle gümrāh olup gider
Olmaz mı reh-nümā daḫı ḥażar ḥaceste pey

6 Feyż-i Hinde feyż-resān ẖāme-i terim
Baş egdi rāy-ı fikretime ser-firāz-ı rey

7 Şeyẖī olurdı bülbül-i lāhūta naġme-senc
Olsa ṣarīr-i gölgeñe ger hem terāne ney

Ṭahmīs-i ṣāḫib-i dīvān be ġazel-i dervīş
Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Tīġlar çıḳdı ġılāfından aḳar ṣular gibi
Sīnesin açdı siperler sīm-i pehlūlar gibi
Tīrler cān ḳaṣdın eyler çeşmi cādūlar gibi
Yine ṣalındı 'alemler ḳadd-i dil-cūlar gibi
Tūġlar dāġıtdı kākül 'anberīn mūlar gibi

2 Şīr merdān eyleyüp meydānda āheng-sitīz
Düşmen-i rūbāh pīşe eyledi her sū gürīz
Ḳopdı ol demde ser-i a'dāya rūz-ı rest-e-ḫīz
Ġamze-i dilber gibi nāvekler oldı ḳāna tīz
Cenge ḳuruldı kemānlar yine ebrūlar gibi

3 Ṭoplar ejder mis̱āli ṣaçdı āteşler yine
Ḳahr idüp meydānda girdi ḳahramān-veşler yine
Ḫışmla ebrūların çatdı kemān-keşler yine
Tīr-i bārān ḳaṣdına bāġlandı terkeşler yine
Ḳanlar aḳsa cism-i a'dādan nola cūlar gibi

4 'Asker-i islām olup emvāc-ı yemm-veş bī-ḫisāb
Mevc urup baḥr-ı seyid-āsā iderlerdi şitāb
Ḫaymeler ol baḥr-i bī-pāyāne olmışdı ḥabāb
Düşmene aḳın ṣalup ḳılmaġa iḳlīmin ḫarāb
Aḳdı 'asker her yaña ṭaşḳın aḳar ṣular gibi

41a 5 Bicmege 'ömr-i 'adūyı tīġıdur mānend dās
Na'l-i şeb-dīzi nişānın māh-ı nev itdüm ḳıyās
Şīr-i ner eyler ṣahīl-i bād-pā senden hirās
Gerden-i raḫşında şāh-ı 'ālemüñ zerrīn ḳutās
Ṣalınur ṣarḳar berī rūlarda gīsūlar gibi

6 Şīrdür a'dāya şemşīri egerçi bī-ḫilāf
Bir içim ṣudur velī ol ḫançer-i zerrīn ġılāf
Ḳahramān ḳahrın görüp dir neccenā mimmā neḫāf
Görse ol bebr-i veġānuñ heybetin rūz-ı muṣāf

Ard-ı şīr ile ḳaça şīr diye āhūlar gibi

7 Bir ʻaceb gencīnedür Şeyḫī o ṭabʻ-ı ḫurdekār
Şeb-çerāġ-ı fażl u ʻirfān olmış anda tābdur
Baḥr-i naẓm-ı āb-dārında bulunur bī-şümār
Ḳılmaġa pāy-ı semendine şehenşāhuñ nis̱ār
Sözleri var ḥāṣılı dervīşüñ incūlar gibi

Sāḳī-nāme-i ʻallāme-i zamān ve ṣāḥibü'd-dīvān Ḥażret-i Şeyḫī Efendi sellemehu'llah

Feʻūlün Feʻūlün Feʻūlün Feʻūl

1 Gel ey mest-i peymāne-i maʻrifet
Getür raḳṣa sāḳīyi sāġār-ṣıfat

2 Senüñçün döşendi serāy-ı cihān
Teferrücgehidür verā-yı cihān

3 Senüñçün ḳuruldı bu bezm-i laṭīf
Döşendi saña perniyān-ı ḳaṭīf

4 Senüñçün olup vażʻ-i māh temām
Senüñçün ḳonuldı bu ḫum üzre cām

5 Senüñçün çemen ṣuffe düzdi bahār
Çerāġān-ı meclis olup lālezār

6 Çeker her ṭarafdan gül ü yāsemen
Beyaż üzre bir sürḫ zār-ı yemen

7 Zümürrüd ṭabaḳlarla her bir şecer
Çeker bezmüñe pīş-keş miyveler

8 Sebū-keşlik eyler gelür lāleler
Ṣular ṣaḥn-ı bezmüñ seḥer jāleler

9 Dilüñde senüñ sırr-ı arż u semā
Ṣunuldı saña cām-ı ‘ālem-nümā

10 Getür rāḥı ṭoldur ḫum u sāġara
Viren rūḥ odur ferbih ü lāġara

11 Bir elde sebū ṭut bir elde ḳadeḥ
Ḳoyulsun derūna feraḥ-ber-feraḥ

41b 12 Pür it meyle meyḫāne vü mescidi
Ḳo bir renge hep rindi vü zāhidi

13 Elüñde olup cām u rıṭl-ı girān
Terāzūdan aġsun mey-i erġuvān

14 Diyüp ‘aşḳ-ı cūşa getür dilleri
Biribirine ḳoy mey ü sāġarı

15 Ḫum üzre düşem ben daḫı bī-şu‘ūr
Ola vaḳ‘a-i bezm-i Mūsa vü Ṭūr

16 Ola seyl-i meyden vücūdum tebāh
Baña olmaya bir daḫı sedd-i rāh

17 Gözüm aça ol mey mis̱āl-i ḥabāb
Bir ola ḥabāb ile bu nüh ḳıbāb

18 Sipihri ṭolı ṣuna sāḳī baña
Yedi baḫr ola cür‘a-i teh-nümā

19 Seḥer sāḳiyā nitekim āfitāb
İçür cām-ı zerden şafaḳ-gūn şerāb

20 Şu meyden ki anuñ melek mestidür
Felek aña bir kemterīn destidür

21 Ne dem cūşa gelse ḥabāb-ı ḫumı
Saña gösterür girdiş-i encümi

22 Anuñ lāyıdur māye-i misk-i ter
Anuñ būyı ṭoprağı ʻanber ider

23 Ser-i mārı kesüñ bıraḳuñ aña
O saʻatde ʻaynıyle pā-zehr ola

24 Eger bir yere ol mey-i tābdār
Ola pertev-endāz veyā ḳaṭre bār

25 Anuñ girdi gerdūn-ı gerdān olur
Kimin ẕerresi mihr-i raḫşān olur

26 O mey kāke olmaz du-ʻālem bahā
Olur neşvesinden ʻaṣā ejdehā

27 O neşve ile ʻarʻar ḫırāmān olur
Gülüñ ceyb ü dāmānı yeksān olur

28 O neşveyle feryād ider ʻandelīb
O neşveyle āvāze eyler ḫaṭīb

29 Ṭarāvetde oldur ruḫ-ı dilbere
Viren hep odur reng ü bū güllere

30 O meyden pür itmiş ḳabāġını bāġ
Ṭuramaz ayaġ üzre ezhār-ı bāġ

31 Bu bezm ehli hep mest-i huşyār yoḳ
İnanmaz iseñ ġonçe aġzını ḳoḳ

32 Yine sāḳiyā ol billūrīn zücāc
Ālışdırmış āteşle ḫayli mizāc

42a 33 Ol āteş ki mīnāyı yaḳut ider
Delü cāna her şu‘lesin ḳūt ider

34 Ol āteş ki dildür semender aña
Meh ü mihr ü encümdür aẖker aña

35 Ol āteş ki ẖumdur ocaġı anuñ
Meh ü mihr kemter çerāġı anuñ

36 Ol āteş ki ṣahbāyı ḥażerātdadur
O sermāye mā-yı ḥażerātdadur

37 Tenevvürden āb-ı ḥayātı aḳıt
Ayaġına hep kā’inātı aḳıt

38 Ṣürāḥiyi fevvāre ile aña
Ḳadeḥ olsun ol cām-ı gitī-nümā

39 Ol āteş ki ider feyż-i āb-ı revān
Biter ocaġında gül ü erġuvān

40 Ol ocaḳ naẓargāh-ı şīddür
Ḥavāṣṣ-ı hümāyūn cemşīddür

41 Dir iseñ kimiñdür ki bu dev dumān
Ocaḳlıḳ virilmiş Ceme bir zamān

42 Zemīninde var ‘aceb ẖāṣıyet
Biter gül yirine feraḥ ‘āfiyet

43 Yoġ ol yirde nām u nişānı ġamuñ
Şikeste sinān u kemānı ġamuñ

44 Mizāca hevāsı olur sāzkār
Devāyı ṭabīb idemez anda kār

45 Ḥakīm acmasun ḥoḳḳa vü ṭāsını
Der āteş ider bāde eczāsını

46 Ne ruḳye gerekdür ne efsūn baña
Siḥirdür siḥirden gülefsūn baña

47 Getür sāḳiyā ol mey-i bī-ġaşy
O ser-māye-i kūze-i āteşi

48 Baña vir ki iksīre cevher idem
Sipihrüñ bu mis ṭāsını zer idem

49 Getür sāḳiyā rāḥ-ı la'l efseri
O rūḥ-ı revān-ı Cem ü Ḳayṣeri

50 Benüm destime ṣun ki sulṭān olam
Güher bend-i mühr-i Süleymān olam

51 Aç ey sāḳi ol sırr-ı ser-besteyi
O gülgūn tutuḳ bikr-i nev-resteyi

52 Ki nā-maḥrem-i perde-i rāz olam
Muġannī vü muṭrible dem-sāz olam

53 Zamanı degüldür ḫamūş olmanuñ
Ḳadeḥ-i ney gibi çeşm ü gūş olmanuñ

42b 54 Ṭarab-ḫāne-i 'ışret olmış çemen
Gülüp oynamaḳda gül ü yāsemen

55 Hezerān nevā-sāz biri birine
Muġannī muġaniye söyler yine

56 Eger her nihāli nesīm-i vezān
Döner sebz-gūn çenge serverān

57 O çengi gelür depredür ‘andelīb
İder naḳş u ṣavf-ı melā’ik-firīb

58 Muġannī getür sen daḫı sāzuñı
Hem-aheng it anuñla āvāzını

59 O muḥrıḳ-ı nefs bezmi germ eylesün
Dil-i saḫt-ı cānānı nerm eylesün

60 O naġme ki gūşe gelūden gelür
O meydür ki cāna sebūden gelür

61 ‘Aceb gördüm ol nāy-ı miskīn demi
Ṣürāḥi gibi mest ider adamı

62 Aġız bir idüp yine ol nāyle
O nāzuñ nefes yār bīnāyla

63 Hezār-ı gülistānı dem-beste ḳıl
Anuñ çeng ü nāyını işkeste ḳıl

64 Bu şi‘r-i terim bāġla ‘uşşāḳda
Maḫāl ḫˇānlıḳ it ney yirine ṭāḳda

65 Yeñi başdan olduḳ şerāba es̱īr
Bıraḳduḳ ḫarābāta eski ḥaṣīr

66 Görinür derūnda her ne ki vār
Ḳadeḥ-veş ḳanı yār-ı rūşen ẓamīr

67 Açar başlarını ṣürāḥi vü ḫum
Bize ḥürmet eyler ṣaġīr ü kebīr

68 Bulan meygede taḫta bendinde yer
Olur pādişāh-ı mu‘allī serīr

69 Mü’es̱s̱ir mis̱āl-i kevākib ḥabāb
Dinür cām-ı gerdāna çarḫ-ı es̱īr

70 Bu naẓma naẓīre olur Şeyḫiyā
Bulunursa cām-ı Ceme ger naẓīr

71 Muġannī el ur tār-ı şeşḫāneye
Çek ol kākül-i dil-keşi şāneye

72 Mey ü neyden ur gel benümle demi
Unutdur laṭīf ile derd ü ġamı

73 Zebān-ı muḥaṣṣıl saña ney gerek
Baña rūz-ı merre ḫum-ı mey gerek

43a 74 Bülend eyle āvāzeyi zühre-veş
Dökülsün kevākib yire mihre-veş

75 Sipihrüñ uṣūle getür devrini
Bilür senge nā-sāz ider cevrini

76 Elünden iñilder kemānçe ḳamu
Ḥikāyet ider ẓulmini mū-be-mū

77 İşi ko şimāl ile ʻūduñ fiġān
Ġamından ḳurı taḫta ḳalmış hemān

78 Ġamından dökilmiş peri bir baṭuñ
Ṣayılmaḳ olur regleri berbaṭuñ

79 Defi ateş-i ḳahrı ḳılmış nizār
Heman bir deri ḳalmış ol bī-ḳarar

80 Niçe gülle azūrde-i ḫāredür
Elinden niçe kāse ṣad-pāredür

81 Hücūmundan olmaḳ dilerseñ emīn
Kemīninde meyḫānenüñ ol mekīn

82 Hiṣār olsun anda sebū ḳulleden
Ḳadeḥlerden olsun o ḥaṣbe neden

83 Elüñde idüp cāmı la'līn siper
Sipihre bu meydānda göster hüner

84 Çek ol cāmı k'ide seni şīr-mest
Vire pençe-i mihre pençeñ şikest

85 O cāmuñ mey-i māye-i rūḥ olur
İçen Ḫıżr olur ṣanma kim Nūḥ olur

86 Getür sāḳiyā ol mey-i ḳaṭre-rīz
Vir ol la'l-i tesbīḥi lüṭf ile tīz

87 Vire tāki baña kerāmet birez
Ṣālim āba seccāde çün berg-i rez

88 Getür sāḳī ol māye-i ceẕbeyi
Çekem çāk idem ḫırḳa-i tevbeyi

89 Üzümden o ceẕbeyle meslūb olam
Çep-endāz āyīn ü üslūb olam

90 Billurīn benānuñla camı getür
O gülgūn sīmīn licāmı getür

91 Süvār it beni gel meded rācilüm
Der-i yāre varmaġa müsta'celüm

92 Odur der medārı bu devrüñ hemān
Anuñ lüṭfine çeker nūr-ı āsumān

93 O derde olur fetḫ-i bāb-ı rümūz
Anuñ ferşi altındadur hep künūz

94 O derde ḳurulmışdı bezm-i elest
Bu güni anuñ cāmı ḳılmışdı mest

43b 95 O derden umar bādeyi kā’ināt
O derden aḳar ṭurmaz ab-ı ḥayāt

96 O derden döküp mihre bir cām u din
Eli ditrer olmış müdām elcimeden

97 O meyden içen ẕerre ḫurşīd olur
Gedā cāmını görse cemşīd olur

98 Anuñ neşvesi peşeyi pīl ider
Anuñ cür‘ası ḳaṭreyi nīl ider

99 O ṣahbāyı Şeyḫīye yārab içer
Anı bir ayaḳla felekden geçer

100 Fenāda beḳā mesti ile anı
Rıżāda liḳā mesti ile anı

101 O neşveyle gerdūna baṣsun ayaḳ
Ene’l-haḳ meyinden pür olsun ḳabaḳ

102 Taḥammül vire ammā anuñ nūrına
Doya tā o keyfiyetimüñ zūrına

103 Götürmez anı degme mest-i müdām
Anuñ tābına doyamaz degme cām

104 Anuñ neşvesin eylemek ‘ıyān
Ḳabaḳ gibi manṣūr aṣıldı hemān

105 Ḫaṭādur açulmaz bu pusīde kār
Yaṣaḳdur içilmez şerāb aşikār

106 Nühüfte gerek ser-i bezm-i elest
Anuñçün suḫan-ı cāmın itdüm şikest

107 İrüp ġāyetine rahīḳ-i kelām
Ḫumı eyledüm ser bahār-ı ḫitām

108 Ṣuraḥi-i ḫāme olup ser-nügūn
Bu meydānı ṭutdı mey-i lāle-gūn

109 Bitürdüm bu naẓm-ı ter-i sādeyi
Düketdüm sebūda olan bādeyi

110 Ḫum-ı sīne pür-meydür ammā dilā
Ḥarīfān-ı hem meşrebe hep ṣalā

Ḳıt‘a

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Bu behiştān-ı ṭurfe enhāruñ
Nāf u eknāfı ‘ayn-ı cennetdür

2 Miski elmāsı nāfe gibi anuñ
Dil-i bimāra ḳut-u kuvvetdür

3 Beh-i ḫūbı şemmāmeden bihter
Ḳoma elden ki rūḥa raḥatdur

44a 4 Fıstıḳ u levzi naḳl-i meclisdür
Mīş ü āhūsı başlu ni‘metdür

5 Kebk ü dürrācı mūnis ü ahlı
Güzeli ṣayd olur velāyetdür

6 Ṭūṭī-i cāmı herkes elle ṭutar
Bir güzel murġzār-ı ‘ışretdür

7 Cūyı zencīri zülf-i ḫumdur ḫum
Bend ü girdābı dām-ı ṣoḥbetdür

8 ʻAḳs-ı gülzāruñ anda ʻālemi vār
ʻĀlem-i āba vaḳt-i raġbetdür

9 Naḳş u ṣavtı birez gele küçük
Kārı her murġānınuñ şetāretdür

10 Anda yañlış mı tāzeler okusa
Ey muʻallim ura ḳırā'atdur

11 Ḳatı ḫoş-bū gelür nesīmi baña
Ġaliba ḫāki misk-i tebbetdür

12 Evliyā himmetiyle girdi ele
Ḥāṣılı Şeyḫiyā vilāyetdür

Ḳıṭʻa

Mefāʻilün Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün

1 Birisi eskimeden bir daḫı ʻināyet olup
İder keremde velīü'n-naʻim kerāmetler

2 Ḳulına nev-be-nev iḥsān ider o ṣadr güherim
İder raʻiyyetine şāhlar riʻāyetler

3 Ne deñlü ḳadr-ı ʻubūdiyyetim bülend olsa
Boyumdan āşırıdur itdügi ʻināyetler

4 Libās-ı devlet ü cāhı hemīşe ola ḥadīd
Bürehnegānı ide himmeti ḥimāyetler

5 Mürīd ola o mürebbi'l-efāżıla ʻālem
Murādı üzre aña keşf ola vilāyetler

Ḳıṭʿa

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Güzel midür o ki muḥtāc olup niḳāba müdām
Zen ola nāmı özi perde-i ḫafāda ola

2 Güzel odur ki yüzi āḳ u alnı açıġ olup
Cemāli āyinesi gün gibi güşāde ola

Ḳıṭʿa

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Ḫūbım diyü nāz eyleme ey bir bir bed-ḫū
Ol vażiʿ levendānuña hergiz göñül aḳmaz

2 Devrüñle güzelsin ṣatamazsın bize çehre
Āyine-i ḥüsn ārif olan yüzüñe baḳmaz

44b Ḳıṭʿa

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Yüz ḳat ziyāde eyledi ḥüsnin hat-ı ruḫı
Mezc eyledi ḫüdā şeb-i ḳadri nehārına

2 Bāġ-ı maḥabbetüñ ne temāşadur ey göñül
Köhne bahārı ġalib imiş nev-bahārına

Ḳıṭʿa

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḫayli döşendi saña eyā serv-i baġ-ı nāz
Ümmīd-i pāy-ı būseñ ile çehre-i niyāz

2 Herkes du‘ā-yı seyfi nola ḥırz idinseler
Şemşīr-i ġamzesinden ider ‘ālem ihtirāz

Ḳıṭ‘a
Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ol ki zūr u zerle ‘āli rütbe iḥrāz eyledi
İtdi dehrüñ ser-keşānı āsitānına sücūd

2 İrgürür gerçi sipihre āsumānī-veş başın
Yıldızı nāke düşer fi’l-ḥāl ider maḥv u cūd

Evvel-i metāli‘ fi’l-elif
Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Ser-i kūyuñda aġlarken temāşā eyle gel cānā
İki göz ārasında bir büyük deryā olur peydā

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

2 Ḳarārım yoḳ sefer ḳasdın idelden ol büt-i ra‘nā
Metā‘-ı sabrı ḥayfā bir seferli eyledi yaġma

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

3 Yaḳıbdur cübbe vü destārı şevk ile bütün dünyā
Giyer ‘aşḳuñla oddān pirehen mihr-i cihān-ārā

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

4 Derd ile ger ṣafālıġa ṣūfī-i bī- nevā
Ṣafı bize ḳalur mey-i gülgūn-ı dilgüşā

Fil-bā

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Ġam her ne deñlü olsa kaviyy ol virür cevāb
Ḫaylice ḫoşca neş'e degül mü şerāb-nāb

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

2 Şetm ile düşmenüñ idelüm hālini ḫarāb
Aġız tüfegi ile helāk olsun ol ġarāb

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3 Rū-be-rū yüz kerre eyler būse-i la'lüñ ṭaleb
Cām-ı mey pek yüzlidür yüz virme gel ey ġonca leb

Fi't-tā

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Bir zāġa hep teveccüh ider ḫalḳ-ı kā'ināt
Aġızla kuş ṭutarsa da yoḳ bāza iltifāt

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

2 Nāme'yle selām eyle niyāz ehline 'aşḳ it
Ey māh mis̱āli ḳo göñül yazmaġa meşḳ it

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3 Būy-ı mey var ol leb-i ziyāde olmış mey-perest
Oldum ol gülzār-ı ḥüsnüñ ġonçesi būyıyla mest

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

45a 4 Bāde görmez müs̱elliş̱ eyler imiş
Yine bir fitne ḳınıdur zāhid

Metāli‘ fī ḥarfü’r-rā

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Levḥ-i rūyunda olınca ẖaṭ-ı şeb-gūn aşikār
Virdi ilk aẖşamdan ol meh-rū ḳucalmaġa ḳarar

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

2 Naḳd-i vaṣlın her kişi āvcunda bilse vechi vār
Naḳdden yek va‘deler eyler o şūẖ-ı şīvekār

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

3 Gülmez oldı gitdi göñülümce nerd-i ‘aşḳda jār
Göñlime girdüñ benüm ey tīr-i dildūz-ı nigār

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

4 Mihr ruẖsārına yād eyler dü-zülfin perdedār
Āh alandan baña gün göstermez oldı rūzgar

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

5 ‘Uşşāḳla revādur eger diñlenürse yār
Ġayet güzel maḳāmdur elḥaḳ benefşezār

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

6 Gel duẖān iç varaḳlı berş gider
Varaḳ-ı diger ey nedīm-i seḥer

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

7 Virse bir şeftālu naḳd-ı cān diler ol naẖl-i ter
Çāşnī meft olduġın bazārda bilmez meger

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

8 Mey görüp elde ayāġı sürerüz şām u seḥer
Zāhidā ṭa'nı ḳo kim göre gülin süre gider

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

9 Dilimde söz-i 'aşḳuñ gitmedi cism oldı ḫākister
Belī ḫākister içre olsa sönmez degmede aḫker

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

10 Bu riyā naḳşıydı pür dāġ oldı bu çeşm-i ḥaḳīr
Yaḳdum ol ḫankāre ḳarşu 'āḳıbet bende ḥaṣīr

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

11 Ḫaṭ-ı ruḫuñ tırāşını dil ārızūdadur
Ḳılma dirīġ o sünbüli kim kökü ṣudadur

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

12 Müselsel kāküliyle ḳaddi cānānuñ ne a'lādur
Melāḥat şehrinüñ zencīrli servi temāşādur

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

13 Dimek 'uşşāḳı ser-gerdān idüp baḳmaḳ o yarüñdür
Güneh şem'üñ degül pervāne-i bī-ihtiyāruñdur

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

14 Başımda dāġ-ı ḫūn-ālūde kūyı tāze bir güldür
Ten-i ḫākīde na'lim ṣan sifāl içre karanfildür

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

15 Māhdan māhiye dek garḳ sirişk oldı cihān
Bir ḳurı da'va ṣanur 'aşḳım daẖı ol nev-civān

Metāli-i fī ḥarfü'z-zā
Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 İderken evc-i istiġnāya bī-pervā çıḳup pervāz
Göñül murġını ġāfil avladı ol gözleri şeh-bāz

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

2 'Aşḳla geh başına tīşe vü geh tāş uramaz
Kimse ferhād gibi 'aşḳa begim baş uramaz

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3 Bezme varmam bāde olmazsa dimiş cānānımuz
Küşte-i hicrüz getür ṣaḥbāyı gülsün cānımuz

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

45b 4 Aṣdı bu kāşāneye yaḥ niçe şemşīr-tīz
Düzdi sipāhī likin Behmen-i Rüstem-i sitīz

Sin
Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḥalet-i 'aşkı cenūba eylemek ister ḳıyās
Her zamān eyler uṣūle güc faḳih gec şinās

Fe

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Şerḥa şerḥa oldı ṣanem sīne-i derd ittiṣāf
Cism-i ḫāki seyl-i eşkimden olupdur pür-şikāf

Fi'l-ḳāf

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ḫat-ı rūyın eliyle yoḳlamaḳdur kārı cānānuñ
Eli altındadur hep leşker-i fitne o fettānuñ

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

2 'Aceb revācı var ey dil cihānda yedi gūherüñ
Meta'ı pek geçer oldı sipihr-i pīleverüñ

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

3 Leẕẕet-i güftārı zehrin şehd ider ehl-i ġamuñ
Ṭatlıdur aġırlıġı ol şāhid-i şīrīn famuñ

Fi'l-lām

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Kāküli şeb yüzi meh-i nāḫın engüşti hilāl
Bir güzeldür depeden ṭırnaġa dek ḥüsn-i cemāl

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

2 Kendin añlar ol ebruvāna miṡāl
Olmasun iki yaḳa ıssı hilāl

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

3 H̲atıyla h̲ayli açıldı o rūyı lāle mis̲āl
Benefşe lev gibi ol tāze nah̲l-i bāġ-ı cemāl

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

4 ʿİbādetle hemān cennet diler ḥaḳdan olup ġāfil
Ne fikre ḳulluḳ eyler zāhid-i nādānı gör ey dil

Fi'l-mim
Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḳo līkin gūyiyā zencīrli serv idi cānānım
Alınca kāġıdını serv āzād oldı sulṭānım

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

2 Gird-i laʿlinde h̲aṭ-ı ʿanber-fām
Ṣārabü'l-h̲umser belki mest müdām

Fi'n-nūn
Feʿilātün Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿilün

1 Būs-ı lebüñle buldı diyü mürde tāze cān
Almaġa çalışur ānı can-ı h̲ukne-i cihān

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

2 Dizin dizin olur ardınca bendeler her ān
Esīrci ṣanur ol şūh̲ı seyr iden yārān

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

3 Şīr-veş ‘āşıḳlaruñ ḳanın içer virmez āmān
Çek sevādındur ṣaḳın ol ṭıfl-ı şūẖ-ı dilsitān

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

46a 4 Görinen ṣanmañ şafaḳdur ablaḳ çarẖ-ı berin
Ḳan ḳuşandı şīr āhum göricek pür-ẖışm-ı kīn

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

5 Sen şeh-i ḥüsne dinüp tāze ġazeller cāna
Şu‘ara bir pere gelsün yine dīvān olsun

Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

6 Ot bahā sīne çıḳdı berg-i duẖān
Nola gül öksüzü olursa cihān

Fi’l-hā

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Kirpigin yummaz idelden bu fenā dehre nigāh
Çöpi çöp üzre ḳomaz merdüm-i çeşm-i āgāh

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

2 Sā‘ad-i sīminini mestāne düşletmiş o māh
Āfet irmiş deste-i billūre olmış sīm-siyāh

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

3 ‘Ömrümdür ey peri didim ol kākül-i siyāh
Lütfiyle didi ‘ömrüñ uzun olsun āleh

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

4 Seyr idenler peyker-i māh-i nev-i āfāḳda
Üstüḫˇān-ı pehlevi māhi ṣanurlar ṭāḳda

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

5 Dilā şehd-i ṣafā almaġa sa'ī bī-karān ile
Hücūm eylerse zenbūr-ı ġam u miḥnet duḫān ile

Mefʻūlü Mefāʻīlü Mefāʻīlü Feʻūlün

6 Ḥileyle dönüp kāküli sevdāger-i çīne
Çekdi dil-i sevdāzedeyi kāfir içine

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

7 Ne zamān olsa gelür ḫāne-i ḳalb-i zāre
Baḳdura ḳapu baca peyk-i ḫayāl-i yāre

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

8 İki dilber ġamze-i ḥışm ile gelse bir yire
Ṣanurdum olur iki mestāne ḫançer ḫançere

Fi'l-yā

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

1 ʻAdū geldi ḫaṭ-ı ruḫsār-ı dilberden ḥaber virdi
Yine ol rū siyeh āyine-i ṭabʻa keder virdi

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

2 Çeşm-i mesti bekrüñ ʻāleme eyler mekri
Mey-i ʻaşḳıyla olursaḳ nola biz de bekrī

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

3 Çemende itmiş idik ṣayd ol āhū-yı ḫuṭeni
Raḳīb-i ḫar ḥaber almış uzun ḳulaḳdan anı

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

4 Ḥasteyem egme raḳībā ḫançer-i canānımı
Bir içim ṣuyıla alma mekr idüp īmānımı

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

5 Şu‘ā‘-i ḥüsni ḳomaz seyre rūy-ı cānānı
Mürīde müşkil imiş pek ḥicāb-ı nurānı

Ḳıṭ‘a-i berāy-ı nev‘īzāde ‘Aṭāyī

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Zīver-i ma‘nāyıla dīvānı nev‘ī-zādenüñ
Dil-rubālar gibi seyrān ideni ḥayrān ider
Fevc fevc eyler ẓuhūr ebyātınuñ ma‘nāları
Şāh beyt-i fażlıdur her biri bir divān ider

Ḳad-temme’d-dīvān bi-avni’llāhi’l-mennān mi-enfāsi’l-ḳudsiyye eş-Şeyḫī
Efendi sellemehu’llāhü ta‘ālā fi’d-dāreyn

SONUÇ

1) Kaynaklara göre Türk edebiyatında Şeyhī mahlasını kullanan şair Tuhfe-i Nāili'ye göre 29, Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı Sözlüğü'nde 23'tür. Bunlardan en ünlüsü 15. asır Anadolu sahasında Türk edebiyatının en önemli şahsiyetlerinden biri olan Har-name sahibi Şeyhīdir.

Üzerinde çalıştığımız Şeyhī, bu mahlası kullanan diğer şairlerden farklıdır. Har-nāme ve Hüsrev ü Şirin'i yazan Şeyhī'nin 15. asırda yaşadığı bilinmektedir. Üzerinde çalıştığımız Şeyhī'nin ise 17. asırda yaşamıştır. Kaynaklar onun ölüm tarihini 1634/1635 Cidde olarak vermektedir. Üzerinde çalıştığımız Şeyhī kaynaklarda Şeyhī Mehmed Efendi (Allāme Şeyhī) olarak bilinmekte ve doğum yeri Eğridir olarak geçmektedir.

2) Çalışmamıza konu olan Şeyhī Divanı'nın tek yazma nüshasını görebildik. Bu nüsha Süleymaniye Kütüphanesinde Lala İsmail Kitaplığında 454 numara ile kayıtlıdır.

3) Şeyhī Divanı'nda 14 kaside, 175 gazel, 1 tahmis, 1 sāki-nāme, 7 kıt'a ve 13 matla' bulunmaktadır.

4) Divanda Şeyhī Mehmed Efendi'nin doğum tarihi, doğum yeri, tahsili, bir tarikata bağlı olup olmadığı gibi bilgilere rastlanmamıştır.

5) Şeyhī Mehmed Efendi kafiye ve redif kurmada başarılıdır. Kafiyeler çoğunlukla Türkçe kelimelerle yapılmıştır. Şair vezin uygulamada da başarılıdır ve vezne hakimdir.

6) Şeyhī Mehmed Efendi'nin dili açık anlaşılır olmakla birlikte Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılmıştır. Ayrıca şair teşbīh, telmīh, mübalağa cinas gibi birçok söz sanatını da başarıyla kullanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

Akün, Ömer Faruk, “Divan Edebiyatı”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1994, C.9 s.389-427

Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB, İstanbul 1983

Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 1999

Dilçin, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay. Ankara 2004

Eraslan, Kemal, Ali-Şir Nevayi-Mīzānü’l-Evzān, TDK Yay. 568, Ali-Şir Nevayi Külliyatı:14, Ankara 1993

Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay. İstanbul 2000

İbnü’s-Seyid Burhaneddin, Keşfü’z-Zünūn, C.1, s. 895

İpekten, Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergah Yay. İstanbul 2005

İpekten, Haluk- Mustafa İsen- Recep Toparlı- Naci Okçu- Turgut Karabey, Tezkirelere Göre Divan İsimler Sözlüğü, KB Yay. Ankara 1988

Külekçi, Numan, Edebi Sanatlar, Akçay Yay. Ankara 1999

Levend, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı, Enderun Kitabevi Yay. İstanbul 1984

Mengi, Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay. Ankara 2003

Onay, Ahmet Talat, Mazmunlar ve İzahı, Akçağ Yay. Ankara 2000

Rıza Tezkiresi, hzl. M.Sadık Erdağı, Türk Dili ve Edebiyatı Kitapları Ankara 2002

Seyrek-zāde Mehmed Asım’ın Hayatı ve Zeyl-i Zübdetü’l-Eş‘ār Adlı Eseri, hzl. Ali Osman Coşkun, Yüksek Lisans Tezi

Şakaik-i Nu‘maniye ve Zeylleri (Vekayiü’l-Fudalā), hzl. Abdülkadir Özcan, C.3, s. 18-19

Şentürk, Ahmet Atilla-Kartal Ahmet, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergah Yay. İstanbul 2004

Tarlan, Ali Nihat, Edebiyat Meseleleri, Ötüken Yay. İstanbul 1981

Tuman, Nail, Tuhfe-i Naili, hzl. Cemal Kurnaz- Mustafa Tatçı, C.2, s. 518, Nu. 2185

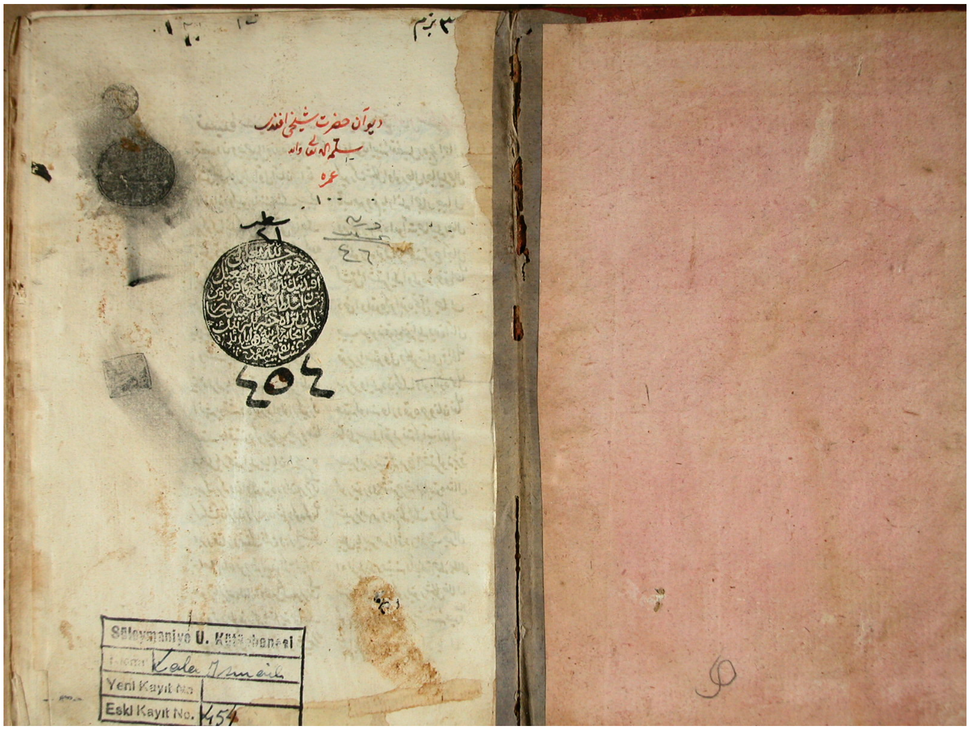
TDK Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu,TDK Yay. Ankara 1999

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Şeyhi maddesi, C.8, s. 148, Dergah Yay., İstanbul 1998

Ünver, İsmail, "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", Ankara Ünv. DTCF Türkoloji Der. (Ankara 1993) C.11, S.1

Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yay. Ankara 1983

Yılmaz, Mehmet, Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992

قصیده در مدح اسب رهوار

وار بر اسبم که باد نسلندن / صافنات الجیاد نسلندن
منتسبدر ابی ابیه نه / ایمتی ام الجواد نسلندن
کحل چشمن کحیله دن آلمش / جیدی جیران واد نسلندن
بیل نزدن نجابت کسب ایتمش / و ثباتی جراد نسلندن
اول پری پیکری خدا قلمش / اشقر دیوزاد نسلندن
یوردلدل سلالهٔ شبدیزا / خنگ عنقا نهاد نسلندن
انی بر شهسواره سوق ایدرم / سام سامی طراد نسلندن
لطف و قهری عز الله اوزره تمام / قهرمانی و قباد نسلندن
بسته نوشین روانه سلسله‌سی / خسرو عدل و داد نسلندن
صاحب خطبه سکه نامله جام / سرور جم نژاد نسلندن
ملک بخش جهانستان و دلیر / خان سلیم جواد نسلندن
زهره رو درشه ملک رامد / پادشاهان راد نسلندن
کاینانک مراد و ممتازی
حضرت خان مراد نسلندن
قولی قربانی شاه و شهزاده / کهترین عبدی عاد نسلندن
شاه محمودانک کتابتیدر / خط نویس عماد نسلندن
فرش دار السعاده سرخدیسی / حور عین و سعاد نسلندن
بیکمی یوق بنده سی چو فتح گرای / فاتحان بلاد نسلندن
جمله انک سلحدارلریدر / خان دمرجانی پولاد نسلندن
نیجه بیک تیغ زن دلاوری وار / رستم زرنجاد نسلندن
سرخ سرا وزره استسه سردار / سروران جهاد نسلندن :

باش

باش وجاناله کلور نیجه غازی / سید یا سواد نسلندن
اصلی فصلیله کسدی فتنه‌لری / تیغی اهل فساد نسلندن
عرقنی کسدی شها قومه که / اهل کفر و عناد نسلندن
یوزه دورکده چقمسون سودکان / زنج افقی سواد نسلندن
قومه آدم یرینه دیولری / غول آهن فواد نسلندن
کونکبی یبا اوله قبلکده طوغن / اهل مهر و وداد نسلندن
شاد قیل لطفکیله مرده‌لری / شیر مردان شاد نسلندن
ویرمه ترکه قلیچ قلیچ کلمز / اهل داس و حصاد نسلندن
مرد زین اولمز اهل زینت اولور / زنان زرین مهاد نسلندن
ورد قوبمز کلور رجبان کبریه / مبتلای زباد نسلندن
عسکرین حق زیاده ایده وب ابّه / سعد و حمزه زیاد نسلندن
ارشد بنده کاینیدر شیخی / شیخ صاحب رشاد نسلندن
خیرخواهی کمین ثناخوانی
عبدی خیر العباد نسلندن

قصیده برای ذم دخان واقع شده

مثال برک خزان روزگار تند و شتاب / دخان ورقلرین اتور طرف طرف پرتاب
چراغی روشن اولوب بر دخی اوکونمز / اوجقلرینه صو قویدی شور سیل عتاب
عمرلرینه قونوب پاره‌لر جکرلرینی / بو خلقه ایتمز انک اترو کن درنده عقاب
دخانله عشرت ایدرمی کوریرسن مجنون / دخان ایچن عقلا ویرسنه سواله جواب
نحاسی نخله دوزخ نشین اولوب ظاهر / جکرلرین دونه دونه یقر مثال کباب
دخانی حریف البته اهل نار ایلر / دخانیانی سزادر یقرسه نار عقاب

نوشک
سواد وجهی نمایان اولور دخان / چکر دخاندن انکچون مجالسنده حجاب
دخانی روشن ایدر زهر ایچر حقیقتده / عجب سفینه اولور اولکم ایدر رهلاکه شتاب
کچورسن آهله کوکسنی صدر دود کشانک / که برکی عیش اتدی زمانه نقش برآب
دخان و باده‌یی برباد ایدوب افردی فلک / کورنمز اولدی بو وادیده ایچره آب و سراب
سواد دودی بلاکی سیاه اولوب خلقه / فلکده اولمش ایدی عالمه سحاب عذاب
سونمیش چراغ جمال مهرو یان / بخاری ایتمشدی افتابی ده بی تاب
دهانی اغشیدی کل خانک اول بدبو / که کندنا ایدی کویا که غنچهٔ سیراب
ایدردی مجلسی بر بوتنفس ایله نقوش / دخان دهنلرین اتمشدی لولهٔ جرکاب
اسنجه صرصر قهر شدید سلطانی / کوتوردی قو قویی اول روسیاه کشیغ چراب
او شاهنک آتش قهرنی کورنجه توتوردی دخانی / بو و بهمله یره کجدی مثال جرعهٔ شراب
یقر یاقر غضب آتشی خراباتی / دخان ایچدیسه برکز برایکی خانه خراب
وجود منکری دورنده ایتدیلر انکار / دخانی ایلیه مزکمسه ایتسه اشراب
دکلدر روز و شب الکه ازل کسوف و خسوف / کیدنجه ظلمتی قربولدی مهرله مهتاب
ایکیسی بیره کلمز کیدر اول ورآمک / انی طاغتدی یساغ شه یکانه جناب
جناب حضرت سلطان مراد عادل کیم
رکابی حد متنی سلطنت بیلور داراب
مرام بخش جهان کامکار مسند جم / سپهر مرتبه خاقان افتاب رکاب
هزبر باسل صاحب قران دریا دل / فلک مخیم و سدره علم شهاب طناب
حضر کرامت و صدیق صدق عیسی دم / عمر عدالت و عثمان حیا علی محراب
کشاده بخت و سلیمان حشم فریدون تخت / بلندذات و همایون سیر معلی باب
ستوده ظل ظلیل خدای عز و جل / خجسته شاه جلیل مبجل الالقاب

مدار

مدار ملک و ملل ساز کار علم و عمل / قرار دین و دول زنده دار حکم و کتاب
مناط رد و قبول و مراد بخش هنر / کهرشناس افاضل کزیده سنج لباب
زمینه در و کهر یاغدردی چون باران / اگرکه بحر کفندن الا یدی فیض سحاب
حدیث وصفنی مجموعهٔ سپهر آلمز / اولنسه محدث ذاتی کرحساب و کتاب
ملوکی ایشکینه یوز سورمکی بیلور رفعت / قدر و تایله اولور در نده خلقهٔ باب
او شاه شاهنشاهانک زمان عدلنده / اوور مرلاف شهی بیب عجب سباب
دکل قلاع عدوی شورسمه همتی کیم / جبال راسیه قلعیسن ایتمز استصعاب
ندر مکه انلارس باصدرسه تیر باران / اولور سپرلری اعدایه و رطهٔ کرداب
اقین دمنده عدونک کلولرینه شها / آقوب دوکلمده در تیغ و نیزه خون خراب
قو تیغی دشمنه بسدر کمینه پیکانک / که غرق ایدر نیجه مور ضعیف قطرهٔ آب
عدو شکاری شهاهمتکده آسانمدر / فسار شمله متقاد اولور مثال دواب
رواج سکهٔ دین فضلا اولور چونکم / کمال نقدا فاضله در ملکده حساب
برایکی مسئله‌یی نصب نفس ایدوب بیلمز / امید نصب مناصب ایدر نیجه نصاب
کلام بیرغضه سمع یا کلکی طوتمه : / ملوث اولمونا اول یابی عنبرین قلاب
روا میدر دولتکده واریکن علامه / بولنمق اولور ایکن لجه‌ده دریا یاب
برایکی بدکهر دون مثال خرمهره / اوله مضایقه بخشای عقد در خوشاب
مکمل اولدی دوا وینم اوج سال اورده / مؤلفاتم اولور جمع اولنسه نیجه کتاب
کمینه بنده سی سن پادشاه جم جاهک / قوخود فروشلق شیخیا بتر اطناب
چو نسل آل عباس دعاکرک پیشه‌ک / اولور همیشه کلال الدن نتیجه حلاب
مدام تا کل خوشبو ویره دماغه فرح / منور اوله شکوفه آیله مجلس احباب
بهار عمرک اوله مایهٔ سرور ابد : / زمان دولتک اوله مثال عهد شباب

قصیده در وصف بهار

شاه نوروزه دهر ایدوب تعظیم بهمن وقته ایلدی تقدیم
دوشیوب سبزه مقدمینی بهار گتدی کوه شتای کهنه گلیم
دوکلوب گللری عسکر ازهار ایتدی دی ملکنی آنلره تسلیم
باغی باصدردی کوکبه شه گل دوشدی قلب شتایه جمرهٔ بیم
برقی محو ایلیوب جهانه قودی شیوهٔ گرم روی مهر کریم
شاخ خشک ایلدی قبول نما بولدی یعنی حیات عظم رمیم
اولدی مستان بزم خلد اشجار جوبلر ویردی نشوهٔ تسنیم
نعرهٔ مست بلبلان چمن زهرهٔ زهری ایتدی چاک و دو نیم
شجر طور شعله بیجیسده گلبن پر گل هزار کلیم
نرگس خوش قماشی نونتنک کاسهٔ زرنگاری کار قدیم
لاله لالا و تازه ربس غنچه بر اوجق اوغلی نوجوان زعیم
صالنور اله لب جو ده سرو لاغر میان چنار جسیم
دلی بتدی چمنده طوطینک شاه ورده یناشدی تازه ندیم
گلستانده هزار طرفه مقام بر مسافر مجدد آدی مقیم
سیم دسته بله صاتلور اولدی رایگان اتدی قیمتن تقویم
جای کمانونده دک معقومه کیم شمدیدن آبی ایلسون ترقیم
بسط ارواح اتدی دنیایه نه سخاپیشه جان اولور بو نسیم
مرده مرغان کوبه ویردی حیات روزکار ایتدی کار ابراهیم
ایتدی ازهاری جمله عنبر بو نفحهٔ خلق پادشاه کریم
وارث الملک خان مراد کام‌آور جد بجد شه نشان هفت اقلیم
امن ملک و سعادت عالم شرف تاج و رونق دیهیم

مظهر

مظهر اسم اعظم قیوم نامور آرجهان پناه عظیم
حاکم نکته سنج حکمت دان عالم سر سر نهفت علیم
دانش و بینش خدا آدی بی نیاز معلم و تعلیم
علم عدلی دیکدی تا سروش قایم اولدی انکله شرع قدیم
رایی ناموس اعظم ملکوت فکری جاسوس جست صدا قلیم
قصر بو العیش مصر عدلی جنان نیل جوینده چرخ کهنه جریم
غنچه آغزین کلابیله بیقسر دامن پاکنی اتمکه تلثیم
فیض لطف شتابی قلدی بهار زمهریر جحیم ایتدی نعیم
اوله همدم نسیم را فتنه نفحهٔ خلد اولوردی فیح جحیم
نار خشم و عتابی تابنده ریق اولور رعد و یه ماء حمیم
تیر زرّینی تابی دشمن سوز یانزاک صوک شهابه دیو رجیم
خصم قتال تیغی سرخ سره شمشیری اهل زرقه باشلو غریم
قهر و فتنه قهرمان شدید گاه لطف و کرم حلیم و سلیم
اب مشفق عطاسی ایتامه دروراتجق مالکنده یتیم
خصه اکسون جهانه بو مطلع دن ایله رندانه مطرب انغیم
اتمیدی نفس اوردی نسیم جانه جان قاتر ایدی بو یله نسیم
مسک رومی ایدردی خاکی مشک طرّهٔ سنبل الایدی نمّه شمیم
نفحهٔ کوینه الا ایدی نبات نافه اولوردی آهوان حریم
دل خوبانی قلدی غمزه سر جاک ایتدی پولادی خنجر بله دو نیم
شاه دورانه نظم کلبو یک شیخیا قل دعا بله تسلیم
کرم و سرد اوله تا ربیع و شتا خشمناک اوله گاه گاه حلیم

عدلی ایامه اعتدال ویره
روزکاری اوله نعیم مقیم

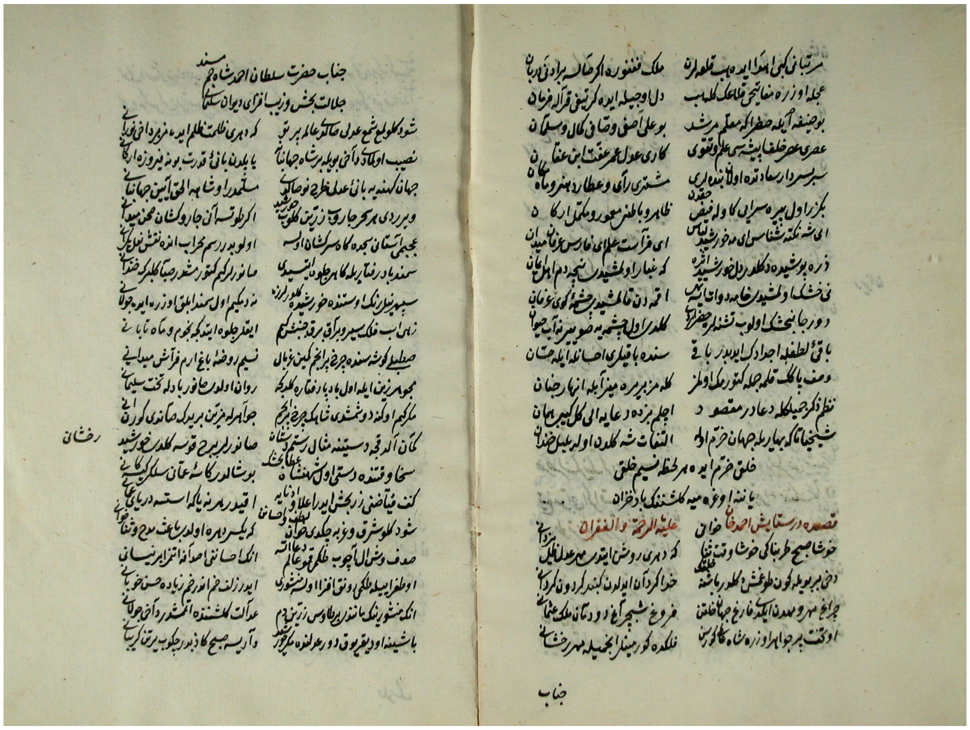
قصیده در ستایش مرحوم عثمان خان علیه الرحمه

سرو خلعت گیورب آیسنه بو نیچه احسان ینه گلشنده گسوبیج مه ابر قار باران
جان ویروب آب روان زاینش جسم نبات و شجره آب انهاره عجمی دیدی بسم روح روان
ایکی سطر اولدی چمن ایکی یاننده جویک دوشدی مائی ورق لوا فقه خط ریحان
دوندی دولت بغرله چمنک اطرافی عید گاهه صالنور سه پیدر سرو جوان
سبزوار اولدی چمن مائی عجم کیبور جا بجا گلزاری وار سنبل چمن بستان
ینه زراسکلله قاپو یه چقدی نرگس اولدی درگاه شهنشاه بهاره دربان
قول قول آل باغلدیلر سرو چنار و عرعر شاه گل شوکتله ایتدی چمنده دیوان
آلدی سیمین سپرین دوشنه جو صحنهٔ حباب ایتدی آقچیلارین شهر گلستانه روان
برک گل اوزره سلیمان زماندر هدهد کوبتر رخشنی نازگلک ایله آه دوزان
یاسمن خیلی ینه لالکه یه غالب اولدی تنکم سرخ سره عسکر آل عثمان
اقشر کوزلرن آلوربا قنک نرگس وار نوله ربابی صفا جولره اوله حیران
نغمهٔ بلبله میز آبر آهنک ایلسه صانکه گلشنده اوقوریله بر خوش الحان
گرزدر ربا دکیروب قوقتو غنچه غاغ حسنه لردر کوجله باغی ایدر لر سیران
کورمیک غنچه زنبق بو قوزبابایقی بر منق قالدوروب اول دمده گتوردی امان
آستین گلی ازهار بونور کوزلرینه ننه کم دامن سلطان جهانی اعیان
بر نوا انداز عدالتکده ذی النورین
نورا عیان شهان حضرت سلطان عثمان
جام بخشای جم و کام ده روم و عجم کار فرمای کی و تاج ستان کیوان

آسمان

آسمان قدر و کواکب خدم و مهر افسر قهرمان قهر و سلیمان حشم اسکندر شان
حقهٔ گوهر رای خوشی لوح محفوظ شقهٔ رایت اژدر روش مهر فشان
مطلع دولتی نوروز بهار عظمت سایهٔ جودی شب قدر نهار احسان
کوکب طالعنک اوستنده دتر خورشید خدمتی شمعنه پروانه سپهر گردان
رقصدن آینی پر بحر ایدی چون مه نو بولسه زهره صف نعلینده دخول امکان
کف دریا شی فلکده اوله لی گوهر ریز پوزین صو بیله پرنده طور ابر نیسان
باب گلزاری نسیم کرمی فتح ایتسه دهر تقویمنه یازلز ایدی فصل خزان
همتی شو یله که بر گرد حقیره نظری ایتسه بر لحظه تعلق اوله چرخ گردان
سطوتی شو یله که اوله فلکه تاب انگار خرد اولوب شیشهٔ صفت اوله ریزان
شوکتی حشمتی شو یله که بر جانبه عزم ایتسه اولور چرخ و سیاره بیچاره رکابنده روان
دلدل انگیز و غاکم دم جولان ننده تیغ و شش کوهلری سر بسر ایدر ریزان
فارس عرصهٔ پهنای شجاعت که اولور اسب بالا دونه کوهله همرکبان
توسن تند فلک چنبر اولور آتنده دوشرب دز کتنی ایله عزم میدان
آت قوپر سیدی اگر عسکری بر یر دفا اولور کوهلر بادله آت باشی برابر پویان
صرصر لشکر زینک کردی جقوب افلاک کرم شبتابه دو بزیکر خورشید جهان
تیغ مواجی اگر اقسه غلاف زر دن محو اولور بحر تحیرده نهنگ عمان
تب طوتر شیر نری تابش شمشیرندن سجده ایلر کوریجک شمشیرنه پیل دمان
نیجه باشی کوسترده شمشیرنه قرشو اعدا کوسترمز کوزه هیچ ذره بی مهر تابان
مار افسرده صفت دلدیر اعدایو توبی اژدرا سا ایویجک نیزه سی تحریک زبان
طاس برآتش اولور سرخی سر کیاخته تاج اوله نار غضبی اول طرفه شعله فشان
ایلیوب قطع علاقه اوده ملکن تسلیم رای منیر اوزره که رایی جکوه تیغ بران

ریزان

جناب حضرت سلطان احمد شاه مسند

جلالت بخش و زیب افزای دیوان

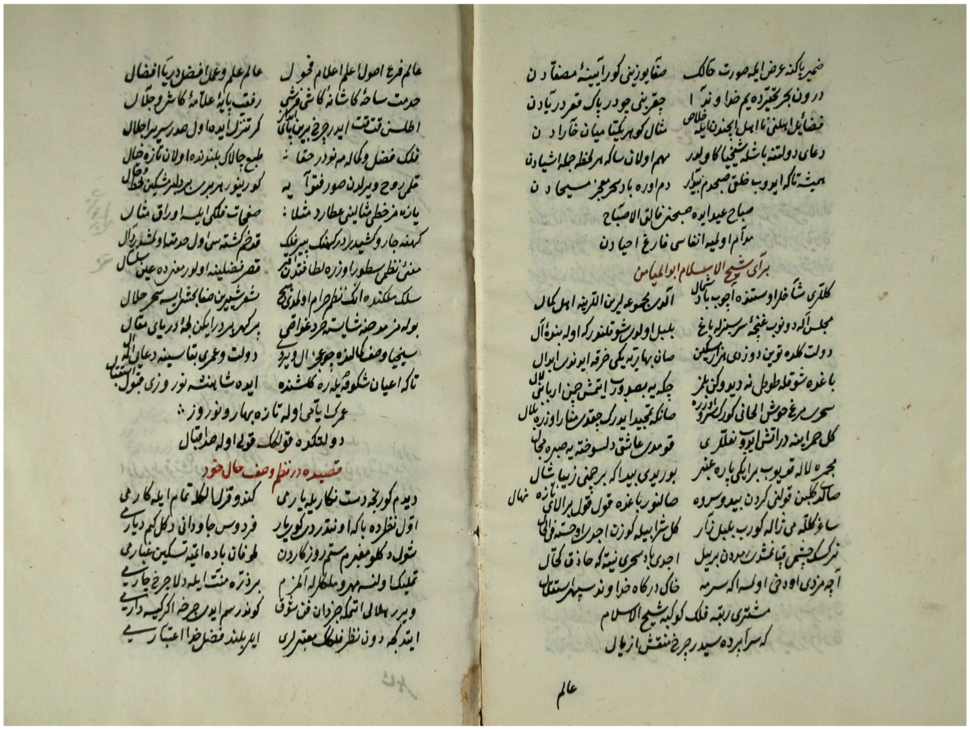
قصیده در ستایش احمد خان علیه الرحمة والغفران

جناب

قصیده در ستایش حضرت شیخ الاسلام و مفتی الانام

جلوس

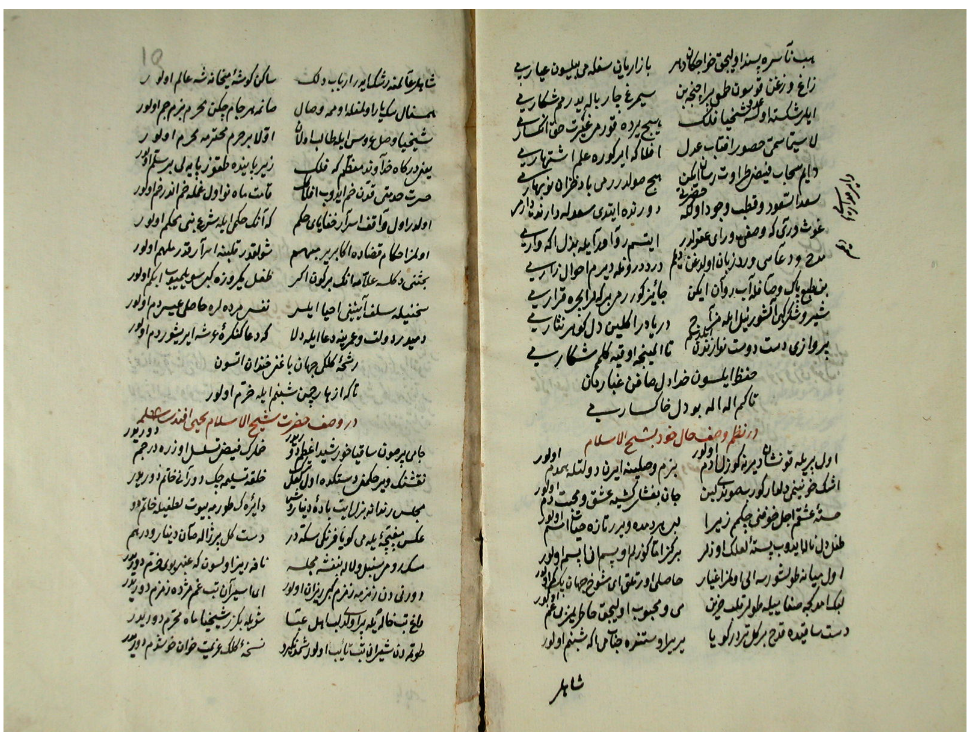
صباح عیدایده صبحنی خالق الاصباح
مدام اولیه انفاسی فارغ احیادن

برای شیخ الاسلام ابوالمیامن

عمرک یاتی اوله تازه بهار و نوروز
دولتکده قولک قولی اوله صد اقبال

قصیده در نظم وصف حال خود

عالم

رشحهٔ کلکی جهان باغنی خندان اتسون
تاکه ازهار چمن شبنم ایله خرم اولور

در وصف حضرت شیخ الاسلام یحیی افندی سلمه

حفظ ایلسون خدا دل صافنی غباردن
تاکم اله اله بو دل خاکسار ربی

در نظم وصف حال خود بشیخ الاسلام

دور آدمدن بری گورمش دکل چشم فلک — مشتری طلعت ملک خصلت بر آدم دوریدر
دور اصولن چرخ کج گردش درست ایتدی نه‌کر — بر بلند آوازه استاد معظم دوریدر
نقطهٔ عرفان ایرشمسه مرکز چرخه نوله — قطب اعظم غوث دین مفتی اعلم دوریدر
حضرت یحیی افندی کیم زمان دولتی — حج اکبر عیدیدر رقص دمادم دوریدر
بوی خلقیله نسیم آفاقی نوله دور ایدر — دهری احیا ایله عیسی مریم دوریدر
همتیله نوله ماهیلر دوشن سوزنلری — صاحبینه ویرسه ابراهیم ادهم دوریدر

دور دایم اولسون انک دولتی دریا صفت
طورمسون گردابی زیرا عیش و عالم دوریدر

در مدح وزیر احمد پاشا

ایرشوب تازه چمن عرض جمال ایتدی بهار — دلبر نوخطه دوندی ینه صحن گلزار
زین ایدر شاخ گلک هر طرفن تر گسل — شاهد گل قوشنور صانکه بر التون زنار
لاله ژالیله اولوب تاج مرصع گویا — لعل آویزه طقر گوش کله هر زنار
غنچه یی سنبله حوض کنارنده گورب — چوزدی صاندم یوسفه زلفنی تر تازه نگار
آچلن گلکلری آینه‌یه دوندی باغک — نوله طوطی صفت ایلرسه هزاران گفتار
لاله و نرگسله رشتهٔ بارانی گورن — باغی قندیلیه زین اولدی صانور جامع وار
قوت نامیه‌دن صوپوردی اشجاره — گویا چیقدی ترازویله به میان انهار
طور مزآب اوزره دیمه نقش که زیر آنمدی — بغلدی خوب نقشلر صوده عکس ازهار
طوب آیینه کبی شکل مدورله حباب — چمن اربابنه هر سوده اولور آینه دار
غنچهٔ لاله سبو نرگس و گل جام و طبق — جا بجا مجلس تر سایه کمان سنبلزار
نی شکر در چمنه شاهد شیرین حرکات — صانور ضیچ بر کیله بولنور هر بار
طوطی آل اگر باغه بودمده گلسه — آنی الماکبی آلا وزر مطوتردی اشجار

بادهر

بادهر برینه پیغام محبت ایلتوب — دست بر سینه قیلور رهبر برینه سرو چنار
سیر ایدک صف بنفشه ایله صف یاسمن — جند اسلامله گویا که طورشدی کفار
سرخ زورملر اولوب بحر چمنده لاله — چالقنور صانکه طونتما چقر سرخ چلکی شاه بهار
سحری باد صبا گلشنک اچون قپوسن — گله شاید قپودان آصف یوسف دیدار
سرور صدر نشین صفدر سنجیده گهر — بدر پاکیزه اثر مهر بدیع الآثار
حافظ شرع خدا ناصر ارباب هدی — خانمان سوز عدو تفرقه ساز اشرار

صدر اقلیم کشا حضرت احمد پاشا
دستگیر علما مسند اعیان کبار

اولکه مجموعهٔ عرفانی ندم کیم آچه — آچلور غنچهٔ صد برگ رنگین اشعار
گلشن رفعتنک تازه گل و نرگسیدر — بام قصر تنده اوکلمیخ له زرین مسمار
جوهر صورت غنچه در سنبل باغ تمکین — تکمهٔ دامنیدر غنچهٔ گلزار وقار
بحر عرفانک ایدر کسب صفا سیر ایدن — هر دم ایلرسه سفینه‌یله نوله گشت و گذار
جمع اولوب علم و شجاعت دل پاکنده انک — بکزه‌دی مجمع بحرینه او عین الاخیار
روزگار ایلدی تعیین وجود پاکن — قپودان اولسه وزارتله سعادتله نه وار
سیم و زردن مه و مهر ایکی منور زمانوس — قوللنورسه نوله فلک فلکی گشتی وار
کهکشان الجمله اکه مجوهر تنته — بادبان صبح رسن شعشعهٔ زرین نهار
فلکنک ایردی اوزر کوملکی اوج ملکه — دونوبر چادر زر فلکه یه چرخ دوار
ایرکو رنجه خبر قهرنی امواجه صبا — پیره بپرین بحر قجر دیلر اولدمده کنار
قطره‌دن ضم اولور دائره‌لر ابرله حباب — گوز قولاغ اولدی انک لطف پیامینه بحار
صفحهٔ گلشنه زر نقطه‌لر اولشو نرگس — گل تر کلبس خم کشتی‌یی قلسون پرکار
جلدنی سبزهٔ نوخیز قیلوب زنگار — ایتسون اوراقنی ازهارله پر نقش نگار

تا که مجموعهٔ گلزاره یازه منقبتین — خامهٔ زرله عطارد نتکم شیخی وار
سرو نما اولور ایدن عرق ایم حیرت الکن — کهد مدحتکی زیور سطر طومار
باعث حیرتی اسرار گلوگیر ستم — سبب غصه‌سی جور فلک ناهموار
نظمله منتظم اولمادی دخی پرکارس — بونجا فکرله ال ویرمدی اکه پرکار
در منظومنی هب ایتدی هباء منثور — فلک حیله‌گر و بیله فروش مکار
بو غیوری بر نظر ایلی بقه سوز گوهرنه — الکمازاولمشیدی چشم سپهر غدار
حمد لله که سنک دورکه ایرکوردی فلک — جام نظمم ینه دونسون ایده لم دفع خمار
بنم اول مانی صورتگر لفظ و معنی — بنم اول عارف زردوز قبای افکار
شعر و انشا ایکی باغمدر کبیدر میوه‌لی بن — که بر نون دیررم گاه بر نونی هر بار
شمدرک گوسترمسه اول دکلو نوا شعر ترم — وار دخی آینهٔ خاطر فاترده غبار
ظلمت ابادالمدن چقر احسانیله — بر تولطف طریقده ایدو شعله دار
صالمه یابانه بنی کیم نه روادر بلبل — وار ایکن گلشن اوله قفه‌نشین کهسار
نذر ای دل بو قدر جنبش او نوتکم اوزک — بحر اولکنده شمر امواجنی ایلر مرشار
تا که گل پردهٔ گلگون چکه صحن باغه — ایده هر پرده‌ده بر بلبل خوش نغمه قرار

ایروب افلاکه سراپردهٔ اقبال و شرف
رخ زیبا که ثنا خوان اوله گویکده هزار

قصیده در بیت المقدس واقع شده

بر فتون مکره آچلدی فلک اینه تمام — یوزی آغ النی اچق بر گوزل اوکی ایام
صانویدی خلق ینه جلوه ره تجلی اولدی — برف مهتابله هب محو اولیجق ظل و ظلام
بر فخلن ایلمه نور انیور فضای حرمه — کیردی هر رنگه ضیا سنون انک صبح کرام
شجر وادی ایمن کبی هر زیتون — غرق نور اولدوغنی گوردی بو شب خاص و عام

حرم

حرم کعبه‌یه دوندی حرم قدس شریف — بوریبوب حاج صفت هر شجر انده احرام
آتش مهر تنور فلک ایچره چو خلیل — ایلدی برف دیاره بردو سلام
سایه سنده نوله خوش گچه‌لر انهار ایچره — قوردی صحرا آده ینه برفله اشجار خیام
طولیه با صدر ایچق ساقی دوران شتا — نیجه نخل انده یتلدی نتکم مست مدام
ایتدی در پنبه ینه نافهٔ ازهار فلک — بوی خوشله بر اولور آچلیجق چلکه شام
مسکی و می‌یی قودی پنبه‌یه عطار بهار — چقیجق کار ین ایدر مسک خطانک او تمام
بنیهٔ غنچه‌ده خون نظاهر اولور ربو ینفون — چارسوی چمن ایچره که ایده فلک ختام
الکیلوب نخلکز المقدره سلامی بادک — حرم قدسه عجبمی دیر ایسم دار السلام
کرهٔ ارض شتا درهٔ بیضا ایتدی — دیر ایسه چرخه عجب صدف نوله حکیمان انام
ایلدی برف مسطح درو دشتی چو حرم — اولدی گویا که زمین یکسره براق رخام
انی بر بادایره فرشنه ملک کیم ایریشه — آه زهی دبر هسنه نقش کرم کرام
اریبوب لجه ییره برف حیادن نوله کم — شمس دردیله هر گوشه‌ده بر بیر بنام
عالم قدسه سراپای قدم باجمشلر — عرش اعلادن ایدر سهر بر سیر ثقل پیام
نخلزار حرمک آب و هواسی دیرهم — روح ریحان جنان [illegible] اجسام
صخرهٔ فاخره کیم ینی قدملر اولشی — درهٔ تاج فلک قرهٔ عین اعلام
نوله یوز سوررسه مبارک قدمینه اخیار — اولدی معراج سما مرتبهٔ خیر انام
اول حرم مسجد اقصا یلدویرمز حقا — کرسی اعظمله عرشه مهابتده سلام
نیجه ویرسونکه انک ارقه‌سی محرابده در — الکه هر لحظه رکوع اوزره فلک سورده قیام
نه حرم طعنه زن هشت حرم جنت — نیجه اقصا که جهانه طعنه اقصای مرام

شیخیا مقصد اقصی چو منیر اولدی
اولسون اقصای مرامک بو رادن بیت حرام

قطعه در ستایش قلم احمد پاشا

حافظ ملک و ملل ای صاحب سیف و قلم   مهر و مه کمتر کتابه شمسهٔ دیوانکه
شاه بیت نظم عالم سن نظام ملک حق   ایلمش وابستهٔ آرای نجوم اوزانکه
سن سن اول احمد مقام آصف کیاسن برخیا   قائل افلاطون ایله ازعانکه عرفانکه
بو فراستله فراست سنده در تا قهرمان   کلمهٔ سبحانله دیوانکه میدانکه
ضیغم تیز اکلکده دانه دو شرمکده در   کله اعرابی دوک ارزن کبی مرغانکه
کسر قزلباشک خروس آسا باشنی بو عوضده   سرفرو ایتدر عجم شاهنلرن فرمانکه
کهکشان صانکه فلکده سیر ایدنلر سرورا   کوی چرخی الدو عکده زرشانچو کانکه
کله قورتاریر عدو کرادوله سرا سمان   ازن اولور شاهباز ناوک پرآنکه
مهر و مه انجم دکل چرخک بروجن دوار ایدن   جقدیلر آلایله کوچک بیوک سیرانکه
همچو کرداب ایله نیض ک شک دور دایم در سنک   منت اول اللهه ایرکوردی بنی دورانکه
خاتمک رطل کرانی درهم اولمزدی اکا   قونه کمتر کشتکله کنجهٔ میزانکه
جودکه نسبت شعر کربه دراحانکه   سن ولایت بخش اولور سن طالب احسانکه
سن او خاتم سنکه جودک مادر خاتم ایدر   نعمتک رشکایتدر را اهل نعیمی خوانکه
مطبخ جود و کرمدر دود مانی دولتک   دولتیله قیل ضیافت خاتما مهمانکه
کهنه دولتخوا آمید رشیخی در اقبالک   شمدی بر اقبال اوم کیم لایق اوله شانکه
بو شکلدر سویلینور وارث ویرنه یادکار   بنده اتحاف ایلدم دیوانمی دیوانکه
سرورا هر سطری کویا تیغ جوهر دار در   بلک مناسبدر آنی تعلیق ایدرسک یانکه
هر حرفی مقبول کل هر برورق برکل   یاره بشر دست قبولکله قوسک جزدانکه
کرچه دیوان همایونک یابنده آنی یاد   بیت معمورکه در دیوان عرش ایوانکه
برایجم صوبی یا بحر بیکرانه صونمه در   بر کل صدبرک یا اتحاف در بستانکه
بو یله الفاظ پریشانی غرض نظم اتمه دن   بر دعا در ذات باقی ازسبحانکه

دایما

دایما ترتیب دیوان ایله نظم ایت عالمی   روح قدسی همزبان اولسون قصاید خوانکه
بیت معمورا و زره ابیاتک فلک تعلیق ایدر
سبعهٔ سیاره دیسون نظم نورافشانکه

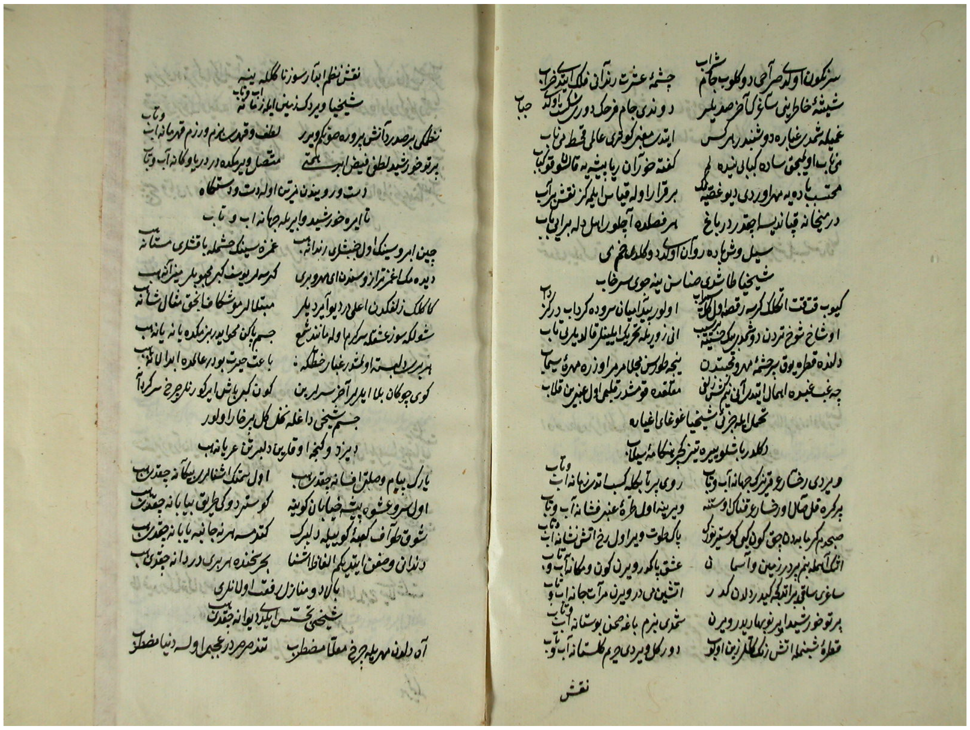
ابتداء غزلها در حرف الف

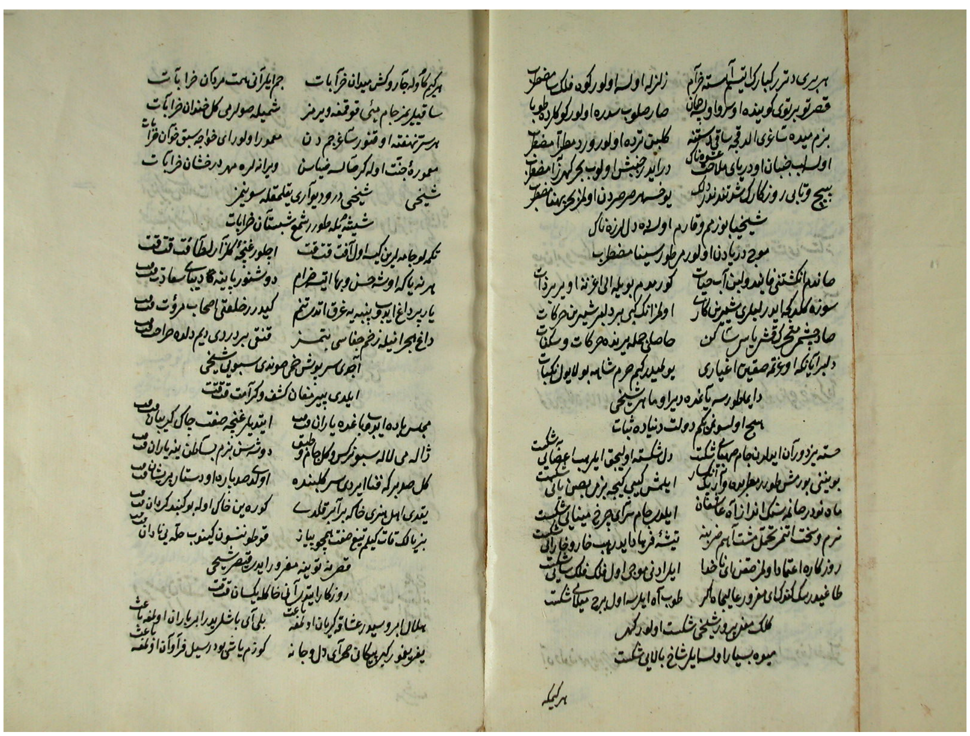
اولور رهبر بسر مودن یا شمع شعلهٔ کر   محبت طورینک ایجادی آتش بر کا اولور جانا
تجنکم کبریا ایتم اول در یکتای اکدمجه   ایکی کوزاره سنده ظاهر اولور عجب دریا
سرزلفندن انکلمکچی ای مسلطه الکتاح   که باشنی کسرور بر قل او جندن بودل شیدا
مکر کیم میوهٔ وصلینی بی وقت اتمشم امید   بهمان دال خنجر اولدی او ستمه اول نخل استغنا
بو لیله ایلدم پیر مغاندن شیخیا تکمیل
مرام الده طلودر انکیچون ساغر صهبا
آزرده دل اولور دله سک یاردن وفا   یوق بیره اتمه سنده دلا جانکه جفا
بر داغ یاقه سینه مه اول شوخ کلعذار   بی حسته نک کلوردی بر زصدر نه شفا
انوار عشقک ایتمده کونون کونه ظهور   ای آفتاب سنده ندن در بو اختفا
صوفی صفای جام مصفایه الکه مز   قلبنده ذره دکلو آنک یوق کبی صفا
برباده ایله مست خراب اولدی شیخی کیم
کیفیتیله حشره دکن ممکن اکتفا
شمدیدن رطل کرانی جکه کورسه ظرفا   آغ آیلر کله یوره صکره چکلمز زیرا
جکرز صدره سبوی می تعظیم ایده رز   بیلور زحرمتنی ایتمز درزمردن اصلا
نقش و صوتیله اوقی بر ایکی رنکین غزلم   خاطر کده اولسون یا مطرب خوش نغمه سرا
عشق ناقصله تمام اولمش اشی مجنونک   طولیدر هر کسه حالانه صونلمق جام بلا
شیخیا خاک رهن شویله سوپرمش عشاق   توتیا در کوزه چکلمکه بولنمز مثلا

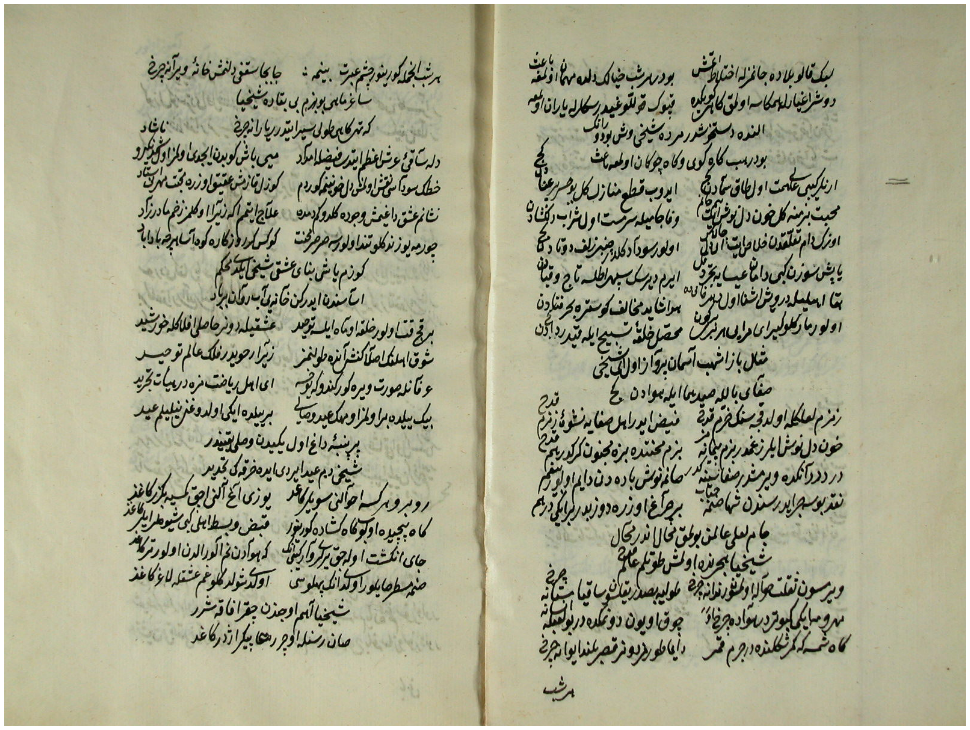
طرّه لردن خوشهٔ انکور اولور کن جوشتما   برف ویخ صالتم هیچ اوکلدوردی اکا
برقدر صمنک دقیق افشان او کوخ خاکه فلک   دونمه ده با دسوادن آسیا بر آسیا
توده توده جمع ایکو پیر نرک لک دانه سی   خرمن برفی صاوردقجه سحر باد صبا
قورقرم اوله بونه آویزهٔ مینا شکست   بحری چون طوکوردی بر شیشه کلا آبها
طوکدن جوی کهکشانیکین زمینک جولری   ماهیدن ماهی به دک حکمن روان ایتدی شتا
سبز سبز بحر و بری بخسته قلدی روزکار   اوکدیر بر بیرینک آیینه سی ارض و سما
برف ویخ وصفیله خلق ایلدک افسرده کوش
سرد سوزدو شمز سلا و اغظ دکلیسن شیخیا
زلفینی ایو برطرفا دل اهد مجلی   شاید که سحردن طوغه اللیلة حبلی
زلفندن اولور عقدهٔ عنبر بده کسوفانه   کوستر مدی کتدی برنه کونه بخت ستم زا
تابلمی و مهرن دل کودک منش منع   طورمز ایدر اطفال زمان حرص تماشا
تا بویله یوقردن ایسه جلوه و نازی   کوته درا و دامنون ایدر دست تمنا
مستان در بر بویله نزاع اوزره قالور   کرد و نده دخی بلکه قرار اتمه غوغا
مستانه لر قالدره قزکسه بر نوش   خم و آرا اولی رطل کرانیله تواضا
تا بویله حریفانک ایاغنه المزدی   ساقی یه سبو اوطه صهبا ایله بیضا
ایدر سه هما درنهٔ بوم تنوق   اقلاکده ویرانه اولور میکده اشا
شیخی یوریلو رمیدی سوزن ایتمه دن انبات
دکلسه بو دیوانه اکر حقله دعوا
شکر پلکار جوابی جنو ندر بکا   چرخ زبر دست ننده خصم زبو نندر بکا
معرکهٔ کربلا منزل اولدی در   جدول جیحون خون راهنمونندر بکا
عشقله پروانه وش یانمغه ویردم قرار   آتش تیز ستم شوق فزوندر بکا

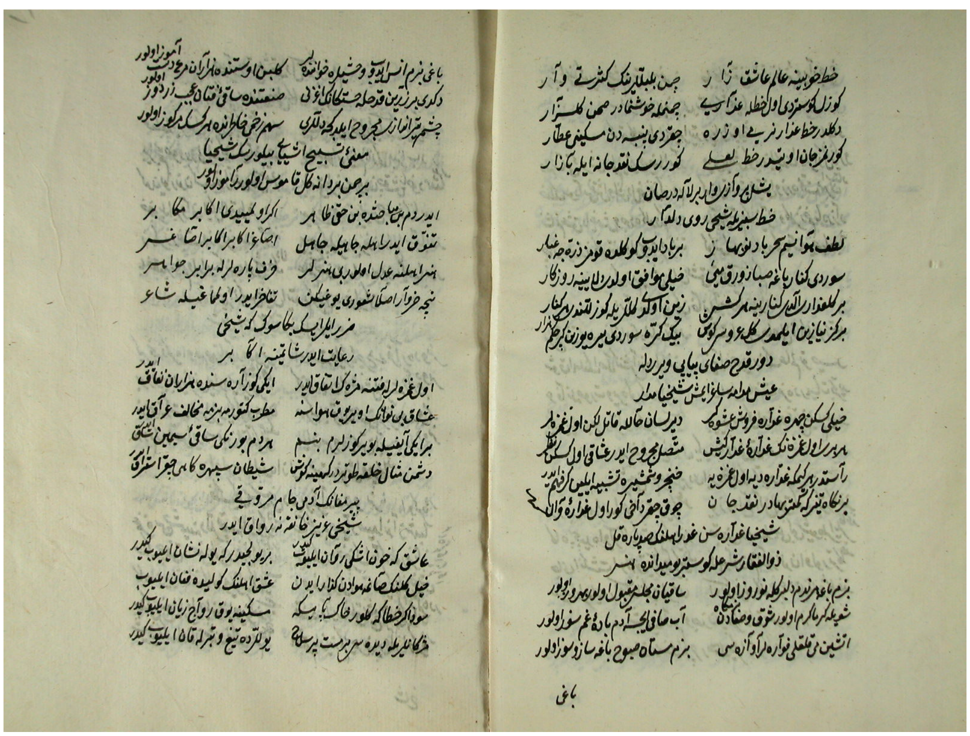
لعلنه

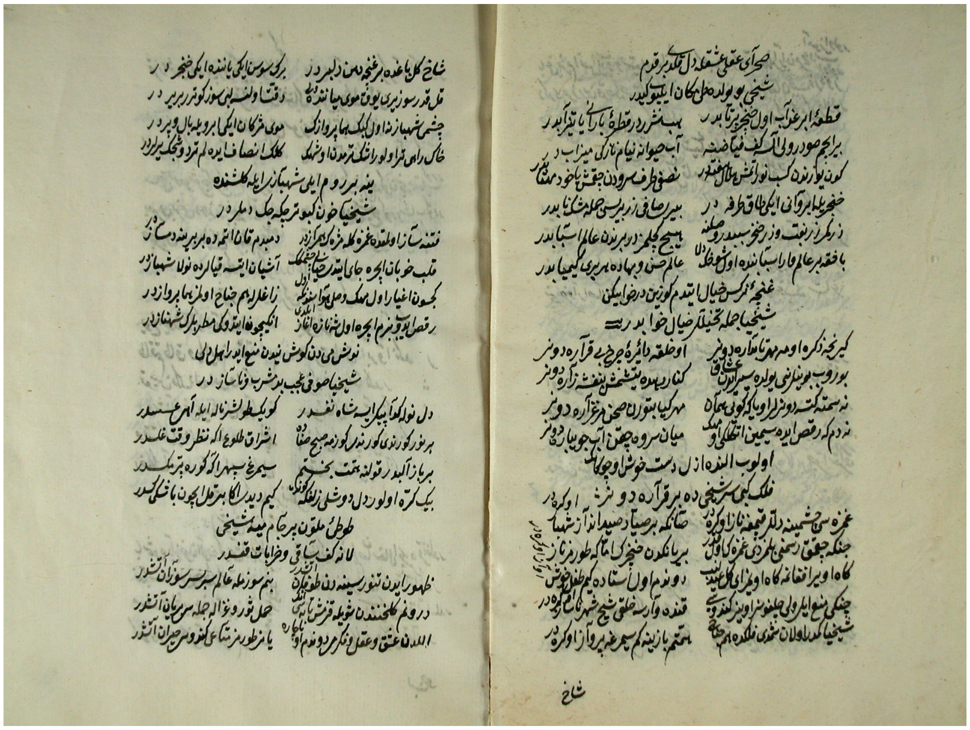
لعلنه تنجاه لر ویرمش الم صور تا   هر بر سینه ده لیک داغ درونندر بکا
بزمنک شیخیا ساقی جم مشربی
شکر خدامی صنعت صاف درونندر بکا
بی بدل بر قطعه در رویکده خط مشک سا   میره یا قمر سیر ایدنلر قطعهٔ خوبک شها
چشمهٔ حیوانه مکر عنبردن کر وضع ایلمش   اول لب جان پروا اوزره خط خوب الکا
خط ه کل رونده یا رک مشکی آتش خاک ایدر   یاز مقه نورآیتی بلتوره رسام قضا
شمدی بیلدک قیمتنی داخی اولعل دلکشک   خط عنبر فام اکا ویرمش عجب حسن و بها
عنبر خامی یا نوب یارک دخان پیدا ایدر
خط خیال ایدر آنی سیر ایلینلر شیخیا
بر زهد و معارفله ایدن پرواز بی پروا   اوج اوج کرامتده ولایتده اولور عنقا
بولان لولوی تمکینی فراز بحره واصلدر   مثال سیل سیال ایر دو کیله ایلمز غوغا
خلاص اولمزسق اولمزسک مسیحا کبی روحانی   تجردله مجرد کلمزه دنیادن استغنا
اولور طور فراوکک کجوم صانور سکن ستیم صانمزن   بجلمز فرق کدا اسانه ظالم جوی اولور دنیا
دیلرسک شیخیا کجمک سلوک ایت راه تجریده
مقید اولمه اکی صوک آرده قالورسنک راه آ
قهوه دورنده چکلدی کیتدی ساغودن شراب   قوندی جغد اشیان طوطی آله غراب
می دوکلمش آب و بادی تماله مثل میخانه نک   اول جباله بکزمش خمکرا اوله بر سراب
عیش و کرسی دتردر و اغظ الملیه میکده   رندلر صارصلمز اول بیهوده اولی بیهوده اضطراب
محتسب کوشنه شاید ایرشه غوغای قوک   نعره کرزای مستلر ایلر خرابات خراب
جرعه جرعه دولکه ایتمم تنزل شیخیا
صفهٔ عیش اوزره عشرت ایلر آل بو تراب

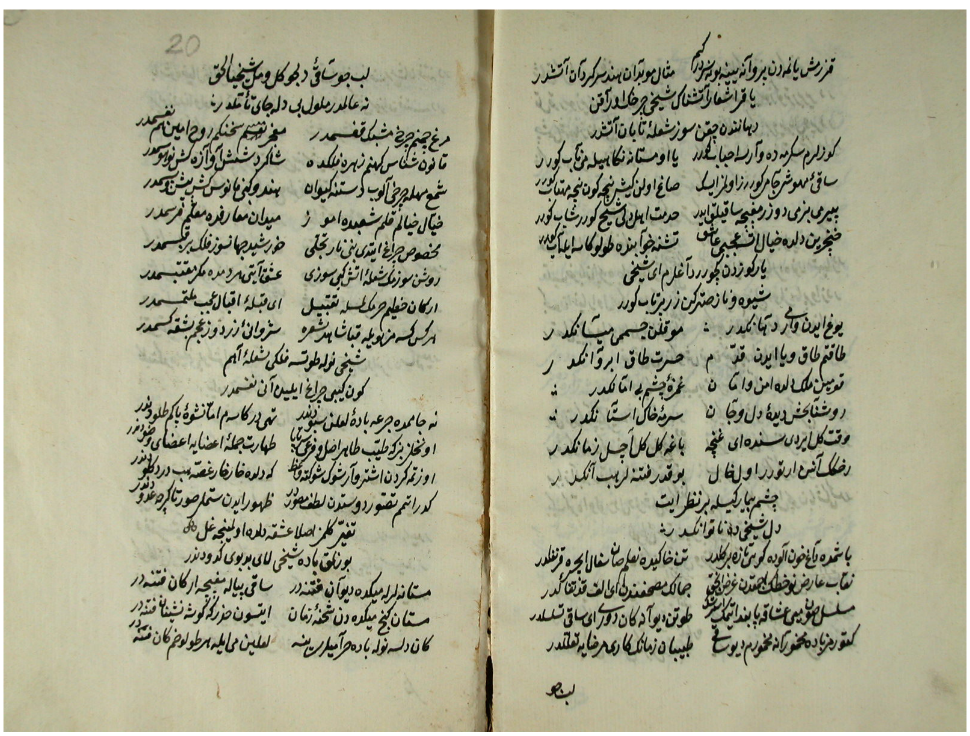

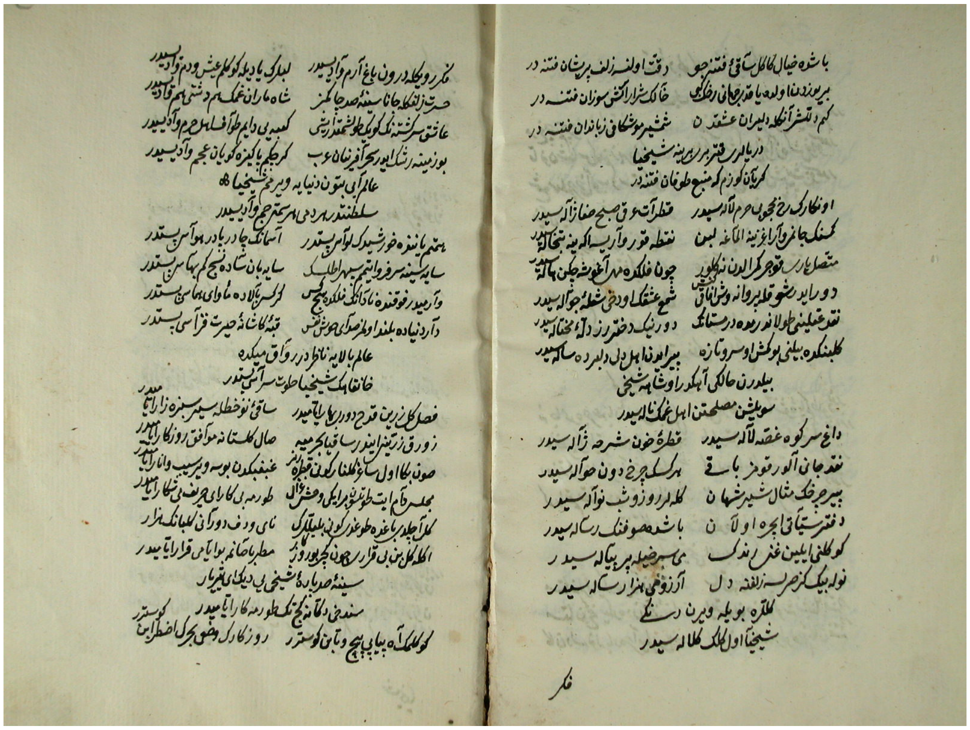

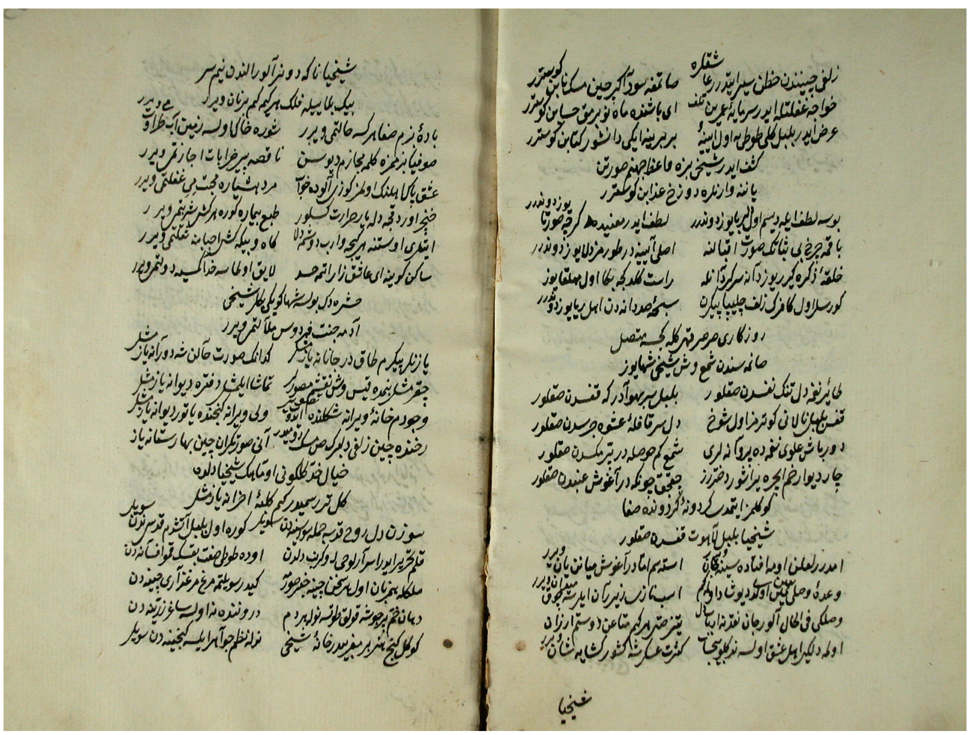

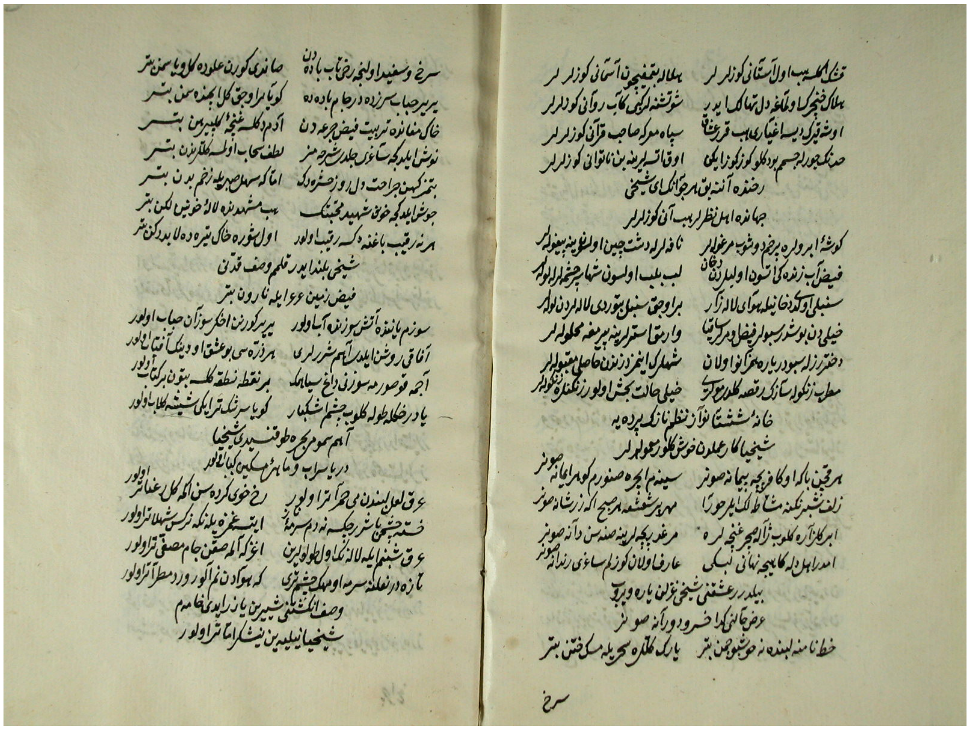

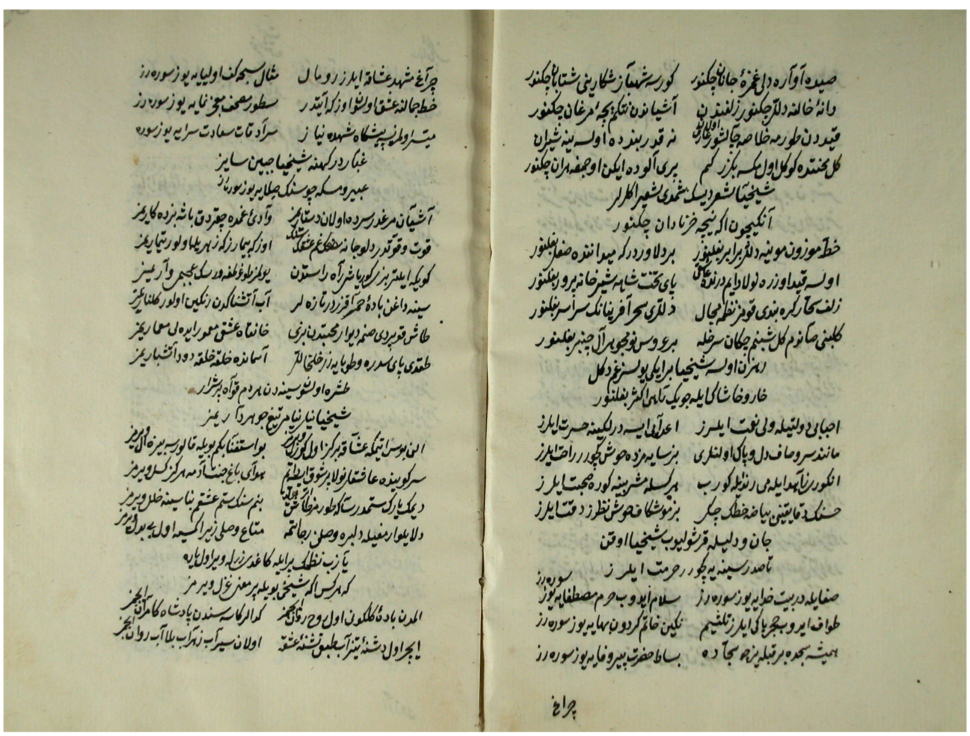

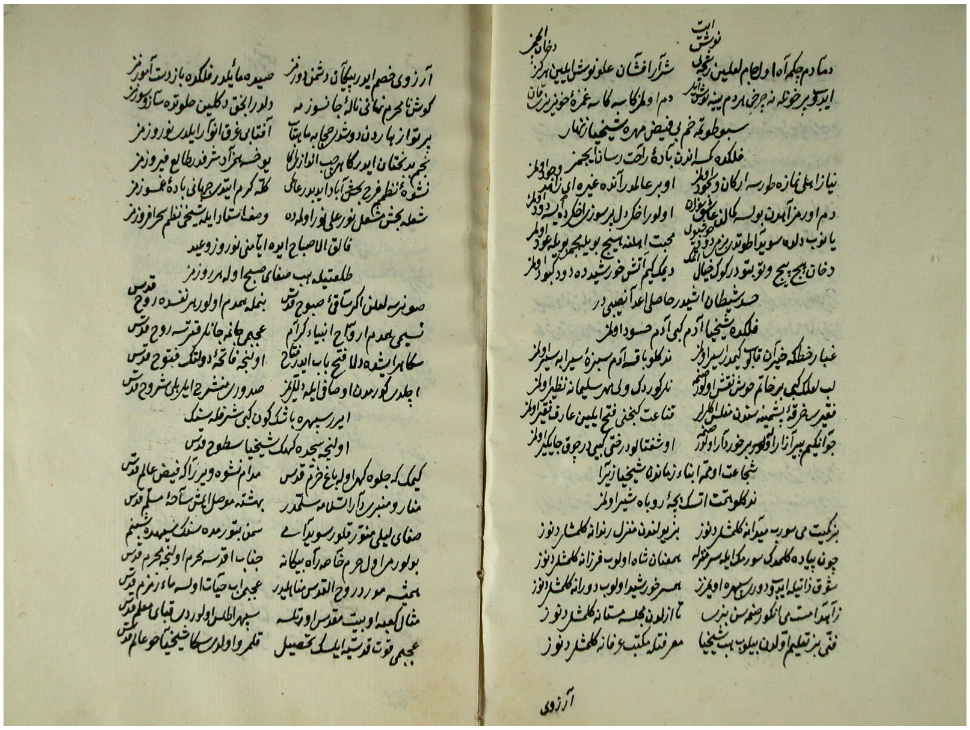

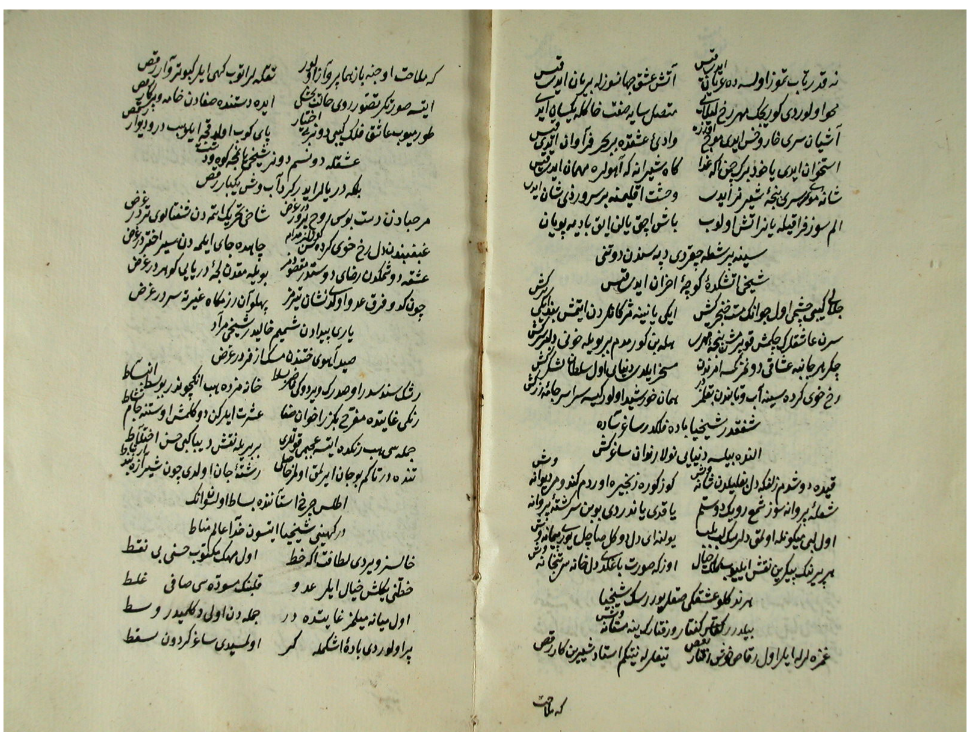

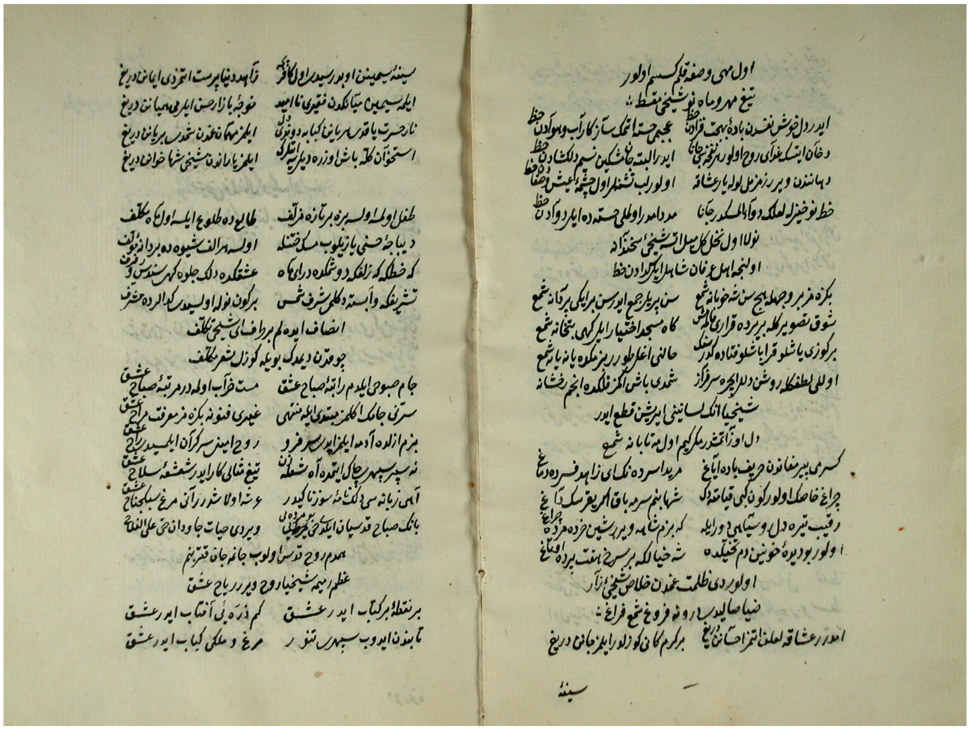

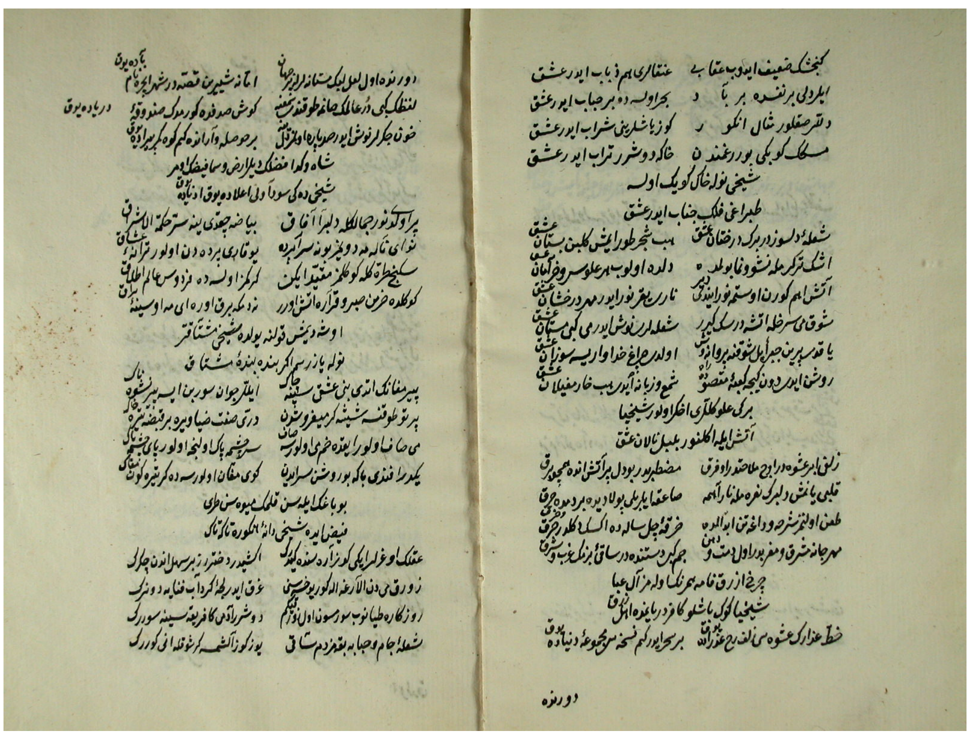

خنده‌ء ورد سفیدی کوربالرانه صقین … عندلیبا سینی بنیه ایله بوغزلر کورک
شنچیا صانمه حبابه ابر شور کاهی شکست
کلمه بو شیشنی پیاله دوشر رقص ایدرک
سیلی کلدی دوکلوب ابر باکه دن ژاله کبی … کوزلری طوپدی صویه تشنه لرک جانلرک
رحمت حقله بنه خلقه رطوبت کلدی … ظلمی دنیایی قوزغشدی کما آچلرک
آه بر قطره دیر ایکن کلوب ابر باران … ظاهر اولدی اثری کریه ایله آچلرک
نقش بهبود له زین اولدی زمین ایله … بولدی خواهش صورت هله بد خواهلرک
بر نظرله دل شیخی بو نوله یایه اوماه
بیت مقدسده نظرگاهی کرک شاهلرک
عشاقه مطربله هوا وهوس کرک … یا قمانه عشق اودین بره اهل نفس کرک
بیهوده بلمه عشق اوجننده وجود … هر آتشه یانیجه بر زخار وخس کرک
عاشق ایسک جفا راه دن عقل وفکری … بو کوچه‌ده نه شحنه کرک نه عسس کرک
یا یانه صانمه ناله قلن بلبلی صقن … عشاق محلیسنده زیر اجرس کرک
آواره قلدی بلبلی درد فراق کل … اکه نهال کلبن تردن قفس کرک
آلمز کونکل ضیای مه ومهری عینینه … هر شمعه کندین اورمغه نادان مکس کرک
شیخی سوزک زبانه کانون عشقدر
هب آتشک سنک وراردن مقتبس کرک
بوسه قندن اولا لب یاقوت فامه دکدکه … مجلسکده ساقیا بردانه جامه دکدکه
بر کزال ویرسه نوله روی اول خط شکسته … یاردن برنامه مسکین ختامه دکدکه
بی وفالر ایچره ای مهر وسلام اولسون … بونجه یل یوللرده طوردق بر سلامه دکدکه
اول کف سیمین اوبدرمکله اولدق کلید … سیفلر ال ایدنجه سیم خامه دکدکه

اولمدق

اولمدق بر ارزنه دهر ایچره ازاد دریغ
صید اولندق شیخیا بردانه دامه دکدکه
تا که بو آلوده دامنلر کذر بی وهم و باک … نیجه طوفان اولسه دا اولمز بسلط خاک پاک
عالمی آدم بو عمر یله نیجه معمور ایدر … خان صد سور آچق ایلدی عمارت مشت خاک
فیض درمان ایتمدک بر شرحه قالدی سینه‌مز … همت ابر اولسه صحرالر اولور چاک چاک
فتح باب اولمق نه ممکن عاشقه دمبدم … عشق بر قفل کراندر دلبره غایت عتوه ناک
فیض کلک نشوه ناک ایتدی جهانی شیخیا
میله بولمشدر مگر نشو ونما اول تازه خاک
کلکلر کبی نازایده لی خار وخس چرخک … بلبل کبی جنونه اولدی کبین کلرکسی چرخک
صد پاره قلور اوکلری پیراهن عمرک … بیلدک نه قماش ایدوکنی اطلس چرخک
دولاب صفت اهل هنر ایکلر الدن … بیک وضع ایدر اما یینه جیقمز سسی چرخک
رندانه برابر کلور اقبال ادبار … بر در نظرار بابنه پیش و پس چرخک
ایلرسه هلال اومهک تماشنی تشبیه
شیخی قولاغنجه اوله هر پاره سی چرخک
وآفراغن آره دم شوخ پری شعبده ملک … بولمغ اولمادی نشانینی دلکم شره ملک
بزم بینه ایتلندی سحر ساغر له … ساقیا قوتلی ایش اهل صفا یه قدملک
باده ایچدیکجه علولر چقر اولدی کر دلدن … روغن ایچی دوکلن اوستنه آتشکده ملک
رعب صالدی عربده شیر جنون … بندر صرصرکاتی دل سودازده ملک
لمه کرم اولدی کوکل عشق بلند اتشله
شیخیم یاقن اول آتش شیخی تفیسدرده ملک
فتح بابه سایه‌ء لی خلقه شفیع کرملک … منع بابن قیه‌دن قصر منیع کرملک

مسند معدلتنک مسجد اقصای جهان … باب رحمه کبید رطاق رفیع کرملک
بذل دینار ودرم ایتمده دست جودک … سیم وزر ینابیع بتور رابر ربیع کرملک
شرق وغربک فقرا سینه ایرشمز دی عطا … اولمه دور شنو سمع سمیع کرملک
ذکر ایدر جودکی ارحام صدفده کوهر … نطق ایدر سه نوله مهد ایچره رضیع کرملک
اجد یلر کل کبی قت قت بنه دامنلرینی … خلقه در پاش اولیجق دست وسیع کرملک
دل شیخی یه جلا ویردی تجلای جمال
ایندی رخساری کبی مصنع بدیع کرملک
لبلرک جانه دوا آدر املم ای یوزی کل … کل شراب وار ایکن مل دله فرحت کوکل
سالکه درصنم بو هنکامه لری ای کل تر … چکه سن دکلمه یا یانه او تربیت بلبل
نقد جان حاکمه ده عشاقه جلال کبی یار … بشقه زنجیره یورر اردنه دوشمش کاکل
کوک اولدی بر سفرقده خط خطا شنک … صاندی یردن کوکی فرق ایلمینلر سنبل
روی کلکون ایله لعلی فراقنده آنک
کوکل الکلنجه سیدر عاشقه شیخی کل ومل
ابروان یاردن اعلا ایدرکندین خیال … ایکی یاقه اسمر اولمز یار کز انکیچون هلال
بر خلال اولمزدی ستار فلکده عاقبت … بوره عبرتله نیچون اتمز نظر اهل کمال
بنجه سندن ناکهان بر طعمه دوشسه ادمه … عمر نه اولدم قونمز سیمرغ چرخ چار بال
جاهی درکاهی یکار روی جلالی کوسترن … یوخسه دلبر حد ذاتنده سراپا بی جمال
نکته‌ء سربسته‌ء نطقک دلر مشکی بوی
شیخیا حفظ اولنور دشمن ایدرسه انتقال
بی وجه ایدر ساوشاه جهاجت وجود دل … المزالله کور رلکه یوق چاره روی دل
ساقی مجلس اولدر پیر کره دستکیر … دوشدی ایلکز اللته قالدی سبوی دل

بی اختیار

30

بی اختیار اقر قدحی دلبر ه … بندا تسکایغی یکلور صنم جویبار دل
پیکان تیر غمزه که دلتشنه درکو کل … ادنی نظرله حاصل اولور آرزوی دل
سوزیله عشق پاکی کتور شیخیا اله
آتشله اپله پاک طوتوب شست وشوی دل
آیینه مرآد ایدرسک آیه نظر قل … محبوبه نظر بیرنه احبابه نظر قل
انوار جبینی ایله رخ یار خیال ایت … آب او ذره دوشن پرتو مهتابه نظر قل
انک دخی هر کوشه سی بر شیوه ودلکش … ابرو پر بیه پیکر محرابه نظر قل
سرکشته وحیران وخمیده قد ونالان … عاشق دلر یک یوری دولابه نظر قل
غبغبله صراحیدن اقی باده دکلمی … چشمدن اقن چشمه‌ء خونابه نظر قل
ای خواجه غنا صاحبی کورمه کوز تمه … درویش عنا دیده‌ء بی خوابه نظر قل
شیخی درمولادن ایت امید کشایش
مقصود فتوحات ایسه اول بابه نظر قل
کتدی قرار دل تپش ای دلنواز کل … سمت ستمده اولیه کتدکجه وآز کل
بنجه کده مرغ جانی هلاک ایلمه صقین … مقصد ایتمه جان او چو مغای شاهباز کل
وار مه رقیب یاوه یه چوق سویلمه صقین … زلفک کبی حکایتی ایتمه دراز کل
آز ایله دعوتی قل ای پری قبول … آزرده اولمسون دل اهل نیاز کل
شیخی بو پرده بر کوزی بغلو غریبدر
آچ خاکی پا لطفه کوزن ای چاره ساز کل
مایه‌ء خم شراب رندلکایندر کو کل … قطره‌ء آب حیات ووروح نایندر کو کل
چوق زمانلر کیم انک بر آتشر الکسیدکلک … طور موسی یا سمندر آشیانیدرکوکل
یانه یانه پر علو اولدی سپهره متصل … نوردن عرش برینک نردبانیدر کوکل

